ВІСТІ
КОМБАТАНТА

1

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2005

Конто

БУЛАВА

у Кредитовій Спілці Будучність
з пошаною до Вас!

Дозвольте нам улегшити Ваші сріблі роки безтурботними фінансовими послугами

Безкоштовні Грошеві Перекази

Безкоштовні Подорожні Чеки

Бонус 1/4 % на термінових депозитах

Бонус 1/4 % на американському ощадному конті

– для членів у віці 65 років вгору –

2280 Bloor Street West, Toronto M6S 1N9	Tel. (416) 763-6883
1891 Rathburn Road E., Mississauga L4W 3Z3	Tel. (905) 238-1273
221 Milner Avenue, Scarborough M1S 4P4	Tel. (416) 299-7291
249 Kenilworth Avenue North, Hamilton L8H 4S4	Tel. (905) 544-7776
913 Carling Avenue, Ottawa K1Y 4E3	Tel. (613) 722-70[illegible]5

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 2005 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 1 (241)

ЗМІСТ

ст.

Закінчення на ст. 108

ВІСТІ КОМБАТАНТА

1

2005

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців Об'єднання кол. вояків УПА,Броди-Лев Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді

РЕДАКТОР: Роман Колісник

АДМІНІСТРАТОР: Іларій Кушніренко, тел. (416) 247-5039

VETERAN'S NEWS, quarterly published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soildiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody - Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

УКРАЇНА
Ґудзій Василь
вул. О. Великановича 9,
кв. 10
79034 Львів
тел. (322) 70-00-36

АНГЛІЯ
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows, Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND
тел. (115) 981-8978

АВСТРАЛІЯ
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by
Creative Touch
COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
1-800-216-9136

БРАТСТВО КОЛИШНІХ ВОЯКІВ
1-ої УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ
Головна Управа

BROTHERHOOD OF VETERANS
OF THE 1st UKRAINIAN DIVISION
OF
UKRAINIAN NATIONAL ARMY

29 Crendon Drive • Toronto, ON • M9C 3G6 • Canada • tel.: 416-620-6941

28 січня 2005 року

Високодостойний Пан Віктор Ющенко,
Президент України

Високодостойний Пане Президенте!

Головна Управа Братства колишніх вояків 1-ї Української Дивізії Української Національної Армії пересилає найщиріші побажання з нагоди вибору та інавґурації Вас на Президента України.

З Вашим досягненням почалась нова епоха в історії Українського Народу. Ви стали Президентом волею народу. З Вашим вибором скинуто з плечей тягар минулого і відкрито Україні дорогу до кращого майбутнього.

Завжди будемо згадувати клич з майдану – „Разом нас багато – нас не подолати!" Бажаємо успіхів у Вашій відповідальній праці.

З глибокою пошаною,

М. Головатий — Михайло Ромах

Мирон Головатий, Голова — мґр. Михайло Ромах, Секретар

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ
Київ

ПЕЙЗАЖ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ

Імпресії. Цитації. Надії.

23 січня. Столичний Майдан незалежности. Тут знову сотні тисяч людей. Але в них зовсім інші обличчя. Це–не обличчя тривоги й напруги духу, які були в людей упродовж усіх днів Помаранчевої революції. Нині на лицях світиться радість, усі піднесені й перебувають у тому особливому чеканні, яке передує лише тій події, про яку мріяли й задля якої віддавали так багато.

День інавґурації президента Віктора Ющенка. Логічний підсумок Помаренчевої революції. Та подія, яку так відчайдушно відтягувала команда Віктора Януковича, де на останньому етапі натхненниками залишилися два політичних клоуни–Нестор Шуфрич і Тарас Чорновіл. На спілку з проґресивними соціялістами Вітренко і Марченком, яких вони також притягли до Верховного суду, ці адоратори Януковича з усіх сил намагалися або зірвати суд, або перенести слухання справи в ще навіть неіснуючий Адміністративний суд (його створення в Україні перебуває нині тільки на стадії оприлюднення ідеї), або залякати всіх присутніх в залі й поза залою погрозами про те, що вони, мовляв, ударуться до европейських судових органів, які перекреслять усі права Віктора Ющенка на президентство.

Поінколи під час трансляцій Верховного суду з ескападами Вітренко, Марченка, Чорновола й Шуфрича виникало враження театру абсурду, якому не буде кінця. Але нарешті настала мить, коли суд видав свій вердикт: Вікторові Януковичу відмовити в задовленні його претензій, суть яких полягала в тому, щоб визнати недійсними результати переголосування другого туру президентських виборів від 26 грудня 2004 року.

Ґазети „Урядовий кур'єр" та „Голос України" опублікували Постанову Центральної виборчої комісії про результати виборів, в якій нагадано, що за Віктора Ющенка проголосувало 15 115 712 осіб, тобто 51,99 відсотків виборців, які взяли участь в голосуванні. Отже, нарешті, всі перепони до вступу Віктора Ющенка на найвищу державну посаду знято. І вже не мають ніякого значення мітинґи й намети прибічників Януковича в Донецьку чи Харкові, ніякі погрози деяких керіників різних рівнів з Півдня чи Сходу України про те, що вони, бачте, не визнають Президентом України Віктора Ющенка–все це просто звичайнісінька політична піна, яка швидко зникне з поля зору, як це завжди буває з піною. Навіть Янукович змушений був звернутися до своїх „наметників": мовляв, нічого не вдіємо–суд був проти нас, тож розходьтеся поки що по домах і готуйтеся до парляментських виборів, де ми повинні взяти реванш. Може Віктор Федорович і не поспішав би з таким закликом до

прибічників, але він, очевидно, добре зрозумів, у що виливаються „гастролі" на Донеччині й Луганщині найпроґресивнішої у світі соціялістки Наталки Вітренко, яка під гаслом потоптаних прав Януковича і боротьби проти „ставленика американського імперіялізму Ющенка" енергійно розкрадає електорат очолюваної Януковичем Партії реґіонів. Вітренко зі спритністю картярного шулера маніпулює натовпом у шахтарському краю: так, мовляв, вас обдурено, але тільки я, Вітренко, з моєю партією, зможемо захистити всіх вас, а тому записуйтеся саме в мою партію, голосуйте на парляментських виборах саме за нас, проґресивних соціялістів. Тут Янукович, заклопотаний позовами з Ющенком, із запізненням зорієнтувався в тому, якого спільника (насправді політичного мародера) має він в особі златоустої Вітренко, що досі солодкими словами присипляла його, мов сирена Одіссейових супутників.

Доки команда Віктора Ющенка готувалася до інавґурації, Віктор Янукович повояжував до Москви, де, припавши до ніг Володимира Путіна, заблагав у нього підтримки на недалеких парляментських виборах. Плян у Януковича, як усе геніяльне, простий: його Партія реґіонів має набрати на виборах якнайбільше голосів. Досі вона в альянсі з комуністами, соціял-демократами та іншими, хто до них примкне, виставить кандидатуру Януковича на пост прем'єр-міністра й більшістю голосів затвердить його. А оскільки на той час уже вступить у силу політреформа, то посада прем'єра передбачає більше повноважень, аніж їх має Президент. Отоді Віктор Федорович і покаже Вікторові Андрійовичу, хто в домі господар. Не відаємо достеменно, що сказав у відповідь на Януковичеве прохання російський Президент, однак можна не сумніватися: без підтримки він свого ще недавнього протеже на український президентський трон не залишить. Адже Янукович повсюдно й постійно повторював: він–кандидат, орієнтований головним чином на Росію. На противагу Ющенкові, котрий буцімто є демонстративно антиросійським, одверто проевропейським кандидатом, хоча насправді, як він неодноразово наголошував, був передовсім проукраїнським кандидатом. Але януковичам, кучмам, медведчукам та до них подібним кожна україноцентрична людина, яка не стоїть на задніх лапках перед Кремлем, є, якщо не американським резидентом, то в крайньому разі проевропейцем, що в них оцінюється дуже неґативно. От русофільство–це справжня багатовекторність.

Інавґурація Віктора Ющенка була особливо прикметною і показовою відразу в кількох відношеннях. Перше. Вона справді стала подією загальнонаціонального масштабу. За нею спостерігали на всіх українських каналах мільйони глядачів (навіть ТРК „Україна", що ввважається власністю Януковича і його ближніх, подавав, щоправда, без будь-яких коментарів, цю подію). Інавґурація Леоніда Кравчука й дві інавґурації Леоніда Кучми (хоча друга була організована дуже помпе-

зно й відбувався в палаці „Україна") не мали й однієї десятої того суспільно-політичного резонансу, який супроводжував урочистий вступ на президентську посаду Віктора Ющенка.

Друге, за яке маємо передовсім подякувати телевізійним операторам. Вони фіксували й доносили глядачам не тільки характерну поведінку депутатів та урядовців в залі Верховної Ради перед інавґурацією та під час неї. Кам'яні обличчя „реґіоналів" та есдеків, які не аплодували, як усі інші, ні появі Президента, ні врочистому ритуалові інавґурації, ні промові, хоча гарячі оплески здіймалися там потужною хвилею раз за разом. А ще особливо прикметно–обличчя двох колишніх президентів, двох Леонідів–Кравчука й Кучми, які сиділи поруч. Такі обличчя бувають хіба що на похоронах. Їхні обличчя можна було читати як книги, де написано приблизно таке: ми цього дуже не хотіли і не допускали навіть гадки про те, що це можливо; такий розвиток подій не тільки перекреслив їхні прогнози, засвідчивши, що прогностики й політичні футурологи з них нездалі, а й–і це серйозніше!–ускладнив їхнє існування на близьке майбутнє. Воно й справді має всі причини бути геть не комфортним. Леонід Кучма тягне за собою багато такого, за що його змусять відповідати чи принаймні переконливо пояснювати про його в тому роль. Скажімо, розгром процесії на Софіївському майдані під час похоронів патріярха Володимира, вбивство Ґеоргія Ґонґадзе, „касетний скандал", дозвіл на розкрадання державного майна й злочинні приватизації на взір „Криворіжсталі"...–одне слово, справа ця може скласти багато томів.

Леонід Кравчук, який у десятирічку бездарного керування державою Кучми, мав усі шанси стати кимось подібним до батька нації, не тільки таким не став, а й пройшов незбагненну деґрадацію, перетворившися на особу, наближену до Віктора Медведчука й Ґеоргія Суркіса, що відкривають паноптикум найодіозніших політиків в Україні. За часів Кучми есдеки владарювали і в парляменті, і в обласних та районних державних адміністраціях, і в бізнесі, і в ЗМІ (досить сказати, що навіть так звані державні телеканали були власністю есдеків); були навіть більш ніж правлячою партією, і голова їхньої парляментської фракції Леонід Кравчук з висоти свого есдеківського евересту вирікав діягнози й вироки на штиб: Віктор Ющенко ніколи не зможе стати президентом–і в його тоні виразно вчувалася похмура погроза: ми, господарі становища й ситуації, ніколи цього не допустимо...

Багато що знає Леонід Кравчук, багато про що мовчить. Але про те ж знають і деякі інші, яких за нових умов мовчати не змусиш. Власне, той дуже неприємний для Леоніда Кравчука період уже розпочався з того, що Києво-Могилянська академія позбавила його звання свого почесного доктора. Як любить повторювати перший і останній президент СРСР Михайло Горбачов, процес пішов...

Третій прикметний момент інавґурації Віктора Ющенка–Майдан

Незалежности, фактор, який не уявлявся в часи Кравчука й Кучми, бо їхні інавґурації–це такий собі „міжсобойчик", який не викликав жодного натяку на суспільне відлуння. Одне слово, подія як подія. Бо й сюжет, і його інтриґа, і, відверто кажучи, дійові особи не того калібру.

А тут–сотні тисяч людей Майдану, які сприйняли інавґурацію як важливу подію свого особистого життя. За всіх емоційних перебільшень інтерв'юваних на Майдані, їхня бурхлива радість з приводу цього дійства, їхнє захоплення були справді непідробними. Характерно, що зарубіжні гості навіть не намагалися приховати свого подивування ентузіязмом Майдану. Більшості з них думалося приблизно так: ну, інавґурація, нічого такого екстраординарного, а тут такі пристрасті й масштаби. Для представників держав з розвиненою демократією усе це складно зрозуміти. Бо їм навіть не уявляється, що наші вибори були не турніром двох політиків чи конкурсом їхніх програм, а непримиренною боротьбою двох цивілізацій, драматичним вибором майбутнього для України. У таких державах вибори минають як, скажімо, перехід літа в осінь, чи осені в зиму. І в них немає навіть однієї сотої тих колізій, які супроводжували в Україні торішні президентські вибори.

Четверта особливість дня президентської інавґурації–так звана розколена надвоє Україна, як це кваліфікують здебільшого ті, хто ще недавно активно підтримував Віктора Януковича. Їхній діягноз суспільству, де є непримиренне протистояння переможців і переможених, охоче варіюють на різні лади окремі політологи, надмірно драматизуючи нашу ситуацію. Якщо послухати деяких з них, то ми–на грані громадянської війни. Але нічого аж такого в Україні не спостерігається. Суспільство живе не для того, щоб, поділившися на табори, перманентно протистояти один одному через відсутність консенсусу. Хоч би якою високою була хвиля збурености в суспільстві, воно все ж має тенденцію до заспокоєння і втишення пристрастей. Власне, це вже й почалося в Україні. І лиш там чи там жевріють острівці непримиренности, розпалені пасіонаріями на взір Наталії Вітренко–кумира політичних марґіналів і люмпенів. Очевидно, саме вона найпершою і найактивніше почала боротися за електоральну спадщину Віктора Януковича. З такою несамовитою енерґією та наполегливістю вона скоро залишить від Партії реґіонів, що насправді є передовсім донецькою партією, тільки ріжки й ніжки. І тоді Віктор Янукович перетвориться з респектабельного лідера так урочисто задекларованої, буцімто нечувано масової і непримиренно-жорстокої опозиції, на керівника звичайнісінької–однієї з багатьох–партійок, що, ледве спромігшися на прохідний бал, зі скрипом проповзає до парляменту.

Для формування такої опозиції, яку нам змальовував Віктор Янукович, потрібна передовсім ідеологія, зрозуміла масам і співзвучна їхнім надіям та сподіванням. Особиста ненависть до Ющенка й одверто

антиукраїнські настрої не можуть стати фундаментом для такої ідеології. Для цього потрібне щось серйозніше і політично практичніше. І не віриться, що воно буде винайдено за такий короткий час, який лишився до виборів. Ідеологи з Богатирьової, Коновалюка, Кириченко чи до них примкнулих Чорновола й Шуфрича таки поганенькі.

Зрештою, виглядає, що значна частина верхівки партії не має наміру категорично переходити в опозицію. Про це заявив один із засновників партії, колишній донецький мер Володимир Рибак, який, до речі, різко відгукнувся про Шуфрича, осмикуючи його від усіляких безвідповідальних заяв. Багатьом реґіонам просто невигідно конфронтувати із Президентом, і з урядом. Не маючи принципових і ідеологічних підстав для протистояння з Ющенком, як, скажімо, комуністи з їхнім смертельним номером боротьби за „світле минуле для всього людства", реґіонали–принаймні частина з них–прагнуть займатися леґальним бізнесом і не „відстебувати" на виборчі фонди Януковича чи його клевретів, співпрацювати з урядом для користи держави.

Реґіони–це навіть і не партія в буквальному розумінні цього слова. Це–конгломерат представників різних фінансових і політичних груп, різного рівня бюрократів та донецького земляцтва. Як пише на сторінках „Дзеркала тижня" Єгор Соболєв, її 600-тисячне членство було досягнуте методами, „які ще до програних виборів виглядали авантюрою. Керівництво партії сформували з чиновників, директорів та підприємців, чия політична мета полягала в одному–здобути прикриття. Рядовий склад творився напівавтоматичним прийманням усіх їхніх підлеглих. Тепер Партія реґіонів–прекрасний доказ того, що так робити не варто". І це ще проблема для Януковича і його кліки зберегти бодай половину її складу. І рядові, й чиновники, й підприємці вже втікають з неї, мов щурі з тонучого корабля. Щось зовсім не уявляється геть не публічний Янукович у ролі лідера парляментської опозиції. Туди б привабливішого, красномовнішого й просто хоч трохи освіченішого, щоб він не тільки слова вмів зліплювати докупи, а й мав якісь концепції в голові.

Нині ж, коли в Януковича і К. руки стали значно коротші, люди відчули, що вони можуть не боятися і мають тепер свободу вибору, яким і скористаються. Як, наприклад, уже скористалися нею такі, здавалося б, надійні стовпи в таборі есдеків, як Всиль Кремень та Михайло Папієв, чи колишній колеґа по спільному з Медведчуком і Суркісом бізнесу Богдан Ґубський. Вчасно зорієнтувався депутат, який був одним з ініціяторів звернення до Конституційного суду з архівірнопідданською ідеєю визнати, що Кучма перебуває на посту менше, аніж йому дозволено Конституцією, а тому й може балотуватися на третій термін. Тепер же Ґубський був одним із найперших, хто втовпився привітати Ющенка ще бурхливіше, аніж його соратники.

Прицілом на парляментські збори позначено несподіваний спалах

мовної активности лідера соціялістів Олександра Мороза. Побачивши, як зменшуються Януковичів електорат од зусиль наполегливої Вітренко, Мороз, намагаючись хоч щось перехопити з його решток, кинув гасло про офіційний статус російської мови. Можна сперечатися про те, чи більше придбає, чи більше втратить О. Мороз од такої заяви. Навряд чи вже зможе він поживитися на електоральному полі Януковича або відхопить щось в антиукраїнських базилюків та душиних, а ось симпатії національно свідоміших виборців із центральної України, які до сьогодні віддавали йому свої голоси, може втратити. Та й треба сказати, що лівий електорат у нас тане буквально на очах. Ще бундючиться зі своєю компартією Петро Симоненко, але останні здобутки комуністів в електоральних баталіях більш ніж скромні, а їхня політична поведінка, коли до фіналу їх прийшли Віктор Ющенко й Віктор Янукович, безперечно, „з'їла" ще значну частину їхніх симпатиків. Про це небезпідставно говорив Сергій Доренко, називаючи цю поведінку політичним самовбивством.

Очевидно, Президентові України опозиція менш небезпечна, аніж його соратники. Міжусобиця в таборі переможців–що може бути сумнішим і руйнівнішим? Після призначення Юлії Тимошеко в. о. прем'єра раптово прозвучав випад на її адресу від так званого сірого кардинала „Нашої України" Романа Безсмертного. Гадається, не слід Бесмертному, як і будь-кому іншому з коаліції в те втручатися. Адже другою за полярністю людиною після Ющенка під час Помаранчевої революції була саме Тимошенко. Ющенкові опоненти, починаючи з Ґавриша й закінчуючи Шуфричем, узяли те до уваги. А яка елястична (оце вже справжня політика!) реакція на призначення Тимошенко соціялістів, які сподівалися побачити на цьому посту Олександра Мороза. Вони сказали: шкода, що не Мороз, але Президентові видніше, який прем'єр йому сьогодні потрібен. („Це буде уряд термінаторів"–висловився Юрій Луценко). Прикметно, що Ющенко оприлюднив призначення Тимошенко в день вильоту до Москви. Він добре знає, що для Путінової команди Тимошенко–найменш прийнятна кандидатура. Але цим призначенням він дав сигнал Кремлю: українські справи тепер вирішуються не в Москві, а в Києві. Хай Кремль починає звикати до цього.

Світ із цікавістю приглядається до України. Вже минув той час, коли було прийнято її просто не помічати. Зрештою, вона й сама себе майже не помічала. Чого чекати від цієї країни, що лежить у центрі Европи й досі так активно прагнула в Азію? Новообраний Президент Віктор Ющенко промовляє про евроінтеґраційні наміри держави й зорієнтованість суспільства на демократичні цінності. І, віриться, його не зможуть не почути. Адже за ним–Помаранчева революція. Справді унікальна, феноменальна подія не лише в українському контексті.

Пейзаж після революції має виразну перспективу благословенних змін.

О НАЦІЄ, ДУЖА І ВІЧНА, ЯК БОГ!

Майдан Незалежности 22 грудня 2004 р.

Що сталося з нами? Як спромоглися ми не тільки на справжню людську, а й національну гідність? Що проснулося в наших учора ще рабських душах? І знаходжу відповідь на ці запитання у Святому Письмі.

Тисячі років у Богом створеному земному світі повторюються біблійні колізії як стосовно кожної окремої людини, так і стосовно цілих народів. Бог не запроваджує нових законів. Бог діє через закони вічні. У народі кажуть: „Кого Бог любить, того найбільше випробовує". Довго, ой як довго випробував Господь українців. Отже, і любив їх особливо й покладав на них особливі надії, а щоб впевнитися, чи справді достойний цей народ Господньої любові й особливої ролі в історії людства, піддав найтяжчому випробуванню перспективи нової Голгофи.

Сьогодні, зіставляючи історію давніх євреїв і нинішніх українців, знаходжу багато спільного, причому спільного в найважливіших моментах. Так, після 21 листопада ще раз в чільних ролях розігралася найголовніша драма Нового Завіту. І диво: в тяжку хвилину, в страшну годину найвищих випробувань на притомність духу, найстрашнішої проби на силу розуму і гуманізму наша нація не вибрала розбійника Варраву!

Пройшла всього лише мить від нашого високого вибору, корот-

ка мить від ночі з неділі 21 ранку 22 листопада, а народ став іншим. Забулися віковічні камені спотикання: двомовність, векторна приналежність до сходу чи заходу, півдня чи півночі. На Майдані Незалежності в Києві панує небачена в світі толерантність, вихованість, доброта. В мільйонному гурті нічого ні в кого не вкрали, нікого не штовхнули, не образили й поглядом, не те що словом чи дією, нікого не залишили голодним, холодним, самотнім! Той, хто має уявлення про психологію натовпу, може лише руками розвести: це неможливо, щоб жодної сутички, жодного непорозуміння. Неправда, це можливо, коли на націю сходить Боже благословення. Згідно з Божими заповітами, люди простягли руку приязні навіть супротивникам своїм, нагодували й обігріли обманутих роботяг-шахтарів, насильно привезених у Київ й кинутих напризволяще.

Нація, яку живцем століттями палили на вогнищі зухвалої брехні, кричущої несправедливості, яка протягом останнього десятиліття зазнала ще й довготривалих злиднів і небаченого глуму, нація, здавалось би, навіки знищена, бо вже перетворена у гній і мерву, несподівано відродилася, як безсмертний птах Фенікс з власного попелу. Ті, хто ще вчора не міг називатися по-іншому, ніж „славних прадідів великих правнуки погані", бо забули мову й морально-етичні ідеали, враз просвітліли обличчям і розумом, раптово стрепетнулися, як давньоєврейські рибалки, митники, розбійники й сановники, яких Ісус набирав у апостоли, й стали зовсім іншими людьми, без жодного перебільшення, людьми великими й гідними Божого синівства.

І якщо вже й Росія заговорила про велику державу Україну в центрі Європи, то що говорити іншим. Подумати тільки: Росія, яка завжди вважала українців другим сортом, а Україну своїм придатком, Росія, яка невсипуще твердила, що без неї нам не те що до Європи, а й ні до порога, чи то пак, ні до власного кордону, каже, що ми великі устами свого далеко не прихильного до української національної ідеї президента.

Так, попереду ще боротьба і праця, попереду ще звитяга й труд, але ми переживемо це. Переживемо, як пережили набагато гірше: голодомори й війни, сімдесятирічне більшовицьке іго й тринадцять років залежної незалежності! Переживемо й будемо жити вічно! Будемо жити краще. Через три роки–як нинішні поляки, через п'ять–як німці, а через десять Україна стане найбагатшою і водночас найдуховнішою державою в світі. Вірю в це!

__Ольга СЛОНЬОВСЬКА,__ довірена особа кандидата на пост Президента України Віктора Ющенка по ТВО №87
(„Літературна Україна")

ЛИСТ ДО ГРОМАДЯН РОСІЇ

Олена Козлова надрукувала в інтернеті 6-сторінковий лист до громадян Росії, подаючи свої міркування під час виборчої кампанії в Україні. Друкуємо уривки з листа в перекладі з російської, пропускаючи опис її участи на майдані Незалежности, на якому вона провела 14 днів.

Редакція

Друзі! Прошу, перестаньте нас принижувати! Ми не зробили ні вам, ні Росії нічого поганого. Ми хочемо бачити вас друзями і добрими сусідами–а не колонізаторами! За останні кілька місяців вам „з успіхом" вдалося налаштувати проти себе величезну кількість українців! Не „західняків" і „бандеровців", а переважну кількість російськомовних киян, черкащан, сумчан, харків'ян... можно ще довго перечислювати.

1. МИ-УКРАЇНЦІ. ПРОБАЧТЕ, ЩО ПО-РОСІЙСЬКИ.

Я народилась і виросла в російськомовній родині в м. Черкаси (центральна Україна), останні 8 років проживаю в Києві. Серед моїх друзів, знайомих, колеґ є тільки двоє, котрі розмовляють українською. Як вам відомо, переважна кількість киян розмовляє по-російськи. Ні я, ні більшість моїх знайомих не були ніколи націоналістами, русофобами, українофілами, і навіть просто патріотами. Ми завжди сприймали Росію, як старшого брата і не мали з цим ніяких проблем. Так було два місяці раніше. Тепер все змінилося.

2. УКРАЇНСЬКІ ВИБОРИ–СПРАВА РОСІЙСЬКА І БІЛЬШ НІЧИЯ!

Мені зрозумілі російські політики з їхніми „геополітичними" інтересами. У них фобія всього. Але ви, громадяни Росії, москвичі, пітерці та інші–для чого вам наші вибори і наш президент! Ми ж бо хохли! Ви ж до цього часу Україну інакше як „республікою" не називаєте–подивіться на свої інформаційні сайти! Вам всі ці роки на нас було наплювати–що ж сталося? Чому на всіх форумах ви, прості люди, кричите, що не подаруєте перемогу Ющенкові? Що значить „не подаруєте"? Де вона у вас лежить–ця перемога? Ви навіть не є українськими виборцями! Що ви можете нам подарувати чи відібрати? Давайте поважати один одного–залиште нас наодинці з нашими проблемами–ми розберемося самі, чесно! Нам зараз не потрібна допомога–нам потрібно, щоб не загострювали наші проблеми!

Подумайте, чи ви самі не змучились від однобокої пропаґанди ваших ЗМІ? Невже у вас не виникає сумнівів, коли ви чуєте:

– про бандерівців і фашистів, також відомих під кодовою назвою „західняки", котрі під час війни вбивали радянських солдат? (Ідея–відмовтесь продавати нафту і газ до Німеччини–вони ж фашисти! 21

століття, вибори президента і навіть не у вашій державі–це, як мінімум, неконструктивно.)

– про Ющенка, котрий продався Заходу і зокрема Америці та хоче використати Україну, як полігон для американського війська. (Взагалі, вибори президента України і наші деякі соціяльні, культурні, політичні до нього побажання–це для відводу очей. Головна наша мета розпочати війну проти Росії! У всього світу також саме ця мета! Одна єдина!)

– про „зомбованих помаранчевих". (Ще місяць тому опозиції був доступний один телеканал на кілька областей з кабельною мережею, приблизно така ж кількість газет і півтори радіостанції! Ось по них нас усіх і зомбували! Півкраїни–одним махом. Супер-американські технології!)

– Про „помаранчеву чуму" і „апельсинову загрозу" (без коментарів. Хоча ні, прокоментую–у нас також такі є–декілька сиротинців в Одесі сьогодні відмовились прийняти цитрусові в дарунок дітям до Нового року–вони, бачите, були помаранчеві! А якими повинні бути мандарини і апельсини, що є традиційними на новорічному столі? Фіолетовими в крапочку?)

– про акції на Майдані, заплачені Америкою і організовані мало не ЦРУ. (Ось на них хочу зупинитися детальніше–оскільки, коли я почула про це першого разу на „серйозному" російському каналі, у мене було таке почуття, що мене вдарили по обличчю.)

3. „ШАЛЕНІ ГРОШІ" НА МАЙДАНІ

У Києві типові розмови про політику півтора року тому звучали так: невже влада допустить, щоб Ющенко став президентом? Малоймовірно. Але ж нема нікого, хто міг би зараз з ним позмагатись? Що влада придумає за півроку? Два місяці тому: Господи, ніяких шансів не дадуть! Протягнуть, судячи по кількості затрачених грошей, кандидата східних реґіонів будь-якою ціною. А щойно сміялися над Білорусю–досміялись! Три тижні пізніше–ні, все, досить! НАБРИДЛО! Всьому є межа! Ющенко, не Ющенко, хоч би Мороз, хоч Литвин, хто завгодно–але Януковича ми не переживем–це точно! Вибрали б когось пристойнішого–ми б ще можливо потерпіли. А так ні, я дзвоню всім друзям–хто куди–а я на Майдан!

Я не націоналістка. Я не патріотка. Я, чесно кажучи, не знала другого куплету нашого гимну–ніколи не співала. І ще–я не поважала своїх співгромадян–завжди вважала їх безхарактерними та лінивими. Моя думка змінилася дуже швидко! Найбільш популярна фраза на майдані, хто б міг подумати, що українці на таке здатні! Я вперше в житті почала пишатися своєю країною та її людьми. Всіма. І тими донечанами і кримчанами, котрі з біло-голубими прапорами прийшли

до нас на майдан також! Їм теж– не однаково! Вони також захищають свою позицію! Вони приїхали сюди для цього!

– Нам вже не смішно! Так, нас багато! І ми вже так довго тут стоїмо, ми вже так змучилися, так замерзли–кожен день приходячи додому я сумніваюсь–можливо наступного тижня мені не прийдеться йти на холодний майдан? Дуже хочеться в теплий офіс, дуже хочеться спокою. Так, ми замучені, як собаки, але нам дійсно неможливо звідси йти–як можна змиритися з тим, що проходить. Після того як на цю непокору ми витратили стільки сил. Ні, ми будемо стояти! Нам уже байдуже, яких страхіть вам, в Росії, нарозповідають про наш майдан. Ми тут стоїмо не заради вас–а заради себе...

4. ЕПІЛОГ

Звичайно, зараз російські політтехнологи можуть придумати все, що завгодно. Хоч, судячи з попереднього досвіду, їм варто від цього утриматися. Я не кажу, що ми переможемо. Навіть не говорю, що ми переможемо. Одне можу твердити–якщо ви, дорогі росіяни, (чи наш дорогий уряд) „подаруєте" нам зараз Януковича–ми вам (та їм) дійсно не пробачимо цей „подарунок". Відносини між нами будуть зіпсовані радикально. Не поважаючи нас, ви, в першу чергу, не поважаєте себе. Дуже сумно, що у вашій державі анекдоти швидше стають правдою, ніж ми встигаємо їх придумувати! Наприклад: „Буш виступає в конґресі: –Леді і джельтмени, сьогодні я хочу представити вам головний секрет Америки, нашого найбільш цінного суперштіона. Саме він розвалив тоталітарну систему в Росії, розвалив російську армію, саме він викликав демократичні революції в колишніх радянських країнах, саме він зорієнтував російську економіку тільки не експорт нафти та газу. Саме завдяки йому ніхто вже не боїться Росії! Заходьте, Володимире Володимировичу..."

Друзі! На вулицях Києва 17 днів стояла не Америка! Знайдіть в собі мужність це визнати. Як свідчить плакат в палаточному містечку–наша хата вже не з краю–„Наша хата–на Майдані!"

З любов'ю,

Олена Козлова

З ІНАВҐУРАЦІЙНОЇ ПРОМОВИ ВІКТОРА ЮЩЕНКА

Ми, громадяни України, стали єдиною українською нацією. Нас не розділити ні мовами, якими ми розмовляємо, ні вірами, які ми іісповідуємо, ні політичними поглядами, які ми обираємо. У нас одна українська доля. У нас одна українська гордість. Ми горді тим, що ми є українці!

Ми з вами вже зробили незворотний крок до демократії.

З ПОМАРАНЧЕВОГО ЗОШИТА

Петро Сорока, письменник, критик, видавець, доцент Національного педагогічного університету у Тернополі записав у своєму щоденнику переживання під час Помаранчевої революції. Частину друкуємо.

Редакція

ВІВТОРОК

Навіть у найрожевіших мріях я не міг уявити, що цей народ спроможний так піднятися, так згуртуватися, вибухнути таким наболілим невдоволенням. Знав, що загальне обурення наростає, бродить в суспільстві, але вибухнути? Відбувається щось справді неймовірне–хвиля мітинґів піднімається по всій Україні.

Ми з Ґалею почепили помаранчеві стрічки і пішки подалися з Петриків на Театральний майдан [у Тернополі]. Дік [пес] пристав до нас і я теж почепив йому на шию рожеву стрічку. Треба було бачити, яку бурхливу реакцію це викликало в зустрічних!

А вечором удар–ЦВК оголошує результати виборів і затверджує перемогу Януковича. Шок! Ющенко приймає присягу в Парляменті...

Безсонна ніч. Не спиться. Мете сніг.

Перед очима стоять ті, що запрудили Майдан Незалежності. Якби міг, вирвав би серце, щоб зігріти тих людей, бо знаєш, що майбутнє виборюється саме там.

Тільки й рятуєшся думкою, що все-таки вони не в окопах і не під кулями, а свобода ніколи не купується легко.

СЕРЕДА

Заговорили про поділ України.

Але мислячі люди добре знають, що в нас немає поділу на Схід і Захід, на Південь і Північ, а є поділ на свідомих і несвідомих громадян, на добро і зло, на світле і темне, передове і відстале. І хто має кому підчинитися–це не питання.

Як на мене, уже сьогодні викрасталізувалося кілька визначальних речей.

1. Український народ відбувся як єдина нація, точніше–утвердився як нація.

2. Центр політичної боротьби перемістився у Київ і це дуже важливо, бо перемоги здобуваються не на периферії, а в столиці.

3. Господь послав нам лідера з харизмою, лідера, спроможного об'єднати націю, вихідця зі Східної України, а не Ґаличини, що викликало б ще більше улюлюкання.

Як радісно спостерігати, що до повсталого народу приєднуються високі чини міліції і СБ, а ради різних рівнів приймають рішення про підтримку нового президента.

ЧЕТВЕР

Завжди ловив себе на тому, що російська мова мене дратує чи неприємно подразнює, особливо коли лунає з екрана телевізора. Ні, я не перестав цікавитися російською літературою і читати російські журнали, однак ніколи до цієї мови я не міг ставитися невтрально як, скажімо, до англійської чи німецької. І тільки в ці дні я несподівано відчув, що вона мені звучить як музика. Я впиваюся нею, захоплюючись тими людьми, що говорять російською, говорять, що усвідомлюють себе українською, що Ющенко їх президент.

Ось і все пояснення моєї одвічної нелюбові, одвічної муки...

В Україні три президенти. Господи, невже знову має повторитися те, від чого ми страждали віками!? А хтось же з цієї ситуації почне користати і ділити Україну. Неодмінно.

Майже з перших днів гостро відчув: це не моя революція. Тобто моя у тому нутряному високому сенсі, потребі злитися з масою людей, але не моя як організатора чи просто людини, готової виступити біля мікрофона. Моя була у 90-і роки. Тоді я, мабуть, помер би від докорів сумління, якби не був у перших рядах. А нині я цього зовсім не хочу.

В цьому сенсі це революція наших дітей.

Господи, яку страшну втому я відчуваю. Повертаюся пізнім вечором з Майдану і відчуваю, що постарів на років 10, що я просто виснажена, знищена людина, яка нічого не хоче, яка страшним тягарем придавлена додолу. Вже який день на валідолі, на нітрогліцерині... Побачив своє відображення у темному вікні маршрутки і зрозумів, що воно не краще від Ющенкового. А він каже: моє обличчя–це обличчя України.

Революція початку 90-х дарувала молодість і силу, нинішня несе старість і втому.

П'ЯТНИЦЯ

Всі вигукують імена Ющенка і лідерів опозиції, а мені хотілося б скандувати і дякувати Кучмі, Януковичу, Т. Чорноволу та іншим за те, що вони такі підлі, тупі й нікчемні. Треба дякувати Господові, що послав там таку владу, таких людей. В цьому теж проявилася вища Господня любов до нас, до українського народу.

Настрій міняється, як погода восени: то сонце, то сльота.

Вечір надій, що не збулися.

Ющенко втягнувся у переговори. Господи, це ж більш, ніж очевидно, що з бандою злочинців договоритися неможливо.

Майже безсонна ніч.

Пекуча образа і біль, і сором.

Відчуваю глибоке розчарування.

Революцію перетворили у карнавал, у якесь шоу.

Час працює на бандитів і вони тягнуть його, як можуть. А між тим і діють: звозять у Київ своїх прихильників з Донецька і Луганська, підкидають кроплену карту сепаратизму, чим усі починають обурюватися... Щось подібне уже, здається, було в 90-ті.

СУБОТА

Тепер мені відкривається велика істина: у 90-ті роки піднялася Галичина, нині–Центр і Південь, а через кілька років підніметься Схід, і тільки тоді ми матимемо демократичну Україну. Схід підніметься дуже швидко, може, через два-три роки, бо його вже пробудив потужний детонатор Києва і телебачення та Інтернет зроблять свою справу. Схід–це найважливіший геополітичний центр України, бо там її серце, там завжди кувалася наша свобода і там вона похована.

Звісно, найочевидніше Ющенко буде нашим президентом, але справді геніяльний лідер вийде ось із цих студентських рядів. Я вже це передчуваю.

НЕДІЛЯ

І все-таки це чудовий час, бо він просвітив кожного. Цей час озвучив для нас голоси Зварича, Юрія Луценка, Миколи Томенка, відкрив істинну красу облич Руслани, Святослава Вакарчука, братів Кличків, Лужного.

Ми побачили українську еліту.

Дзвінок Романа Дідули з Києва:

–Я пережив дивовижні три дні. Три дні, як три роки. Це треба було бачити, я забув про всі свої болячки, я відродився...

Можливо, справді, щоб пережити справжню евфорію, треба бути там, на Майдані. Тут все сприймається по-іншому, стриманіше.

Але хвороба не дозволила мені поїхати у Київ, зате там мої діти і студенти.

Здається, за все попереднє життя мені стільки разів не підкочувалися спазми до горла, як за цей тиждень, стільки разів я не плакав від розчулення і захоплення, як нині.

Я завжди мав якісь претенсії до молоді, часто був невдоволений нею. Але хіба я бачив справжню молодь? Хіба я міг зрозуміти її, в цьому тотальному царстві тьми і лицемірства. Потрібна була екстремальна ситуація, щоб це сталося, щоб вона відкрилася у всій своїй справжній красі. Я щасливий, що зрозумів це і побачив.

ЧЕТВЕР

Кучма метнувся у Москву, Янукович і Лужков піднімають Донецьк і мобілізують Крим і Луганськ.

СУБОТА

Революція переросла в суцільний карнавал, вертеп. На цьому й поставлю крапку.

Борис ВЖЕСНЕВСЬКИЙ
Депутат до Канадського парляменту

СПОСТЕРЕЖЕННЯ І ВИСНОВКИ

Якщо б молодь і студенти не взяли участи, *Помаранчева революція* не відбулася б,– така думка Бориса Вжесневського.

Україна невиданими темпами перетворюється у правову державу. Завжди вважалося, що українців тяжко підняти до акції, вони часто є занадто терпеливими. Ніхто не сподівався, що таке станеться. І ми побачили: виросло нове покоління, воно задивляється на життя інакше, воно не хоче еміґрувати, а старається створити свою країну нормальною державою. Ця молодь стала головним рушієм перемін, що проходять в Україні.

Правда, образно кажучи, крізь помаранчевий колір місцями пробивається червоний. І таких місць дуже багато. Вся юридична система України в більшості радянська, однак рішення Верховного суду щодо уневажнення другого туру виборів і переголосування багато говорить–це фундамент для дальшої розбудови демократії в Україні.

Мені багато говорять, що я завеликий оптиміст, але я сам бачу, що діється, і це дає мені надію. Ось, наприклад, що сталося з пресою. В останніх роках вона була під контролем, журналістів переслідувано й убивано. Тепер вона скинула з себе кайдани страху, і це сталося впродовж кількох тижнів. Фантастично!

Я був спостерігачем у Харківській області. Це не простий реґіон. Що проходило в другому турі–це просто абсурд–люди були залякані. Тепер побачив іншу ситуацію. І цікаво! Був я в двох сусідніх селах. В одному все пройшло так відкрито й чесно, що я хотів вручити квіти жінкам, які працювали у виборчій комісії. Згодом поїхав у сусіднє село. Що там творилось... Сам Брежнєв був би гордий з цієї системи. Міліція домагалася довідатися, за кого виборець голосував, спостерігачам погрожували. Одна жінка хотіла зі мною говорити, то їй заявили, що звільнять з роботи. Спостерігачів з штабу Ющенка не впустили до приміщення виборів. От і два села. В одному, як з пресою, позбулися страху, в другому–ще живі попередні традиції. Переміни почалися–подекуди активніше, в інших місцях–повільно.

На мою думку, на переміни не треба буде довго чекати. Надії людей пов'язані з Ющенком. Ці надії в народі дуже великі. З другого боку, в країні ще жива радянська структура бюрократії, котра корумпована згори вниз. Це величезна проблема. Я не знаю, як з нею впорається Ющенко. Однак в народі жива надія–це може стати його піддержкою і опорою. Народ дозрів і хоче бачити Україну демократичною.

ХТО ХОТІВ ОТРУЇТИ ЮЩЕНКА?

Віктора Ющенка намагались отруїти діоксином,–повідомив на прес-конференції керівник австрійської клініки у Відні „Рудольфінергаус" Міхаель Цимпфер, в якій лікувався Ющенко. За його словами, лікарі клініки підходили „з великою обережністю" до відповіді на це питання.

Справа: Ющенко 2 серпня 2004 року, зліва – 10 ґрудня у Відні.

При цьому лікар підкреслив, що від цього отруєння Ющенко вмерти не міг. „Це було важке захворювання, але не смертельне. Однак, якщо не були б ужиті своєчасні заходи, то все могло закінчитися трагічно",–сказав Цимпфер.

Зараз рівень діоксину зменшений до нормального. Отруєння Ющенка було, ймовірно, „умисним".

Як повідомив депутат-нашоукраїнець Олександер Третьяков, який перебував у Відні, фахівці клініки „надсилали аналіз крови Ющенка у різні країни і прийшли до того ж самого висновку–це отруєння".

„Це було отруєння діоксином, вміст діоксину був менший одного міліграма",–зазначив Третьяков, додавши, що основні симптоми отруєння діоксином–„ураження шкіри й внутрішніх органів організму". На початку захворювання у Ющенка, зокрема, була „в 12 разів" збільшена печінка. Висновки було зроблено із залученням фахівців з інших клінік, а не тільки „Рудольфінергаус".

За словами Третьякова, з посиланням на лікарів, нині життю Ющенка нічого не загрожує.

Лікування не потрібне, при правильному харчуванні та лікуванні через тривалий проміжок часу обличчя прийде в норму. Але щось залишиться, звичайно.

Ющенко отримав chloracne–це тип дорослих вугрів, які пояснюються впливом отруйних хемічних елементів. Щоб їх вилікувати, це займе два-три роки, сказав Ґуберт Пемберґер, дерматолог „Рудольфінергаус".

Рівночасно аналіза в Амстердамі виявила, що кров Ющенка мала концентрацію діоксину у 6000 разів більшу від нормальної, тобто

100 000 одиниць на грам товщу. Це другий відомий випадок щодо концентрації в тілі людини. Одна жінка у Відні мала 140 000 одиниць, і вижила.

Абрагам Броувер (Breouwer), професор Вільного унівеситету в Амстердамі сказав 15 грудня 2004 року, що існує 400 родів діоксину. Ющенка було легко отруїти, бо одна-дві краплі найнебезпечнішого діоксину (tetrachlorodibenzoharadioxin) в супі чи у вершку сметани зовсім незамітні.

Броувер зазначив, що їм вдасться встановити, котрий саме рід діоксину в крові Ющенка, а тоді можна буде довідатися в якій лябораторії її спрепаровано. Це дасть слід дальшому слідству.

Британська лябораторія у Портон-Довн з біопсії Ющенковою шкіри встановила, що його пробували отруїти на протязі чотирьох тижнів не одною, а двома отруями–діоксином і ендо-токсином.

Стів Ґуттерман у статті п. н. „Отрута і влада–смертельний коктейл" (The Toronto Star) пише: виглядає, що з приходом до влади президента Росії кол. підполковника радянського КҐБ Владіміра Путіна, який назначив багато із своїх колеґ на впливові посади, практика ліквідувати своїх опонентів, повернулася. І метода отруєння найчастіше застосовується, як каже Павел Фельґенгауер, незалежний аналіст російських військових справ.

Юрій Щекочіхін, ліберальний законодавець і журналіст, який в Росії вів кампанію проти корупції, помер в липні 2003 року внаслідок „алерґії". Хоч прокуратура Росії заявила, що не було знайдено нічого підозрілого, але британська лябораторія ствердила, що в цьому були сліди отрути. Вячеслав Ізмаїлов, репортер і колюмніст, переконаний, що Щекочіхіна отруїли.

Він додав, що Анна Політковская, журналістка газети *Новая ґазета* і критик Кремля, захворіла, випивши чаю в літаку з Москви до Беслану, де чеченці захопили закладників у школі. Принаймні ще двох журналістів запротестували, що влада перешкоджала їм прибути в Беслану, бо не хотіла там незалежних спостерігачів.

Ізмаїлов оскаржує Федеральну службу безпеки, що перебрала головну ролю кол. КҐБ. Він та Фельґенгауер твердять, що чеченських повстанців отруєно в російських тюрмах. І ще не забулася трагедія в кіно у Москві, де російські служби безпеки вжили отруйну речовину, від якої згинула більшість із 129 закладників.

Такі отруйні субстанції створено в ляборатріях в СРСР на доручення КҐБ. Спеціялісти, що їх винайшли, та виконавці, які їх вживали, вишколені за радянських часів. Найбільшого розголосу набрала смерть болгарського перебіжчика Ґеорґі Маркова, котрий помер в Лондоні в 1978 році. В його литку впорскнено отруту з спеціяльно сконструйованого кінця парасолі.

Слід не забувати, що до того роду „ліквідації" належали вбивства д-ра Лева Ребета та Степана Бандери у Мюнхені.

Випадки отруєння не обмежуються до Росії. В Білорусі зникають критики авторитарного президента Олександра Лукашенка. Вдова лідера опозиції Ґеннадія Карпенка твердить, що її чоловік був отруєний коротко перед своєю смертю.

Ющенко серйозно захворів 5 вересня 2004 року після обіду з начальником Служби безпеки України Ігорем Смешком і його заступником Володимиром Сацюком, на котрого дачі вони обідали. Нікого з його штабу на цьому обіді не було. Євген Червоненко, начальник охорони Ющенка, який завжди є при Ющенку й коштує його їжу, отримав телефон, що його не потрібно, бо Ющенко їде на секретну зустріч. А його особистому охоронцю наказано залишатися в автомобілі. Ющенко відразу мав великі болі голови і живота. Можливо, його врятував той факт, що в дорозі додому він повернув їжу. Сяк чи так, це чудо, що Ющенко залишився живим, вважають медичні експерти. 10 вересня він прибув на лікування до Відня. Ігор Смешко, виглядає, не знав нічого про цей замах.

Штаб Ющенка вивіз кухаря і офіціянта за кордон, і вони ствердили письмово свою заанґажованість у замаху на Ющенка. Плян був простий: строїти Ющенка (вистачала доза величиною макового зерна), наступного дня його поховати й тоді не було б потреби робити автопсію.

Ющенко оскаржує уряд України в намаганні його „унешкодити" у виборах проти Януковича, підтримуваного президентами Кучмою і Путіном. Перед Різдвом до Києва прибув до ТВ каналу 5 кур'єр з анонімним листом і комп'ютерним диском, на котрому записано телефонну розмову, в якій говорено про отруєння Ющенка, між Москвою і Києвом. Один з розмовців–це Ґлеб Павловський, радник президента Путіна. Виглядає, що сам Путін не був причетний до цього злочину ані про нього не знав.

Наприкінці липня 2004 року один кол. офіцер секретної служби повідомив, що дехто є зацікавлений в усуненні Ющенка, подав до відома депутат Олег Рибачук.

(За інформаціями ЗМІ)

ВІКТОР ЮЩЕНКО–КАНДИДАТ НА НАГОРОДУ МИРУ

Американські сенатори Гілярі Клінтон і Джон МакКейн висунули президентів України і Грузії, Віктора Ющенка і Михайла Саакашвілі, на Нобелівську нагороду миру. „Очоливши рухи за свободу у своїх країнах, вони завоювали народну підтримку спільних цінностей демократії, особистої свободи й громадських прав"–пишуть сенатори в листі до Норвезького нобелівського комітету.

Микола РЯБЧУК
Київ

АМНЕСТІЯ ЧИ АМНЕЗІЯ?

Серед захоплених вигуків з приводу ненасильницького, безкровного характеру української революції, що пролунали останнім часом у закордонній і вітчизняній пресі, протверезливий голос Мирослави Гонгадзе у „Wall Street Journal" (2 грудня 2004) залишився майже непоміченим. Дарма що вдова загиблого журналіста вельми доречно нагадала про досить високу ціну, яку українське суспільство заплатило за своє право залишатися незалежним від авторитарної держави і, врешті, за можливість узяти цю державу під свій контроль і трансформувати її в ліберальну демократію. Вона нагадала, що безкровне падіння режиму було не таким уже й безкровним: воно коштувало життя її чоловікові Георгію та його донбаському колезі Ігорю Александрову, одному з лідерів Руху Михайлу Бойчишину і непоступливому В'ячеславові Чорноволу... „Всі ці люди,–написала Мирослава Гонгадзе в статті під промовистою назвою „Українська правда",–пожертвували своїми життями, щоб дати шанс Україні називатися сьогодні демократичною державою".

Цей шанс, однак, може бути знову змарнований, як це вже трапилося тринадцять років тому, якщо суспільство не усвідомить належним чином ціни, заплаченої за власну свободу,–ціни, що вимірюється не лише десятками вбитих та доведених до „самогубства", а й сотнями побитих і фізично покалічених, тисячами понівечених морально, мільйонами обкрадених, обдурених і принижених. Усвідомлення цієї ціни немнуче тягне за собою потребу відповіді на наступне питання: а хто, власне, утворював і обслуговував цю систему, хто віддавав і виконував злочинні накази, хто лупцював студентів, фальшував вибори і підкладав вибухівку в штаби опозиції, хто розкрадав цю державу і хто із розумним виглядом виправдовував цей „безпрєдєл" у провладних мас-медіях? Суспільство повинно поіменно пізнати не лише всіх своїх героїв, а й усіх своїх негідників.

Примирення–гарне слово, і добре, що воно написане на прапорі Віктора Ющенка та його прибічників. Ідея „грубої риски", підведеної під „проклятим минулим", не така вже й погана, беручи до уваги, що майбутнє для всіх нас є набагато важливішим, і що кепський мир справді кращий від доброї війни. У певному сенсі ми всі виявилися заручниками терористичної держави–озброєної й беззаконної, а тому вкрай небезпечної. Чи можливі переговори, а тим більше компроміси із терористами–питання складне і, вочевидь, позбавлене однозначної відповіді. Ризикну, однак, припустити, що навіть заради одного заручника терористів варто відпустити–можливо, навіть із загарбаним

ними добром, але, безумовно, без зброї. Умови капітуляції чи, власне, „компромісу" можуть бути у кожній конкретній ситуації різними, але його межі, його „коридор", гадаю, визначаються двома постулатами. З одного боку–усвідомленням абсолютної вартости кожного людського життя; з іншого–визнанням неможливости будь-якого примирення і „співпраці" із терористами; Можна дозволити їм утекти, але не можна їх цілковито розгрішувати і звільняти від подальшого переслідування, від кримінальної та моральної відповідальности.

Амнестія–добра річ, якщо їй передує усвідомлення злочину і публічне каяття; в іншому разі ми отримуємо амнезію–забуття скоєного, що стає одночасно індульґенцією на нові злочини. Саме так трапилося 1991 року, коли компартія виявилася офірним цапом нібито-переможної нібито-революції. Її „заборона" була головно символічним жестом, а не реальним учинком,–таким собі симулякром, публічним спаленням давно вже порожньої і струхлявілої зміїної шкіри, покликаним відволікати увагу від реального переміщення й перевтілення посткомуністичних „змій"–партійної, кеґебістської та іншої номенклатури. Українське суспільство заплатило занадто високу ціну за свою наївність, аби ще раз повторювати ту саму помилку.

Віктор Ющенко досить чітко пояснив, як він собі уявляє економічну амнестію: жодної реприватизації, жодного перерозподілу власности не буде, якщо всі олігархи, котрі за безцінь хапонули державну власність, повернуть Фондові держмайна її реальну ціну. Це, власне, й буде актом їхнього каяття і відтак розгрішення–якщо тільки вони погодяться грати надалі за єдиними для всіх податковими та іншими правилами.

З політичною амнестією справи, однак, складніші. На рахунку режиму за десять років накопичилося чимало брудних кримінальних справ, включно з політичними вбивствами, фальшуванням виборів та найрізноманітнішими провокаціями. Ретельне розслідування всіх цих справ і їхній публічний судовий розгляд є абсолютною передумовою необоротности демократизаційних процесів в Україні і, зрештою, самої можливости створення тут правової держави. Лише по завершенні слідства й оприлюдненні судових висновків нова влада може виявити свою гуманність–помилувати чи амнестувати злочинців, обмежитися умовним покаранням тощо. Головне тут, зрештою, не покарання, а визнання злочинців–злочинцями, акт, який тільки й може унеможливити відродження всіх цих незліченних драконячих голів під оранжевими прапорами–достоту як повідроджувалися вони десять років тому під прапорами жовто-блакитними.

У принципі, кожна людина має право на каяття і розгрішення, на публічне визнання своїх помилок і щиросердне відпокутування провин. Кожен може сказати, як генпрокурор Піскун, що помаранчева революція підняла його „з колін", на яких він „стояв рік тому"; і кожен може, як

Василь Базів, поснити свої хамські кпини з Ющенкового отруєння „браком об'єктивної інформації". Кожному, певно, варто дати шанс „устати з колін", але й до кожного подібного каяття варто поставитися з максимальною обережністю, зважаючи на всі попередні слова і вчинки - одіозних, скажімо так, „покутників". Є величезна небезпека, що Віктора Ющенка нині задушать у „помаранчевих" обіймах ті самі люди, котрі найбруднішими методами–поліційними, податковими, пропаґандистськими–душили його та його прибічників в останні чотири роки.

У такому контексті „героями України" можуть стати не лише Володимир Литвин та Микола Азаров–учасники вельми специфічних розмов, зафіксованих недремним майором у кабінеті Кучми, а й Володимир Щербань, губернатор Сумщини, котрий забезпечив у своїй вотчині взірцеве проведення третього туру президентських виборів–і сам себе зразу за це й похвалив (ну, а що він виробляв зі своїми підручними у попередніх турах–краще, либонь, і не згадувати...). Схоже, що навіть безневинно всіма нами демонізований Віктор Медведчук є насправді істотою цілком не шкідливою. Він, виявляється, просто ретельно (ну, може, занадто ретельно...) виконував президентові вказівки. Саме так пояснив його роль у продукуванні „темників" та нищенні в Україні свободи слова його вірний соратник Леонід Кравчук:

„А хіба до приходу Медведчука в адміністрацію президента була свобода слова?–хвацько відповів він кореспондентові „Української правди" (25 грудня 2004).–Не треба все зводити до Медведчука... Якби ця ситуація зі ЗМІ не подобалася президенту Кучмі, це б робилося? Є президент України. Він що, не читає газет, не дивиться телебачення?! Якщо б йому такий підхід до роботи ЗМІ не імпонував–він би встав і сказав: „Шановні колеґи, що ви робите?! Якщо ще хтось щось подібне зробить–я його вижену геть!"

„Але до Медведчука свобода слова придушувался не так брутально"–намагався пробитися до так званої „істини" кореспондент.

„Медведчук–професіонал,–мудро пояснив йому наш перший усенародно обраний,–і він ніколи не робить свою справу погано. Якщо є замовлення, він його виконує добросовісно".

Чи подобалась та „ситуація" самому Леонідові Макаровичу і чи намагався він „встати й сказати" що-небудь своєму колезі по партії Медведчукові–кореспондент, на жаль, не спитав. Але головний „месидж" Кравчука загалом зрозумілий: ніхто ні в чому не винен; маємо те, що маємо; і представники влади, і представники опозиції загалом однакові, просто одні були при владі колись, другі–тепер.

За всім цим словесним силосом, що його неперевершено вміє продукувати Леонід Макарович, затирається вельми просте й надзвичайно важливе питання: а які, власне, цінності обстоювала опозиція, ризикуючи власним майном, становищем, здоров'ям, навіть життям, і

які „цінності" боронила влада, заховавшись за спини каральних органів та монополізованих для ґебесьсівської пропаґанди мас-медій?

Справді, більшість людей у команді Ющенка, та й він сам, свого часу співпрацювали з Кучмою, тобто були при владі, і в цьому сенсі можуть бути названі „колишніми". Але чи хтось може сказати, що прем'єр-міністер Ющенко, чи віце-прем'єр Тимошенко, чи міністер Головатий поводилися на своїх посадах негідно, використовували їх для самозбагачення, для корупції, для розправ з політичними опонентами, для брехні, для підлости, для залякування людей і фальшування виборів? Властне, в цьому–принципова відмінність між „колишніми" і „теперішніми",–хоч би які байки на цю тему нам розповідав премудрий Макарович і вся ефесбешно-кічигінська рать.

Ющенко в програмових виступах досить часто повторює, що не прагне полювати за відьмами, і що в його кадровій політиці критерієм буде насамперед професіоналізм і готовість працювати для спільного добра. Минуле тут начебто не повинно відіграватн вирішальної ролі, але досить часто саме воно визначає і професіоналізм, і вищезгадану „готовість". Ющенку слід подбати не тільки й не стільки про очищення держапарату від некомпетентних, корумпованих і схильних до зловживання владою чиновників, скільки про перебудову практично всіх інституцій, у тому числі деяких, найбільш скомпрометованих і репресивних–від нуля, від самих підвалин. Досвід Чехії, Польщі, країн Прибалтики може виявитися тут надзвичайно корисним. Ідеться не про те, щоб відмовитися від послуг тисяч чи навіть десятків тисяч професіоналів (не медведчуківського гарту, звісно), котрі працюють у міліції, службі безпеки, на митниці, в прокуратурі чи податковій адміністрації. Ідеться про те, щоб залучити їх до нових інституцій, заснованих на цілком інших засадах, інституціях, не пов'язаних ні генетично, ні символічно зі своїми совєтськими чи постсовєтськими „попередницями".

Якщо Ющенко хоче збудувати нову Україну, він мусить рішуче відмежуватися від совєтської та постсовєтської спадщини на всіх рівнях, зокрема й на інституційному. Щоб нікому й на гадку не спало пов'язувати нову поліцію із совєтською чи кучмівсько-кравчуківською „міліцією", а тим більше виводити родовід національної служби безпеки від КҐБ–НКВД–ВЧК і *лично товарища Дзержинского.* Слід зрозуміти, що зовсім не Янукович чи Кучма з Медведчуком забезпечують „спадкоємність" совєтської/неосовєтської влади в Україні, а певні кондово-совєтські інституції, що спираються на певний набір людей, певні практики і сумнівні традиції, певні корпоративні інтереси і їх дискурсивну леґітимацію. А відтак стане ясно, що ні Ющенко, ні Гавел, ні Адамкус не перетворять совєтського КҐБ на новочасну Службу захисту конституції, сталінську прокуратуту–на одну з інституцій правової держави, а Одеську юридичну академію на чолі з новообраним ректором Сергієм Ківаловим–на Гарвардську школу права.

проф. Петро Й. ПОТІЧНИЙ

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ ОЧИМА ПОВСТАНЦЯ

Доповідь на конференції з нагоди відзначення 75-річчя Організації Українських Націоналістів, 12 грудня 2004, Торонто

У структурі підпілля маємо два головні складники. Перший з них–це члени ОУН. Їхній підхід до справи був трохи іншим, як у масі підпільників, які були вояками УПА. Більшість з тих, які були членами ОУН довгий час, проходили певні ідеологічні та інші вишколи, займалися справами підпільної адміністрації, справами безпеки і т. д. Більшість вояків УПА не були членами ОУН. Очевидно, усі добре знали про ОУН, бо ж УПА мала початок в боєвих відділах ОУН (б). Зрештою, паралельно до УПА, існували збройні боївки ОУН, як Служба безпеки (СБ), АБ, та такі структури, як Український Червоний Хрест (УЧХ), технічні звена та кур'єрські лінії.

Слід одначе, підкреслити, що в підпіллі чи, точніше, у відділах УПА, не існувало якихось упереджень до людей, які прийшли до УПА, наприклад від ОУН(м). Навпаки, на різних командних постах були люди, які прийшли з ОУН (м), і ніхто з цього не робив жодних справ. Іншими словами, від початку 1945 року і до кінця 1947 року я, як вояк УПА, не був виховуваний в якомусь упередженні до якихнебудь українських самостійницьких організацій.

Тому уявіть собі наш шок, коли, після приходу рейдом до Західної Німеччини, де ми зустрілися з досить нерозбірливою політичною боротьбою серед українських еміґрантів. Ми були надзвичайно здивовані нападами на нас якраз зі сторони середовища ОУН(м). На мене особисто це поділало так, що я ніколи не став членом якогонебудь політичного угрупування на еміґрації. Як ветеран УПА, я став членом Об'єднання кол. вояків УПА США і Канади. Правда, політично воно найближче стоїть середовища ЗП УГВР.

Як же ж дивилися українські повстанці і як ставилися вони до питання націоналізму? В нас це трактувалося дуже просто, в нас під націоналізмом розумівся патріотизм. Це любов до сім'ї, до дальшої родини й, вкінці, до свого народу, своєї місцевості, реґіону й батьківщини.

Хтось може запитати: але ж керуючою силою визвольного руху була революційна ОУН, отже, тим самим вона й накидала свій світогляд усім членам підпілля. Роля ОУН величезна й забувати про це не можна. Але своє верховенство й світогляд вона людям не накидала. Принайменше я, як вояк УПА, цього не відчував. Наприклад, у справах підпорядкування, жоден керівник ОУН, принай-

менше Закерзоння, не мішався до військових справ, які були залишені в руках командирів УПА. Без сумніву, деякі із них були членами ОУН(б), або в меншій мірі ОУН(м), але якихось спеціяльних привілеїв з огляду на це вони не мали. Чи командири УПА могли повністю іґнорувати провідників ОУН? Безперечно ні, прямо існувало логічне розмежування функцій і обов'язків поміж обома структурами.

В УПА також існувала програма спеціяльного виховання зі своєю політвиховною структурою.

Почавши знизу, існували т. зв. чотові, сотенні і курінні політвиховники, яких завданням було турбуватися про морально-політичний стан вояцтва. Якщо хочете, це такі собі світські капеляни в УПА. На мою думку, цю інституцію запозичено від Червоної Армії. Програма, на якій велось політвиховання, була основана на принципах і гаслах III Великого Збору ОУН з 1943 року та УГВР. Про це в час мойого перебування в УПА я повністю не усвідомлював (що й зрозуміло, бо я вступив до УПА, як мені було 14 і пів року, а демобілізувався, як мені було 17 і пів). Тепер, коли, як одному з редакторів „Літопису УПА", мені прийшлося перегризти масу підпільних документів, я побачив, що воно якраз так і було. Одначе, це не жодна біда, бо рішення цього збору ОУН були назагал дуже виваженими і об'єднуючими і в справах ідеології, як теж і в справах революційної тактики. Це мало величезний вплив в Україні, але не за кордоном, де інтерпретації цих далекосяглих рішень викликали лишень ще один розкол, тим разом в ОУН(б).

Другим важливим кроком цього періоду треба вважати створення УГВР. Хочу тут додати, що різні джерела, а в тому теж і радянські, вказують на це, що у створенні УГВР були також зацікавлені кола ОУН(м), на мою думку, одним із прихильників таких поглядів був Олег Ольжич. Великою шкодою треба вважати, що його арешт німцями перешкодив у цій справі й до дальшої співпраці не дійшло. На ці відносини, очевидно, також мали вплив дуже неприязні відносини поміж обома відламами ОУН з огляду на смерть Сеника і Сціборського та полк. Сушка, які приписувано ОУН(б). Сьогодні знаємо, що тут були задіяні радянські аґенти.

Варто згадати про головні принципи, до яких доросло підпільне керівництво та які стали цементом дальшої визвольної боротьби. Це віра у власні сили й боротьба проти всіх імперіялістичних сил, а в основному проти німецького і російського імперіялізмів. Ставилося знак рівняння поміж Райхскоміссаріятом Україна і УРСР, як

моделями колоніяльної структури.

Підкреслювалося елементи сили українського народу, такі, як безперервність визвольної боротьби, але теж потребу присвячувати увагу сусідам. Будувати фронт усіх поневолених народів і ліквідація міжетнічних конфліктів як засіб визволення. Забезпечення прав меншостей в Україні. Відкинення якихнебудь порівнянь українського націоналізму до нацизму чи фашизму. Потреба доказування того, що т. зв. „Більшовицька демократизація Европи"–це звичайне насильство над народами Східної Европи. Підкреслювати, що український визвольний рух–це рух революційний, який відкидає та заперечує наявні в Україні і накинені українському народові соціяльно-політичні структури, мета яких–національне, політичне й соціяльне поневолення України.

Наголошення того, що ідея державної самостійности України, проведена в життя, одинока зможе забезпечити усім мешканцям української землі справедливий політичний устрій без клясового й державного визиску й приведе до духовного відродження нації та звільнить її від вікової спадщини рабства. Введення в програму ОУН соціяльно-економічних елементів тощо–це були потужні гасла, які нам усім дуже промовляли до розуму і серця.

Виховуваний через три роки на цих принципах, я, як і багато інших, почувався дуже добре в рядах УПА, ніколи не ставши членом ОУН. Зрештою, ніхто нас туди й не тягнув. Це не означає, що я з упередженням ставлюся до членів ОУН, незалежно про котру із відламів іде мова, а тепер, як знаєте, їх багато. До ОУН я завжди ставився з пошаною, але прямо ніколи не відчував потреби стати членом ОУН і вважав, і вважаю, що зовсім добре можна працювати для добра свойого народу поза її рамками.

Пересічний підпільник був вихідцем з села, з дуже низькою освітою й традиційним світоглядом, базованим на християнській моралі. (В дужках, так би мовити, варто уточнити, що український визвольний рух наголошував, що ані матеріялістична, ані ідеалістична філософія не вважалася пріоритетною для підпільника. Але такі нюанси були важливими хіба для добре освіченої категорії людей). Отож український підпільник вважав себе оборонцем своєї сім'ї і народу перед ворогами, які не тільки загарбали його батьківщину, але систематично нищили все, що було йому рідне. Він мав повну підтримку свого оточення, свого народу. Тільки в такий спосіб міг він діяти продовж довгих років у безвиглядних і важких обставинах. Його патріотизм був органічним і тому знищимим лише зі смертю особи, яка йогоісповідувала.

ВІДБУВСЯ XXI КОНҐРЕС УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

XXI трирічний Конґрес Українців Канади відбувся від 1-го до 3-го жовтня 2004 р. у Radisson Hotel Downtown, Winnipeg.

Під час ходу XXI Конґресу, який провадився під гаслом СМІЛИВО ВСТУПАЄМО В МАЙБУТНЄ, делеґати та учасники мали можливість включитися в серію дискусій круглих столів на сучасні теми: Зв'язки з урядом; Канада–Україна; Освіта; Питання справедливості; Відділи і Провінційні Ради–провідники на завтра; Торгівля жінками; Вітання четвертої хвилі іміґрантів з України. Було схвалено ряд резолюцій. Одна із важливих справ, на яку новообрана Рада Директорів зверне увагу є дальша наполеглива праця над відшкодуванням за інтернування українців в роках від 1914 до 1920 років.

Також представлено звіт Візії Майбутнього, що було започатковано під час XX Конґресу. Репортаж був у формі синтези інформацій, які зібрано за останні три роки. Цікаво, що із 12 ідентифікованих тем, найбільше уваги було звернено на комунікацію та молодь і освіту.

У XXI Конґресі взяли участь чотири делеґати Братства кол. вояків 1-ої УД УНА: Лев Бабій–голова, Іларій Кушніренко–касир (від Крайової Управи), Юрій Гнатюк і д-р Роман Романович (від Станиці у Вінніпеґу). Делеґатами були теж дивізійники від інших організацій.

Дивізійники на Конгресі.
Зліва стоять: Ярослав Сиваник, Петро Дацків, Юрій Гнатюк, Теодор Гуменюк, Іван Матвейко, д-р Роман Романович, Степан Дух; сидять: Іларій Кушніренко, Лев Бабій.

ОРИСЯ СУШКО–ПРЕЗИДЕНТ КОНҐРЕСУ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

В неділю 3 жовтня 2004 року одноголосно вибрано громадську діячку Орисю Сушко з Гамільтону на пост президента Конґресу Українців Канади.

Орися Сушко має довгі роки досвіду в багатобічній суспільній праці на крайовому, провінційному і льокальному рівнях в українській і канадській громадах.

У Конґресі Українців Канади Орися Сушко була головою відділу і членом Онтарійської Провінційної Ради, членом Ради Директорів в 1993 р. Спочатку очолювала Комітет Комунікації, а останньо–голова Комітету Візії Майбутнього, який звітував на XXI Трирічному Конґресі, подаючи напрям діяльности для української канадської спільноти.

Вона була головою Союзу Українок Канади, членом Консисторії Української Православної Церкви в Канаді впродовж майже 15 років. Координувала відзначення Тисячоліття Хрещення України в Гамільтоні в 1988 р. і очолила комітет „Другого Тисячоліття Християнства".

Орися Сушко бере участь в загальногромадських справах: вона голова „Комітету Статусу Жінок" м. Гамільтону, віце-президент „Дорадчої Мистецької Комісії".

В червні 1995 р. прочитала доповідь „Жінка в демократії" під час Міжнародної конференції в Києві, була головою Гамільтонського відділу РУХу в критичний час перебудови в Україні.

В професійній кар'єрі, як Координатор Справедливости Відділу Освіти м. Гамільтону, була відповідальна за введення та нагляд над полісами „Справедливости для працівників", „Проти знущання над людьми" і „Взаємних відносин між расами і етнічно-культурна справедливість".

Орися Сушко вірить у колективне стратегічне плянування та участь всіх складових організацій у вирішуванні проблем–цю філософію вона застосовуватиме на своєму пості президента КУК.

Минуле

Петро ГРИЦАК

ЯК ДІЙШЛО ДО ПЕРЕЯСЛАВСЬКОГО ДОГОВОРУ В 1654 РОЦІ

Переяславський Договір* між Москвою та Гетьманською Україною основно змінив на кілька століть рівновагу сил у Східній Европі. Одначе, перебіг тої драматичної події так відрізняється від інших добре задокументованих форм міжнародних контактів козаків-запорожців, які репрезентували українську сторону, та тодішної дипломатичної практики взагалі, що варто подумати: як, властиво, до того дійшло? Може допомогти детальна аналіза поодиноких факторів та критерій, які могли спонукати Б. Хмельницького та його старшину піти на цей, з ретроспекту, фатальний для України крок. Досьогодні наші противники інтерпретують його як повну моральну та політичну капітуляцію. Можна взяти до уваги наступні моменти чи категорії, які мусили вплинути на децизію української сторони: політичні моменти, події військового характеру, психологічні проблеми, релігійні критерії, соціологічні проблеми, економічні проблеми та, вкінці, різне.

Політичні проблеми мали свій початок від Люблінської Унії із 1569 року, коли мало місце ніби „добровільне" відступлення Литвою території України на користь Польщі. Був це, ясно, чистий політичний шантаж. Аґресивна політика Польщі, яка тоді якраз почалася супроти автохтонного населення „миру хрещеного, краю веселого", як тоді звали Україну, країну, що „текла медом і молоком", викликала одне повстання за другим, найбільше з яких є знане як „Хмельниччина". Політична справа загострювалася тим, що поляки не хотіли від політично-панівної частини населення, козаків, нічого іншого, як тільки повної капітуляції та повороту до підданства. Це була згода на поворот панів на Україну та повне закріпачення селян, ціною затвердження „реєстру", на певну скількість козаків (наприклад, 20 000 у Білоцерківському Договорі із 1651 р.), та певних станових привілеїв для козацької старшини. Козаки зі своєї сторони теж вимагали скасування Унії та потвердження своїх „вольностей", тобто традиційних станових привілеїв. Також були домовлення про територіяльні ограничення, де мали стояти залогою козаки, а де польське військо. Білоцерківський Договір, як і інші, не був польським соймом затверджений, бо, на

* чи як росіяни кажуть „Трактат"

думку поляків, давав українцям забагато користей. Тому у 1653 році виглядало, що всякі надії на політичне полагодження „Хмельниччини" не були реалістичними.

Війна з Польщею тривала вже шість років. Польща, в той час країна з безперечно більшими матеріяльними та людськими ресурсами, хоч із правила програвала більшість великих битв, мала, одначе, багато кращі вигляди виграти протяжну війну (war of attrition). Населення України через воєнні обставини та тактику поляків поголовного нищення народу сильно зменшилося. Також, руйнування країни воєнними подіями зменшило охоту українців іти до війська. Наполеон сказав раз: Бог є завжди на стороні великих батальйонів. Тимчасом українські „батальйони" почали зменшуватися. Приходить до зміни польської воєнної тактики. Щоб елімінувати ефект майстерної здібности козаків окопуватися та виконувати всякі земляні оборонні роботи (як це обширно згадує Боплян), поляки рішилися йти на зимову кампанію, що давала перевагу славній на той час польській кавалерії та професійному наємному війську.

Втрати приблизно 40 000 козацького війська в невдачному молдавському поході, діяли неґативно на мораль решти українського війська. Жорстокий спосіб ведення війни поляками є в белетристичній формі описаний Г. Сєнкевичем у повісті „Огнем і мечем". Це є типова настільна книга в поляків, недавно перевидана в Америці в „поліпшеному" перекладі. Вона представляє козаків, як банди примітивних різунів, вічно п'яних, які належно не оцінювали для себе користей від уведення панщини, заслуг римо-католицьких ксьондзів та користей для України від „вищої" польської культури. Українці, народ „грубий та примітивний", тільки перешкоджали полякам бути „передмурям християнства" (antemurale christianitatis). Спосіб ведення війни польською стороною одначе досить сильно відрізняється від воєнних звичаїв навіть у XVII ст. в Европі, через непошанування прав некомбатантів та елементарним браком воєнної дисципліни, що остаточно сильно шкодило навіть самим полякам у їх воєнних діях. Як можна було уважати себе „передмурям християнства", уживаючи методи гірші від татар, які принайменше тоді не вирізували населення поголовно? Характеристичною фразою польського героя тих часів, С. Чарнецького, було „ані на лік не лишити русина!"–пише Грушевський. (Чарнецький був той, хто опісля збезчестив гріб Б. Хмельницького в Суботові). Тому не є дивним, що поляки програвали всі більші битви (з виїмком Берестечка), але, ведучи війну систематично малими,

широко розкиненими відділами, згодом почали завдавати козакам болючих втрат, яких не можна було іґнорувати.

Серед психологічних проблем треба підкреслити кризові моменти особистого життя Хмельницького, як смерть другої жінки (скарана на горло за зраду в 1651 р.). Це довело Хмельницького до „скрайнього нервового напруження",–каже Грушевський. Опісля він одружується третій раз, із вдовою, та видно хоче забути воєнні злидні та зажити нормальним життям на схилі віку. Цим можна пояснити нерішучість Хмельницького під Білою Церквою в 1651 році, коли розгром цілого польського війська знову висів на волоску. Вкінці, смерть сина Тиміша (з якого похорону він прямо повернув до Переяслава на переговори з москалями) мусила також неґативно вплинути на самовпевність Хмельницького та його здібність успішно переговорювати з великим хитруном, Бутурліном.

Релігійні критерії на поверхні фаворизували договір із православним царем-ґосударем, головно серед простолюддя. Дуже можливо, що тут також діяли активно московські аґенти. Грушевський каже, що останніми часами москалі переставали від українців вимагати „перехрещення", а навпаки, для камуфляжу, старалися виступати гармонійно у прилюдних виступах із українським православним духовенством. Одначе, вище українське духовенство категорично відмовлялося присягати цареві та, врешті, зробило це тільки під примусом. Тогочасне українське духовенство показалося знову справжніми провідниками народу.

До соціологічних проблем належить неясність соціяльного становища козаків та селян, справа повороту панів-зайдів до своїх маєтків (наданих королем), та повернення панщини. Селяни хотіли вести життя вільних козаків „без хлопа і без пана", тому їм часто здавалося, що їх доля поправиться під царем. Тут могли їх притягати відносини на Слобожанщині, де людям таки жилося краще, як під Польщею. Тому підчас „Хмельниччини" люди почали масово туди втікати. Популярність Хмельницького серед народу почала падати, коли люди побачили що, згідно із Білоцерківським Договором, пани почали повертатися до своїх маєтків, а їх змушувано знову до панщини.

Серед тої воєнної заверюхи дуже актуальними стали, власне, економічні проблеми. Наполеон мав також сказати, що „армія марширує на свойому шлунку". У XVII ст. армії нормально самі себе втримували, забираючи від мешканців країни, де проходили воєнні дії, все, що було для них потрібне: збіжжя, сіно та овес (для коней), самих коней, волів та корів (на заріз), курей, качок і т. і.

Часами країну навмисне, як це почали практикувати поляки, нищено: міста руйновано, хати палено, людей убивано або віддавано татарам у ясир. Через шість років такої війни вся економіка Правобережжя була сильно захитана. Спеціяльно потерпіла колись її найкраща частина, Брацлавщина. Тут, наприклад, можна згадати масакру у Трилісах, маєтку київського воєводи, А. Кисіля, 23 серпня 1651 р., де вибито все населення (2000, головно жінок та дітей), залогу із 600 козаків, а начальника, сотника Богдана, взято живцем до полону та посаджено на паль. „Худоби сила страшенна дісталася кожному в війську" (польському). Військо почало одначе зараз нарікати на нестачу хліба, якого не було вже кому більше пекти. Виглядає, що інстиґатором тої сутички був сам Кисіль, якого деякі наші історики чомусь уважають чоловіком уміркованих переконань.

Такі події повторялися реґулярно, де стала нога польської коронної армії. Не було мови про якусь лицаркість до противника, чи милосердя до некомбатантів (хочби тільки жінок та дітей). Протилежно, командування польського війська ставилося до того роду непорядків цілком індиферентно, що було причиною програної поляками більшої битви під Батогом 2 червня 1652 р. Через нерозважне нищення цілих околиць, де вони діяли далеко від своїх баз, польське військо стояло часто в критичному положенні, перед маривом голоду та нераз само починало розбігатися. Це робило неможливим їм побити Хмельницького „на голову", як поляки самі одверто бажали.

Додатково пошкодила Україні пошесть, що появилася на переломі 1652/53 рр. Також сам Хмельницький у 1653 році вже був сильно постарівся, та може навіть уже не надавався на головного провідника через занепад здоров'я та здібности так скоро реаґувати у складних воєнних ситуаціях, як це було в роках 1648/51. Гідних наслідників, одначе, не було, а деяких можливих конкурентів до булави сам Хмельницький поусував, ніби за спротив до Білоцерківського Договору. Не можна тут також іґнорувати можливости, що Хмельницький та козаки, побачивши московських представників як брудних, малокультурних, заляканих, у дивовижних кафтанах та гостроверхих шапках, та які, на їх думку, трохи дивно заховувалися, почали їх уважати просто за якихось нешкідливих диваків (а позори милять). Тому не прикладали більшої уваги до незвичних, односторонніх і дивоглядних процедур, яких москалі від них почали вимагати, а значення яких сам Хмельницький, правдоподібно, нецілком розумів, а, якщо навіть мав сумніви, не мав біль-

ше енерґії до вияснювання. Можна висловити таке жартівливе пояснення тодішних дієвих осіб серед козаків фразами, як: „не знав", „забув", „спізнився", як ніби українцям характеристичні прикмети. Sapienti sat!

Всі вгорі вичислені аспекти тяжили на сумлінні Хмельницького та козацької старшини, але найважливішим було, мабуть, психологічне заламання. Після деякого вагання, Хмельницький таки прийняв від царя „почесного кафтана" та інші дари, й таки присягнув цареві та наказав це зробити козацькій старшині і всьому населенню гетьманської держави, події без прецеденту в нашій історії!

Хто найбільше завинив? Поляки мали владу у своїх руках та відповідальність. Їх короткозора політика економічного використовування, кріпацького поневолення, релігійної нетерпимости, різних шикан та комплектної фізичної екстермінації, довела вкінці українців до розпачливого кроку–піти на союз із москалями.

Поляки мають чомусь далі жаль до українців, що ті, невдячники, зруйнували їх „моцарство" (великодержаву) від „моржа до моржа", а до України мали ще навіть територіяльні претенсії (до границь із 1772 р.) при підписуванні мирових договорів після закінчення 1-ої світової війни. Як приклад (але не гідний до наслідування) можна навести польського „спеціяліста" від Хмельниччини, історика Л. Кубаля, який пише про Хмельницького: „той проклятий хлоп, наймит (?), смердючий гнойковець (!)..." (за Грушевським, його ж підкреслення), ще на переломі XX ст. Треба одначе мати надію що, після деякого передумання тих справ та особистого досвіду, який вони мали зі „імперією зла", наші сусіди-поляки таки прийдуть до переконання, що співжиття між обома народами є найкращою „ґарантією їх процвітання в майбутньому. Саму „Хмельниччину" треба розуміти як пересторогу, що поневолення одного народу іншим показалося неможливим до виконання, а призвело до великих втрат та терпіння обох народів. Це додатково потвердили висліди польської акції „Буржа" на західноукраїнських землях 60 років тому.

З нашої сторони, нам, як сусідам, можна тільки сумувати, що погляди, подібні до тих, що їх мав Кубаля, були, на жаль, поширеними серед польських істориків, які не могли здобутися на мужність, щоб признати українцям якусь леґітимність щодо їх визвольних змагань. Це, безперечно, довело до радикалізації польської публічної опінії відносно власних національних меншин і сусідів. Більше відомими є події на Познаньщині, де коло 3 вересня 1939 р. де 4 000 чи 5 000 місцевих німців були вбиті їхніми поляками-

сусідами, спеціяльно в місті Бидґощі, де згинуо 1 000 осіб, як тільки розпочалася війна з Німеччиною. Це потім дало Гітлерові арґументи трактувати поляків у скрайно брутальний спосіб, як „унтерменшів" із ґеноцидними нахилами, й безпардонно винищувати їхню провідну верству та інтеліґенцію. Це наставлення, щоб за дійсну–чи тільки уявну–кривду свого народу брати відплату у „свої руки", довело до сумних подій на Холмщині та Грубешівщині у рр. 1942-44, та на Волині 1943-45. За це поляки дальше оскаржують українців, тимчасом як ворожнеча між двома народами розпочалася більше як 350 років тому, через аґресивні дії поляків на Україні.

Роман ПАСТУХ
За вільну Україну

ДО ІСТОРІЇ УГВР

Шість десятиліть тому відоме до цього лише на Підкарпатті село Сприня Самбірського району Львівської області стало широко знаним в Україні та поза її межами. Слава прийшла до нього завдяки створенню на сусідній лісничівці–садибі тамтешнього лісника–Української Головної Визвольної Ради (УГВР). Це сталося 11-15 липня 1944 р.

Ініціятором події великого політичного значення стала ОУН, час був вибраний такий, коли німецькі окупанти вже масово відступали з України під ударами російських військ, а ті ще не дійшли до Карпат. Отож, першим було не до цього націоналістичного збору, а другі ще про нього, напевно, не знали.

У січні 1944 р. командування УПА дало Леву Шанковському мандат на керівництво ініціятивною комісією, котра встановила зв'язки з представниками колишніх політичних партій і непартійними діячами. Відмовилися від участі в плянованому керівному політичному органі національно-визвольної боротьби лише представники ОУН(М). На організаційний збір, який відбувався в умовах суворої секретности та охоронявся збройними відділами УПА, прибуло 20 осіб, ще п'ятеро погодилося отримати мандати, але прибути не змогли. ОУН(Б) не мала тут більшости, а 10 діячів походили з північно-західних земель України та Наддніпрянщини.

Головував на зборі Ростислав Волошин-„Павленко", який уже через місяць трагічно загинув на теренах с. Ґаї Нижні на Дрогобиччині. Було схвалено засади майбутнього демократичного устрою і соціяльно-економічну програму розвитку України, обрано Прези-

дента УГВР–вихідця із Полтавщини, колишнього члена Центральної Ради Кирила Осьмака, президію УГВР у складі віцепрезидента В. Мудрого, членів о. І. Гриньоха та І. Вовчука, генеральний секретаріят на чолі з Романом Шухевичем, генеральний суд і генерального контрольного. Буквально через два-три тижні комуно-російські війська окупували навколишні терени і УГВР керувала через УПА збройною боротьбою народу за незалежність України, а через ОУН здійснювала політико-пропаґандивні заходи, спрямовані на розвінчування політики і практики КПРС на підрадянській території. УГВР також видавала інформаційний вісник, журнал, звернення до свого поневоленого Москвою народу та української еміґрації. Фактично УГВР виконувала функції парляменту й уряду воюючої України і такою залишилася в нашій історії періоду національно-визвольної боротьби того періоду.

Доля членів УГВР склалася по-різному. Частина з них наприкінці 1944 р. виїхала за кордон, де створила Закордонне Представництво (ЗП УГВР), підтримувала зовнішні зносини з офіційними особами інших держав та різних міжнародних організацій, забезпечувала поширення інформації про свої заходи, видаючи друковану продукцію. Решта членів УГВР залишилася в Україні для подальшого керування рухом опору. Її склад поповнили чотири кооптовані члени Ради. Президент УГВР К. Осьмак поранений потрапив у полон у вересні 1944 р. в с. Дорожів на Дрогобиччині і помер у Володимирській тюрмі в Росії у 1960 р. Після загибелі Головного командира УПА Романа Шухевича, решти членів УГВР і захоплення у полон у 1954 р. останнього Головного командира УПА Василя Кука (нині живе в Києві) діяльність УГВР в Україні припинилася.

Широка громадськість уперше дізналася про УГВР лише на початку національного відродження, а найбільше–після здобуття незалежности. Передано з діяспори, видано десятки книжок, опубліковано сотні статей і досліджень. Особливо багато зуміла зробити в цій справі донька К. Осьмака Наталія Осьмак з Києва, яка зібрала велику кількість архівних документів про Президента УГВР і опублікувала їх. З них випливає, що енкаведисти-каґебісти допитували його більше двохсот разів, висунули йому шість обвинувальних висновків, але він не визнав жодного і помер нескореним, як справжній народний герой. Втім, такими були й інші його побратими.

Юрій МИХАЛЬЧИШИН
„За вільну Україну"

ЩО ПРОТИСТАВИМО МІЛІТАРНИМ МУСКУЛАМ РОСІЇ?

(Скорочено)

Сьогодні навряд чи хтось заперечуватиме, що найближчий до України центр сили, що активно намагається інтеґрувати нашу державу в орбіту реставраційної фантасмагорії, становить собою державне утворення неоімперського типу–Російська Федерація.

Тверезомислячі російські військові експерти реалістично оцінюють нинішню ситуацію, виходячи із порівняння реалій буденного функціонування російської армії із невпинним розширенням фінансування Збройних сил США, що тягне за собою технологічне відставання росіян. Тотальна перевага США та їх союзників у НАТО у високоточних засобах розвідки і спостереження пояснює їх бездоганну поінформованість про загалом невтішний стан справ російських Збройних сил. Наприклад, кількість російських атомних субмарин, здатних у випадку сиґналу тривоги вийти у відкрите море для бойового запуску ракет не перевищить десятка, та й невідомо, чи вдасться їм взагалі це зробити у випадку масштабного конфлікту із коаліцією західних держав. Головні твердині російської підводної фльоти–Сєвероморськ на Баренцовому морі та Петропавловськ-Камчатський на Тихому океані–опиняться серед перших об'єктів потужних точкових ударів.

Тому в найближчому майбутньому погляди російського генералітету та політичної верхівки будуть спрямовані на відвернення прямого зіткнення із Заходом і поступове накопичування сил. У такій стратегії неабияке місце посідатиме встановлення тотального політичного контролю над Україною для використання її сировинних та людських ресурсів із можливим виділенням частини території нашої держави на роль своєрідного буфера між зонами впливу США та РФ.

Некоректно, однак, сподіватися послаблення російського військового потенціялу та впливу Росії на міжнародні відносини. Безперечно, під кутом зору світової геополітичної гри великих держав це так і є, проте в контексті українських реалій не слід тішитись ілюзіями про слабкість і наміри нашого північно-східного сусіда.

Росія прагне до статусу неоімперської держави, якій необхідно контролювати низку стратегічно важливих об'єктів за межами власної території з метою забезпечення простору для геополітичних ігор та утвердження дещо підупалого престижу.

Чисельність особового складу підрозділів російської Чорноморської фльоти на сьогодні становить 18 000 осіб, з яких 16 000 розміщено саме в Севастополі, що робить цю морську твердиню найбільшою базою поза межами Росії. Одночасно російські сили в Севастополі ста-

ють центром цілеспрямованої та різноплянової антиукраїнської діяльности, що деморалізує нашу і без того не надто боєздатну військово-морську фльоту, не кажучи вже про нечисленні анклави українства в середовищі військових та цивільних жителів міста.

Серед інших місць за кордоном треба відзначити пункт матеріяльно-технічного забезпечення фльоти в Тартусі (Сирія), центр зв'язку та випробувальний полігон фльоти в Киргизії, частини на території Вірменії, Грузії, Південної Осетії та Абхазії–причому загальна кількість російських військовиків у Закавказзі досягає 9000 осіб, на озброєнні яких є бронетехніка, вертольоти, артилерійські системи.

У Таджикистані розташувалася російська 201 мотострілецька дивізія, яка навіть після нещодавніх скорочень становить грізну бойову силу в понад 5,5 тисяч осіб. Також у Таджикистані перебувають задіяні в охороні таджицько-афганського кордону численні російські прикордонні та авіяційні частини, а в столиці країни місті Душанбе діє російський загін психологічних операцій (спецпропаганди). Всього ж чисельність російського угруповання в Таджикистані перевищує 10000 військовослужбовців, тож російська присутність постає не лише як серйозний військовий фактор, а й засіб впливу на формування політичного обличчя країни. Цікаво, що в Таджикистані функціонує ще й високотехнологічний комплекс „Вікно", призначений для відстежування високоорбітальних космічних об'єктів, якими можуть бути, наприклад, ворожі супутники. Відтак російські фахівці можуть визначати орбіти космічних апаратів, встановлювати їх клясу, призначення і навіть національну приналежність–все це на висотах до 40 000 кілометрів.

Для попередження про ракетний напад росіяни можуть використовувати потужні загоризонтні радіолокаційні станції у Ґабалі (Азербайджан) та Барановичах (Білорусь). У жовтні 2002 року на території Киргизії було споруджено невелику російську військово-повітряну базу. Чи стане цей крок першою ластівкою у поширенні збройної присутності росіян за межами їхньої держави?

В такій ситуації для України доцільно було б обрати стратегію стримування для невтралізації наступального потенціялу супротивника або створення перспективи завдання йому непоправних втрат. Одним із засобів стримування може виступати авіяція далекої дії. Після дезінтеґрації Радянського Союзу на території нашої держави залишилися потужні компоненти радянських стратегічних сил достави ядерної зброї, серед них 184-й полк важкої бомбардувальної авіяції у Прилуках (19 бомбардувальників Ту-160) та 182-й полк важкої бомбардувальної авіяції поблизу Шепетівки (25 бомбардувальників Ту-95МС). Окрім інших боєприпасів, в українських арсеналах тоді опинилося понад 1600 крилатих ракет Х-22, здатних нести ядерні боєголовки. Радіус дії Ту-160 становить понад 1300 кілометрів, максимальне бомбове навантаження–40 тонн бомб, максимальна швидкість–2000

кілометрів за годину. Тодішнє керівництво України вирішило не відмовлятися від зобов'язань, прийнятих під безпрецедентним зовнішнім тиском, та приєдналося до процесу роззброєння, який, по суті, був справою компромісу двох імперських держав–СРСР та США. Не наважившись на тимчасову конфронтацію із зовнішнім „цивілізованим" світом та вчорашнім „старшим братом" в ім'я забезпечення повноцінного буття України як суб'єкта світової геополітики XXI століття, тодішні провідники втратили можливість реалізувати унікальний шанс України на самоствердження у постбіополярній системі координат. Минуло понад 10 років, насичених подіями як на внутрішній, так і на зовнішній політичних аренах, і зміни, що відбулися на світовій геополітичній шахівниці, вказують: найближчими роками Україні відводиться роля другорядного об'єкта. Чесно виконуючи „міжнародні зобов'язання", Україна власними руками нищила стратегічні бомбардувальники, що не вписувались у чиєсь бачення світу. Останньою краплею стала передача Росії 8 українських Ту-160 та 3 Ту-95МС у 1999 році в рахунок погашення боргів за енерґоносії разом із більш ніж 500 ракетами Х-22. За деякими оцінками, озброєння, передане Україною, коштувало до 3 мільярдів долярів США, попри те, що нашій стороні було зараховано лише 285 мільйонів. Отака невесела аритметика.

Нині Україна може розраховувати на один полк далекої авіяції, озброєний значно скромнішими машинами Ту-22МС, що за сучасними стандартами вважається застарілими, адже перша модель цього бомбардувальника створена ще у 1962 році, і на сьогодні за багатьма параметрами (наприклад, маса бойового навантаження чи радіюс дії) поступається сучаснішим машинам скромнішої кляси. В принципі Ту-22 багато в чому може бути замінений і натовським винищувачем-бомбардувальником „Торнадо", і російським Су-30. Дещо сучаснішою є модифікація Ту-22МС, якими й укомплектовано один полк. На жаль, в Україні нема відповідного полігону для проведення навчань авіяції далекої дії, не кажучи вже про навчальну інфраструктуру для виховання льотних кадрів, які потребують специфічних знань та навиків. За часів СРСР центр підготовки пілотів для літаків типу Ту-22МС знаходився у Рязані, а в нас відповідного аналогу не створено.

У 2003 році почалася реалізація довготермінових програм модернізації озброєння на фоні основного завершення скорочень і реформування Збройних сил Росії. У травні росіяни проводили масштабні навчання сил і засобів ППО „Захід-2003" спільно з деякими країнами СНД, поряд із якими було проведено серйозні командно-штабні навчання 37-ї повітряної армії верховного головнокомандування, де зосереджена російська стратегічна авіяція. З 11 по 16 травня росіяни задіяли до 30 літаків дальної авіяції, як-от запуски крилатих ракет Х-55 по „морській цілі" із бомбардувальника Ту-95 в акваторії Індійського океану. Потім були умовні пуски ракет із ракетоносців Ту-

160 по атолу Дієго-Ґарсія, де знаходяться ключові військово-повітряні та морські бази США в реґіоні. Подібні епізоди відпрацьовувалися й на Тихому океані–а це свідчить, що, незважаючи на загальну деґрадацію російської військової потуги, керівництво РФ чітко бачить стратегічну перспективу та готується давати відсіч навіть супердержаві. В Україні подібних за масштабністю навчань не відбувалося вже давно, та найгірше, що адекватно не відпрацьовуються дії проти конкретного ймовірного супротивника–а ним для України з високою долею ймовірности є безумовно РФ. Замість того українські пілоти бруть участь у спільних навчаннях із російськими ВПС.

Якщо говорити про стратегічну компоненту, то росіяни мають у своєму розпорядженні понад 80 стратегічних бомбардувальників, із них 14 ракетоносців ТУ-160 та близько 70 літаків Ту-95МС. Щоправда, цифри доволі умовні, оскільки технічний стан машин, незважаючи на те, що це головна ударна сила російської авіації, не найкращий. За оцінками експертів, наприклад, із наявних 14 літаків ТУ-160 у робочому стані реально може бути лише 7-8 машин. Для порівняння, військово-повітряні сили США мають на озброєнні майже 200 стратегічних бомбардувальників, із них 85 машин типу B-52, 93 літаки B-1B та 21 літак B-2, створені із використанням технології „стелс", у незрівнянно кращому технічному стані та оперативній готовності. В цілому технічний парк російської авіації не відрізняється великою кількістю нових машин: лише 5% усієї техніки є „молодшою" за 10 років, а 40% авіяційного парку експлуатується вже понад 20 років. Та Україні від цього, мабуть, користі небагато, адже факт залишається фактом: українські інтереси військово-повітряні сили США чи НАТО захищати не будуть за жодних обставин, а серйозно протиставити щось російським стратегічним силам, навіть у їх сучасному послабленому вигляді, Україна та її Збройні сили не зможуть. Що далі? Безумовна капітуляція?

Проблема полягає не тільки в правлячій еліті Росії, що взяла курс на неоімперський ренесанс та по-російськи своєрідну „інтерґрацію" з державами-сусідами, чи в европейській бюрократії, яка панічно боїться консолідувати значний потенціял ЕС для активної геополітичної боротьби, натомість сподівається відгородитись від Сходу „санітарним кордоном" у вигляді України, Білорусі та Молдови. Недостатньо кивати головами у бік безумовно аґресивної, активної та непогано організованої російської „п'ятої колони" в українському суспільстві, органах влади, установах та організаціях. Нереально сподіватися на активне сприяння США чи бодай одного із їхніх союзників у розв'язанні проблем обороноздатности України перед російською експансією. Порятунком може стати повна і безкомпромісна орієнтація на використання внутрішніх ресурсів за умови перебирання державного контролю над стратегічно важливими галузями економіки та конструктивно налаштованими бізнес-групами для організації відродження обороноздатности країни.

Петер МЮНХ
Suddeutsche Zeitung

БЕЗСЛАВНА РІЧНИЦЯ–АФГАНСЬКА ВІЙНА

У горезвісній Афганській війні згинуло багато молодих вояків–за офіційними радянськими даними–понад 15 тисяч. Між ними 3128 з усіх областей України. Їхні прізвища й імена написані на стіні у Музею „виконання інтернаціональної повинности" у Києві. Музей вихваляє участь у воєнних діях як подвиги, а жертви як геройства.

В Україні є 150 тисяч учасників війни в Афганістані. Після війни зріс громадський рух „воїнів-інтернаціоналістів". Він налічує 84 обласні, міські і районні організації, що створені при органах Внутрішніх справ. У цих організаціях зареєстровано близько 4 тисячі ветеранів.

В незалежній Україні, в якій не визнано дійсних борців за державність України–бійців УПА й вояків Дивізії „Галичина"–прославляються „воїни-інтернаціоналісти"!

Редакція

Все було наперед запланявано і спочатку йшло ідеально. Вранці 27 грудня 1979 року радянські війська несподівано зайняли позиції на важливих об'єктах афганської столиці Кабул. Телеграф, радіо і, накінець, урядовий палац були взяті штурмом. Це був швидкий державний переворот. Гафізулла Амін був захоплений та вбитий, а на трон Москва посадила Бабрака Кармаля.

Інтервенція за наказом Брежнєва в Афганістан, який після комуністичного путчу 1978 року хоч і був тісно пов'язаний з своїм „старшим братом", а незабаром загруз в міжусобицях, повинна була ґарантувати позиції Москви в цьому неспокійному реґіоні. В Ірані аятолла Хомейні щойно проголосив свою релігійну державу, і радянське керівництво остерігалося, що обдурені США почнуть шукати нової опори в Афганістані, тобто безпосередньо у нього під боком. Цього не можна було допустити. Як і того, щоб ісламська іскра перекинулась на південні мусульманські республіки. Афганістан повинен був стати для СРСР буферною державою.

Однак афганці з несподіваною впертістю стали чинити опір іноземним інтервентам. Різні народності, від пуштунів і таджиків до узбеків і хазарійців, знайшли спільну платформу в опорі, що надихався перш за все ісламом І їм надавали допомогу з усіх частин світу: з США і Европи, з Пакистану та Китаю.

Вашінґтон використав шанс чужими руками ослабити свого великого суперника. Якщо в різдвяні дні 1979 року в Кабул на короткочасну, як сподівались, операцію, були направлені лише 6500 десантників, то наприкінці в Афганістані було дисльоковано

більше як 100 тис. радянських солдатів. І в них не було ніяких шансів.

Коли в 1986 році уряд Реґана почав поставляти морджагедам сучасні ракети „Стінґер", війна була вирішена на користь бійців племен. Радянський Союз пережив свій В'єтнам, а Михайло Ґорбачов назвав окупацію „кровоточивою раною". 15 лютого 1989 року останній радянський солдат покинув афганську землю.

Результат був гіркий: понад мільйон афганців загинули, а 5,5 мільйонів були вигнані з своєї батьківщини. Офіційно втрати Червоної Армії склали понад 15 тис. осіб. Але насправді цифри були набагато вищі.

Однак муки афганців ще далеко не закінчилися. Боротьба за визволення не виправдалася. Наступили роки руйнуючої громадянської війни та диктатури талібів. Тільки тепер, лише через 25 років після війни, розпочинається відбудова зруйнованої країни.

Сьогодні в Афганістані справи повільно рухаються в кращу сторону. Але афганський опір Червоній Армії змінив світ. Незабаром після цієї катастрофи Радянський Союз розпався на частини. Ще раніше в Европі впала Берлінська стіна і „залізна завіса".

Одночасно з цим з Афганістану виросла нова загроза світові: в цій війні 80-х років зформувався воюючий ісламізм. Тут борцем за віру став лідер „Аль-Каїди" Усама бен Ладен.

УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО В ІРАКУ

В неділю 9 січня 2005, о 12.05 після розвантаження авіяційних бомб неподалік від міста Ес-Сувейра (провінція Васит) окремого спеціяльного саперного загону Республіки Казахстан одна з бомб здетонувала.Згинуло вісім вояків.

Казахські сапери готувалися знешкодити боєприпаси, вилучені іракською поліцією з великої схованки зброї біля Ес-Сувейра.

Боєприпаси, серед яких було 35 авіяційних бомб, перевезли на трьох машинах у спеціяльно визначене місце для знешкодження. Потужний вибух, унаслідок якого загинуло 8 і постраждало 11 осіб, стався після розвантажень боєприпасів.

На місці загинуло 7 українців, що забезпечували охорону роботи казахських саперів, а також один казахський вояк.

Один з поранених помер у шпиталі. Крім того, поранено сім українських миротворців і чотири казахи.

Президент Кучма підписав указ „Про нагородження військово-

службовців Збройних сил України орденом „За мужність” загиблих саперів і тих, хто внаслідок поранень змушений лікуватися в американському шпиталі в Німеччині.

Командиром українського миротворчого континґенту і заступником командира багатонаціональної дивізії „Центр-Південь” є генерал-майор Сергій Савченко. Командувач цієї дивізії є польський генерал Анджей Екеру.

УКРАЇНСЬКІ ВОЯКИ ДОПОМАГАЮТЬ У ВІДБУДОВІ ІРАКУ

У жовтні 2004 року з метою вирішення соціяльно-економічних проблем населення провінції Васит спеціяльно створений підрозділ 7-ї окремої механізованої бриґади Збройних Сил України започаткував 77 пропозицій на загальну суму 3.592.382 долярів.

Завдяки допомозі українського війська відновлено та побудовано 6 медичних клінік, 20 шкіл та дитячих садків. Реалізовано 7 проєктів, спрямованих на покращення роботи електросилової та розподільчої мережі провінції, 14–на відновлення систем водопостачання та каналізації, 3–на відбудову шляхів та їх інфраструктури.

Значну допомогу українці надали місцевим силовим структурам. Зокрема, у відремонтовані та відновлені поліцейських дільниць, закупівлі необхідного обладнання для роботи правоохоронців, необхідного майна та обладнання для місцевих ЗМІ, шкіл та дитячих садків. Відновлювалися культурні та історичні пам'ятки в Аль-Куті. Завдяки цьому створено 2,5 тис. робочих місць для мешканців провінції, що потерпають від безробіття.

ВИВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬК З ІРАКУ

Україна має намір завершити виведення свого континґенту з Іраку до 30 червня 2005 року.

Відповідне рішення було схвалене ще 28 вересня 2004 року на засіданні Ради національної безпеки і оборони. Відповідно до цієї ухвали, 3 жовтня 2004 року Президент України видав указ щодо здійснення підготовчих заходів із виведення українських вояків з Іраку.

Передбачується, що у березні 2005 року українські військові завершать підготовку особового складу 407 батальйону національної ґвардії Республіки Ірак, передадуть йому свою зону відповідальности й у квітні повернуться на Батьківщину поетапно, до 30 червня 2005 року.

Роман КОЛІСНИК

СЕНТИМЕНТАЛЬНА ПОДОРОЖ

ВСТУП

Кажуть, що злочинця тягне на місце його злочину. Чому? Хто його знає? Так само мене тягнуло до місця мого „злочину"–Австралії. Мій злочин був у тому, що замість повернутися на „родіну", я виемігрував до Австралії. Щойно в Австралії я довідався, що туди посилали англійці своїх проступників, а їхнім національним героєм вважався розбійник Келлі, щось як в нас–Кармелюк.

Виеміґрував я з Німеччини в грудні 1949 року. Чекав на корабель в таборі в Італії, всів на англійський корабель „Ґелленік Прінс" біля 20 січня й, після бурі, негод і аварії корабля на Індійському океані, причалив на сталий побут в Австралії 14 лютого 1950 року.

На цю нашу теперішню „прощу" зібралася добра кумпанія: мій приятель ще з полону й Австралії Любко Білик, побратим Любко Ґалуґа, Роман Куціль, усі три живуть в м. Рочестері, США. Білик, сеньйор між нами, організатор Пласту, Братства дивізійників (був головою Крайової управи), розбудовує кредитівку, Відділ Козаків Українського Народного Союзу й ще не одне. Куціль–керівник української радіопрограми, фактично, без нього не відбувається жодна важливіша українська громадська подія в Рочестері, спортсмен (був головою Української спортової централі Америки й Канади). В Австралії він має брата-дивізійника, брата-дириґента церковного хору й сестру. І шваґра. Він уже відвідав Австралію 7 чи 8 разів. Неодружений. Ґалуґа, хоч, сказати б, „протеже" Білика в українському Рочестері, проте він „світовий чоловік": на кінець війни попав у совєтський полон й звільнися як німецький малолітній юнак, інсталяції друкарської машинерії носили його навіть до Китаю, а одна з його дочок стаціонує як офіцер американських збройних сил в Каліфорнії. Любить подорожувати, тож не міг проминути нагоди поїхати з нами down under–„надолину наспід". Вилетіли ми з Торонта, бо тут були дешевші квитки, як в Рочестері, і прямий переліт без пересідання.

Любко з сім'єю і я прожили в Австралії понад сім років, заклали Братство кол. вояків 1-ої української дивізії Української Національної Армії. З нашої ініціятиви заснували об'єднання комбатантських організацій в 1954 році на спільному з'їзді. Залишили там численних побратимів, кумів, приятелів. Тепер, у 1989 році, їдемо зложити поклін, мабуть, останній, нашій другій батьківщині. Проживши там у теплому приємному кліматі, хоч часом мерзли, познайомившись з австралійцями–людьми безжурними, виспортованими, з „ґемблерськими" навич-

ками (у стейті Вікторія День кінських перегонів за чашу був вихідним святом), я часом собі думав: якщо я мав би вибрати місце народження, вибрав би Австралію. Очевидно, як австралієць. Бо вибирати батьківщину, тобто міняти її, ти не можеш, як пише поет Симоненко. Однак з українськими зубами, бо тоді австралійцям псувалися зуби й кожному поголовно на 16 році життя виривали всі зуби й „допасовували до лиця" протези.

Як звичайно в моєму житті буває, я вибрався в цю подорож „пізнувато", бо аж після 32 років після мого виїзду. І пізнувато пишу цей спізнений на 15 років репортаж, щоб описати тодішні враження, а в тому й життя та діяльність дивізійників в Австралії. Може колись хтось цим зацікавиться.

СІДНЕЙ

З Торонта, 15 березня, через Гаваї долетіли ми до Сіднею–найбільшого міста Австралії, 17 березня за австралійським часом, перескочивши один день через 15-годинну різницю часу між Канадою і Австралією.

Привітали нас і зайнялися нами на летовищі М. Хіцяк–голова Станиці Братства, Микола Мик і ще двох побратимів.

Заїхали ми до резиденції о. митрата Івана Шевціва, що біля церкви св. Андрія, його парафії. Він прийняв нас дуже гарно й дружньо. Обід подали сестри-монахині-Василіянки. Любко Білик захопився „арґентинським" капусняком. (Василіянки прибули з Арґентини). Засмакував йому, як ніколи! А він „смаколик", бо любить куховарити вдома.

Отець митрат Іван Шевців. Приємний в розмові, коректний. Уже лисий, невисокого росту. Має велику бібліотеку. Серйозний. Теж відвертий. Характерне й те, що він сказав: не вміє „проповідувати", а радше інформує людей.

Кажуть люди, що амбітний, хотів би стати єпископом.

–Це добре,–думаю собі.

Має відчуття гумору. Під час нашої прогулянки в затоці, коли ми пропливали біля пляжі нудистів, отець зажартував: „Сюди люди приходили шукати за мною, чи бува хтось мені не намазує оливою плечі". (Він був молодий).

Кажуть, що він має посілості. Позичав у кредитівці й інвестував.

–Це не зле. Чому я так не робив?–подумав я, почувши оце.

Як я згодом прочитав у його споминах, він мав колоритне життя, повне небезпек: 17-літнім юнаком взимку 1944 року був в УПА, згодом зголосився до Дивізії, з полону в Італії вступив на теологічні студії в Римі, які закінчив і від 1952 до 1958 був в Англії, а від 1959–в Австралії. Видав до 2001 року 33 книги–менші й більші–українською та англійською мовами. У *З Богом та Україною* (472 ст.) та *Парафія св. Андрія*

в Сіднеї (907 ст.) пише про своє життя й діяльність.

Хвалять його, що він добрий господар. Збудував пам'ятник тисячоліття, на якому плоскорізьби з історії збройних сил України, на одній плоскорізбній таблиці вилиті: княжий дружинник, запорізький козак, січовий стрілець, дивізійник і упівець. Запроєктувала мистець з України.

Пам'ятник тисячоліття християнства.

Помалював церкву, яку збудував дивізійник о. д-р Петро Дячишин; збудував монастир, де проживає кілька сестер-василіянок. Турбується молоддю, браком священиків. Молодша ґенерація приходить до церкви на Різдво й Великдень. Хтось одного разу порахував кошики з свяченим–нарахував 1400. Є один молодший диякон–Гайдамаха. Він і його брат виховалися в парафії–були сироти. Гайдамаха бажає бути священиком. Тепер працює вчителем, однак його брат не показується в парафії.

Зустрів нас в отця Тарас Жовнірук, дивізійник, шкільний товариш Ромка Білика з Коломиї, брата Любка Білика.

По засіданні управи Станиці дивізійників, увечорі їдемо таксі до Жовнірука.

На розмові. Зліва: Т. Жовнірук, о. І. Шевців, Л. Білик.

Прийняття: барбек'ю. Познайомив нас з дружиною Ґаннельоре і його синами: Борисом і Марком. Його дружина німка, енерґійна, резолютна, видно з перших хвилин нашого знайомства. Вона швидко гасає своїм автомобілем, чи не „феррарі", тому добре знайома з поліцаями, хвалиться. Вони й сини живуть поблизу себе над затокою в окремих домах, мільйони долярів вартости. Сини ще не одружені.

Прогулянка на кораблі по затоці наступного дня. День ясний. Доми на побережжі багаті, розлогі. Ми пируємо: заїдаємо раки, краби й інші смакоти. Дуже смачний хліб. Мені хочеться так посмакувати, щоб запам'яталося надовго–як пишні бенкети після прочитання „Енеїди" Котляревського...

Жовнірук–успішний бізнесмен, мільйонер. Має фірму продажу голляндської машинерії для курячих ферм–все для курей: інкубатори, автоматизовані годувальники, машини до обробки кур'ячого м'яса і т. і.

У розмові, як звичайно буває, не обійшлося без „українських проблем", тим більше, що його дружина німка. Тож жінки виявляли нехіть до неї, бо вона не говорила добре по-українському, хоч мала добру волю навчитися, і вчилася. Та не виходило. До Пласту не прийняли його хлопців, бо вони не знали української мови.

Однак він „давав собі раду". Після крутих воєнних подій, закінчив економічні студії в Ерлен'ені, в Німеччині. Прибувши до Австралії, починав, як тисячі інших новоприбульців, з будь-якої роботи. В одній фірмі вив'язувався знаменито на посаді бухгальтера. Йому дали кращу позицію, і врешті назначили директором. На цій посаді дістав завдання провірити одну фабрику обробки курей, яка виказувала втрати, щоб приготовити її на продаж. І Жовнірук провірив: вина була управителя, бо не пильнував роботи. Звільнивши управителя й ще декого з його прибічників, він поставив фабрику на прибуткову базу.

Конкуренти не сплять у бізнесі–завжди шукають за найкращим персоналом. За якийсь час йому запропонувала інша фірма такі умови праці, що Тарас не міг відмовити. Ця посада понесла його й його родину з Аделаїди до Мельборну, а звідти до Сіднею. В кожному місті купував хату. Завжди над морем–полюбив море.

Поринувши по вуха у працю, він одного дня, диктуючи листа секретарці, знепритомнів... прийшов до притомности у шпиталі–атак серця.

–Якщо хочете жити, мусите лишити цю роботу,–порадив йому лікар.

Так зробив, хоч залишався ще дорадником-консультантом для своєї фірми.

Ця праця дала йому нагоду подорожування по світі. Головно до Европи, чи радше до Голляндії, де продукувалась машинерія. Коли директор цієї фірми довідався про його стан здоров'я і намір

резиґнації з свого посту, спитався його:

–Не захотіли б ви стати нашим представником на Австралію і Далекий Схід? Великого стресу на такій позиції нема.

Він прийняв пропозицію. І тепер він своєю фірмою постачає і обслуговує 80 відсотків Австралії. Його два конкуренти діляться поміж собою 20 відсотками бізнесу. Оборот: 10-12 мільйонів долярів. Зиск 1-2 мільйони.

Старший син Борис веде підприємство. Борис поважний, добре збудований, любить вітрильний спорт і теніс. Має дуже гарні осяги, хоч в Олімпійських іграх участи не брав. Має деякі технічні винаходи.

Молодший Марко, як розповідала їх мати, був заздрісний за успіхи свого брата. Хотів був його осяги перевищити, але фізично не такий розвинений, як Борис, він брався за спорт іншого роду, наприклад, він вищий за Бориса, то грав баскетбол–і добре. Тепер Марко твердить, що він австралійський націоналіст і women chaser, тобто ганяє за „жіночими спідницями". На свій вік 27 років він уже навіть вибився у бізнесовому світі, осягнувши позицію chief buyer (головного заготівельника) в одній великій фірмі.

Підчас нашого побуту Станиця влаштувала для нас товариський вечір в суботу, на якому я виступив „навесело" (присутніх 70 осіб); громадські сходини–в неділю, на яких я мав доповідь про Головну Управу (в той час я був секретарем ГУ), видані Братством популярні спомини майора Вольфа-Дітріха Гайке, начальника оперативного відділу штабу Дивізії, переложені на англійську мову, про Комісію, яку покликав до життя Канадський федеральний уряд для виявлення воєнних злочинів під головуванням судді Жуля Дешена в Канаді.

Після дворічних слідств і переслухань ця комісія видала звіт, в якому ствердила, що вона взагалі не досліджувала мнимі злочини дивізії „Галичина", бо проти неї не було ані тепер, ані перед тим жодних доказів. Варт при цій нагоді зацитувати уривок з листа Закордонного міністерства Великобританії (29 серпня 1950) до канадського уряду, який тоді розглядав прохання Комітету українців Канади, щоб дозволити дивізійникам іміґрацію до Канади: „Хоч комуністична пропаґанда постійно старається представити їх [дивізійників] як „квіслінґів" і „воєнних злочинців", інтересно, що вони–ні совєти, ні інші уряди–не внесли оскаржень воєнних злочинів проти цієї групи..."

Я теж повідомив, що Головна управа якраз випустила найвище відзначення Братства: Золотий хрест за особливі заслуги.

В неділю відбулася виставка емблем–українських військових і ветеранських відзнак, які намалював на картонах Евстахій Загачевський в Рочестері–усіх 71, які розвішано на стіні, а Роман Куціль пояснював (присутніх 40 осіб).

На засіданні Управи Станиці (у п'ятницю) обговорювано різні справи. Станиця діє „формалістично", хотіла б напрямних від ГУ про прийняття в члени недивізійників–для майбутнього, коли нас не буде–щоб не забувати про українські військові традиції. Чи є в діяспорі одна спільна комбатантська організація? (Від 1967 року існувала Світова Рада українських комбатантських організацій–РУКО, яка проводила свою діяльність з перебоями, з днем 1-го жовтня 1997 року РУКО припинила свою діяльність). Хочуть більшого і частішого зв'язку з ГУ. Для перебрання КУ в Австралії нема охочих. (Крайова управа мала була переходити по черзі до Станиць у Мельборні, Аделаїді, Сіднею). Через кого посилати збірки для Братства охорони воєнних могил „Броди-Лев" в Нью-Йорку: через ОБВУ в Англії чи КУ в Австралії? Хочуть ближчих інформацій про СУВІ (Союз українських воєнних інвалідів) у Німеччині, на яких проводилися збірки.

З цього виявилося, що вдержування зв'язку й поширювання інформації–не легка справа для українських організацій, які діють на різних континентах.

Управа Станиці: Я. М. Хіцяк–голова, О. Мороз–заступник голови, А. Хіцяк–секретар, І. Кобрин–скарбник, П. Мороз–заступник скарбника. Імпрезовий комітет: Б. Ланиця–голова, П. Отаманюк і П. Солота–члени, М. Мик і д-р Ґ. Дубик–Контрольна комісія. (О. Мороз теж голова Ліґи визволення України). Членів–48, активних–24. Місячні сходини, які тривають 2-3 години. Забави перестали влаштовувати, зате роблять барбек'ю. Щороку відзначують річниці боїв під Бродами. Найстарший дивізійник ген. Сава Яськевич–93 роки. (Уряд УНР підвищив його ступінь до генерала). Слід підкреслити, що брати Хіцяки разом з батьком вступили до Дивізії.

Сидить ген. С. Яськович; стоять, зліва: Л. Білик, Л. Ґалуґа, Ю. Голобродський (Сідней), Р. Колісник, Р. Куціль

КАНБЕРРА

У понеділок–їдемо автобусом з Сіднею до столиці Австралії. Краєвиди нетипово австралійські–підгір'я, а не рівнина, дороги добрі–на дві траси шлях.

На автобусній станції зустрів нас Місько Малецький, два рази обертав автом, щоб забрати нас чотирьох з валізами на обід в нього. Місько мав високу посаду у федеральному уряді. Хтось доніс, що він вояк Дивізії. Вояк–то вояк. Що більше–воєнний звітодавець. На тому стало. Австралія була між першими державами, які приймали до себе дивізійників.

По полудні по нас приїхав Ромко Монджейовський і забрав усіх чотирьох до себе. Його хата велика–довга, як військовий барак–можна заблудити. Але йому треба було такої, бо має п'ятеро дітей. Я з ним познайомився в Німеччині, а заприятелював в Австралії. Навіть полетів на його весілля до Сіднею з Мельборну–500 миль (750 км). Привіз 12 пляшок лікерів, які робив на спеціяльне приватне замовлення кол. фабрикант напоїв в Чехословаччині, за своїми рецептами та з привезеними приправками. Хто не покуштував цих напоїв, давав їм „максималіссіму" похвалу божественних трунків.

Роман дуже підприємчивий. Говорить англійською так, як вроджений австралієць. Продавав одежу по хатах. Тепер в Канберрі має фабричку пухових подушок і перин. Дивувалися ми: „В теплій Австралії перини?"–„Аякже,–відповідає Роман,–дипломати люблять вигоду й тепло. Особливо японці".

Він дуже товариський, говірливий, забавний. Приятель Жовнірука.

У вівторок оглядини Канберри. Місто якби в казці–все повкладано, як пуделочка в добре впорядкованій шухляді; новий парлямент, прекрасний воєнний музей, з панорамами битв 1-ої і 2-ої св. воєн. Високий суд. Ґалерія, будинки амбасадорів в окремій дільниці. Оглянули церкву, котру розмалював кол. дивізійний звітодавець, а тепер славний маляр, з своїм характерним стилем, Мирон Левицький з Торонта. Він теж розмалював церкви у Сіднею, Брісбені й Аделаїді. Зупинилися біля пам'ятника жертвам голодомору й прочитали напис на вмурованій таблиці у пам'ять тисячоліття християн-

Пам'ятник жертвам голодомору

ства в Україні. Це все заходами й трудами малої української громади.

Середа–виправа в терен, немов на маневри. По дорозі зупиняємося біля Міжпланетарної станції. Нема що багато оглядати–антени, каблі, дроти. Є тут і ресторан для принагідних, як ми, туристів. Уявляю собі, як би я був інопланетянином...

Далі йдемо пішки означеною для туристів і „любителів природи" трасою. Замість дикої флори й фавни зустрічаємо майже свійських канґурів, які побачивши нас здалека, чекають на милостиню. Чорні лебеді–птахи „дикі" чекають, як люди, щоб щось дістати за ніщо. Любко Білик пристає, але вертатися нікуди, бо назад така сама дорога, як вперед.

Л. Ґалуґа й Р. Колісник вітаються з „диким" канґуром.

Найбільша атракція–це печення серед природи бараболі, смаження білих ковбасок, помідорів, м'яса і припікання хліба. Заїдаємо, попиваючи пивом і вином.

Після приїзду додому мали нас забрати панство Малецькі до ресторану на вечерю. Але братія „голови положила за руську справу на австралійській землі і покотом попадала"... на ліжка–втомлена після екскурсії і пікніку.

Увечорі прийшли Малецькі і д-р ветеринар Роман Микитович, біолог, голова наукового товариства ім. Шевченка в Австралії. Сьогодні він виконує з неменшим запалом і знанням, як експерименти в лябораторії, мелодії на гітарі. Випивши саморобні лікери (вже не такі, як були тоді), запанував романтично-екзотичний настрій. Співали. Я свій дует чи точніше фарс пісні, який дуже розсмішував слухачів: „Де ти бродеш моя доле" почав з Романом Моджейовським, а закінчив з д-ром Микитовичем. Згодом Роман попсується соло–пластовою піснею: „Під решетом добре спати, не треба сє накривати, ані гріє, ані пріє, бо дірками вітер віє. Ля-ля-ля-ляля, заспіваймо по-німецьки: під решетом добре спати, не треба накриватен, ані грітен, ані прітен, бо дірками вітер вітен" і т. д.–різними мовами... Навіть китайською. Роман майстер наслідування мовного акценту, тож усі реготали до безтями. Було весело, як козакам на Січі після успішного походу на турків...

Монджейовські просили відвідувати їх кожного року.

Рада би душа до раю, але тисячі кілометрів і майже 24 години лету не пускають...

Зліва: пані Малецька, Оля Монджейовська, М. Малецький (стоїть), Р. Монджейовський, д-р Р. Микитович, Л. Білик, Л. Ґалуґа, Р. Колісник

МЕЛЬБОРН

У четвер 23.3 вранці полетіли до Мельборну. Мали в пляні полетіти до Брісбейн, але не було літака. Великодні свята.

На летовищі зустріла нас сім'я Швайликів. Мій перший амбарас: я підбіг до Катрусі привітатися, а то була її дочка Орися–за 30 років Орися „переметаморфозувалася" в свою матір.

Два Любки й я пригостилися в мого кума Осипа Швайлика, а Роман мав у Мельборні двох братів і сестру.

Юзьо Швайлик приятелював з Любком Біликом ще в таборі переміщених осіб в Австрії, звідки вони з родинами подалися до Австралії.

Коли я, після закінчення 2-річного контракту дроворуба в лісі, приїхав до Мельборну шукати роботи, очевидно, в першу неділю пішов на Службу Божу, яка відправлялась в австралійській церкві на вул. Спенсер, біля залізничної станції. Тут мене заскочила велика несподіванка: зустрів мене Любко Білик, з яким я перебував в одному шатрі в американському полоні над озером Рікзе в Баварії. Згодом він вискочив з товарового вагону ще з кількома полоненими, коли нас перевозили з табору в Реґенсбурґу до Ашафенбургу. Двері вагону не були замкнені.

Я побачив його вперше від 1946 року. Любко відразу запропонував мені замешкати в нього. Без надуми я погодився і перенісся до його дерев'яної півхати, яку він перевіз з попереднього місця праці. На цілу хату не мав грошей. „Хата" стояла на стовпцях з червоного дерева, яке не трухнявло. Це була спальня і кухня, і почав тоді добудовувати ґанок і лазничку. На майбутнє. Бо в той час у місцевості Туллямарін не було ні електрики, ні води, ні каналізації. Виходок–це була дерев'яна будка під

сидінням з великим відром, яке збирала санітарна служба що якийсь час. Про транспортацію не було мови, то ми „транспортувалися" роверами. Моє ліжко примістив Любко в кухні, поки не оббив дошками і накрив дахом „лазничку", куди я перенісся.

Я приятелював з його дружиною Любою і малим синочком Андрійком. З нею ми вели безкінечні дискусії про життя, філософію, наш народ, нашу працю, навіть про вищу математику-калькулюс, про пояснення до нього писала вона до свого брата Юрка в Канаду. Вона згадала, що її батько–ветеринар один раз сказав: „Бути українцем–це не приємність, а псячий обов'язок". В товаристві і смерть мила,–кажуть.

Але все залежить від товариства.

Любко розгосподарився: десь роздобув тонких лат і обгородив своє обійстя, як годиться доброму господареві, плотом, який стояв, поки не подув сильніший вітер. Збудував курник і розплоджував кури–щоб несли яйця, і на м'ясо. Купив вперше по дешевій ціні малі курчата на базарі, і як вони підросли, почали піяти–це були всі когутики. Згодом вже купував курятка. Як вони виросли, завелося між ними багато квочок, тож він вирішив посадити одну квочку на яйця. Коли я прийшов одного дня з роботи прибиральника на летовищі, де й Любко працював, я застав під своїм ліжком гніздо з квочкою. У такому „товаристві" може була б мила смерть, але не щоденне життя... Хоч Любко прихвалював її: „Дивись, вона так тихенько сидить..."

Зчасом я познайомився з Осипом Швайликом, який приїхав з молодою дружиною Катрусею і її батьками. Коли народився в нього син, він назвав його Любком. І Люба Білик та я стали його хресними батьками-нанашками.

Тепер ми знову в кума Юзя, як в себе вдома. Не можемо наговоритися. Наш похресник уже одружений, має дві донечки. Дочка Орися далі

Зліва: Л. Білик, О. Швайлик, Р. Ґіжовський.

дівує.

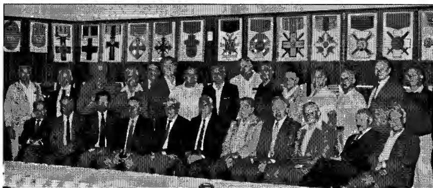
Юзьо дуже підприємчивий. Мабуть, перший з дивізійників у Мельборні, купив автомобіль. Почав бізнес, прибудувавши спереду свого дому приміщення на „мілк бар"–крамницю молочних і солодких продуктів. Згодом заклав нову крамницю харчових продуктів, потім продавав смажені кури і т. і. Купив ферму, яких сто миль від Мельборну, де випасав худобу, завів вівці й навіть напустив з моря воду й годував раки. Мав і два коні для верхової їзди. Очевидно, він нас повіз на свою ферму, де відбулося традиційне печення баранини, припікання скибок хліба, смаження білих ковбасок. Печені білі ковбаски в Австралії дуже смакують, однак я якось не запитався, з чого вони роблені. Там ми познайомилися з сім'єю Маркових, котрі раніше мали виноградник і винарню. Наш народ в Австралії не дармував.

Маємо повні руки зайняття. Відвідуємо друзів-побратимів. Тут діє Станиця дивізійників. Управа Станиці: Євген Стахів–голова, Осип Швайлик–скарбник, Михайло Проць, Антін Маланюк. Тут осідок Крайової Управи: Богдан Тарнавський–голова, Володимир Макогон–секретар.

Юзьо возить нас по Мельборні. Їдемо до Туллямарін. Не можемо впізнати Любка півхати–все забудоване, дороги асфальтові–прекрасна модерна дільниця. Летовище збудовано в новому місці.

Нас запрошують: Маланюки, Тарнавські, Куцілі, Стахови, Ґіжовські, Буштедти, в яких я жив на квартирі, коли Любко будував нову хату. Буштедта батько–ветеран Армії УНР був завзятим приклонником УНРади в екзилі і палким та непоборним дискутантом.

Про кожного можна б написати грубий роман–і цікавий. Бо вони мені розповідали про свої пригоди, любови, зради. Наприклад, Роман Ґіжовський розповів мені, як його в любовні сіті полонила його дру-

Виставка емблем роботи Е. Загачевського.
3-ій справа Богдан Тарнавський–голова КУ Австралії,
6-й справа Євген Стахів–голова Станиці

жина-німка й він з нею одружився, не знаючи, що вона має чоловіка на фронті. І той повернувся... запізно. Мабуть, з того Роман став непоправним „ловеласом", їздив навіть до Польщі в пошуках романтичних пригод... Весь свій час присвятив Народному домові.

Відбулося засідання управи, ширші сходини для членів Станиці, на яких я прочитав доповідь про генерала Павла Шандрука й творення Української Національної Армії. Була теж виставка емблем, яку провадив Роман Куціль (25 присутніх). Ми залишили комплект емблем для Станиці.

На товариському вечорі нам подарували на пам'ятку гуцульські різьби, виконання нашого приятеля побратима Є. Стахова. Я знову виступив „на весело" на австралійські теми. (Понад 90 присутніх).

Відвідали владику Івана Прашка, який розбудував Українську католицьку церкву. Він роз'їжджав автомобілем по цілому стейті Вікторія, не зважаючи на обмеження скорости.

–Не маю часу, ні страху–все, зрештою, в божих руках,–казав.

Владика І. Прашко відправляє архиєрейську Службу Божу

Я йому в дечому помагав. В мене залишилися деякі статистичні дані: в м. Мельборн і околиці (передмістях) він зареєстрував: 151 родину без дітей; з 1-ю дитиною–369; з 2-а дітьми–276, з 3-а–89; з 4-а–21; з 5-а–4; з 6-а –1 родину.

Єпископ Прашко беззастережно підтримував Патріярха Йосифа Сліпого в намаганнях привернути Українській Католицькій Церкві самоврядування, тобто патріярхат. Бо, як казав на одній доповіді в Торонті американський єзуїт і редактор д-р Малоні: „Ватикан вам забрав усі права й лишив шкарлупу Берестейської унії. Вам не треба боротися за патріярхат, бо ви його маєте в умовах Берестейської унії–вам треба тільки вживати свої законні права".

2-го квітня припало 50-ліття священства о. д-ра І. Прашка; його відзначено архиєрейською Службою Божою та бенкетом, на якому Любко Білик вручив йому Золотий хрест за особливі заслуги, найвище відзначення Братства,–за його опіку над полоненими-дивізійниками в Італії та його участь у діяльності Братства в Австралії.

Він залюбки бував на заходах Братства, а на вечірках часом любив казати: я також був вояком, бо „стріляв" камінцями, як був малим хлопцем.

Єпископ Іван Прашко (2-ий зліва),
Ю. Венґльовський (1-ий справа)–редактор „Церква і життя".

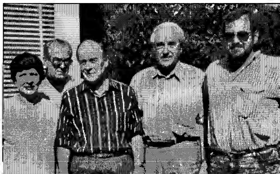
Відвідали ми 5 квітня редакцію тижневика *Церква і життя*, який заснував о. Шевців як квартальник, а тепер редактором є наш приятель Юрій Венґльовський. Його син полковник в австралійській армії. Ґазета помістила нашу світлину з редактором й коротку статтю про наші враження з візити до другої батьківщини.

Вівторок і середу я провів у мого односельця Сідора Франка, товариша мого брата. Франко з дружиною жив неподалік Мельборну. Його дочка була вже одружена й жила окремо, а син Богдан помер. До його передчасної смерти причинилася війна у В'єтнамі, де він „воював" теж з наркотиками в своєму організмі.

Після війни ми про себе нічого не знали й вперше зустрілися в Австралії під церквою, коли я вже працював у Мельборні. Він згадав про мене в листі до свого брата, який розповів про мене моєму батькові. Батько відразу написав до Сідора, щоб я не боявся листуватися з ним–це вже було після смерти Сталіна. До того часу панувала опінія, щоб не писати додому, бо за сталінського режиму було небезпечно мати когось з родини за кордоном. Що більше, тоді вже можна було посилати пачки,

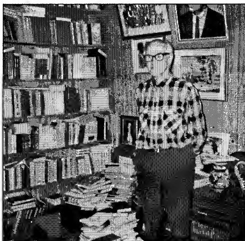
і я помагав батькам та іншим родичам, чим міг.

Їздили до Баларату, містечка на провінції, щоб відвідати Юрка Овчаренка, який був з нами в американському полоні. Я часто відвідував його, коли був в Балареті на телефонній інсталяційній роботі. Юрко емоційно розповідав про родинне нещастя. Молодший брат його дружини грав добре у ґольфа й теж заснував підприємство продажу та інсталяції килимів на підлогу. Один раз, коли їхав автомобілем, нагло перед ним з'явилася інша машина. Він автоматично загальмував. В лівій кишені його сорочки була кулькова ручка. При легкому зударі з рулем, нещастя хотіло, що ручка зламалася й гострий пластиковий кінець пробив його серце. Нещастя на гладкій дорозі.

Зліва: пані Овчаренко, Л. Білик, Ю. Овчаренко, Р. Колісник, Любко Швайлик.

Відвідав я з Любком Біликом проф. Дмитра Нитченка. Він педагог, письменник (Дмитро Чуб), літератор, видавець–заснував своє видавництво „Ластівка", вихователь молоді, яку вчив любити українську літературу й писати, влаштовуючи літературні конкурси. Я був з ним знайомий, і тому звернувся до нього, щоб став мовним редактором моєї повісти *Останній постріл*. Він погодився і я дуже багато скористав з його порад. Народжений на Полтавщині 1905 року, вдовець. Дім його повний книг, розповів про свій режим для здоров'я, сам перед нами зробив показову спортвну зарядку. Я не відважився б робити таку гімнастику. Можливо, за 18 років, як осягну його вік, спробую. Розповів, що він їсть і показав садок з багатьма овочевими деревами. Дві його дочки далеко не відкотились від дерева-батька–Леся Ткач (Богуславець)–

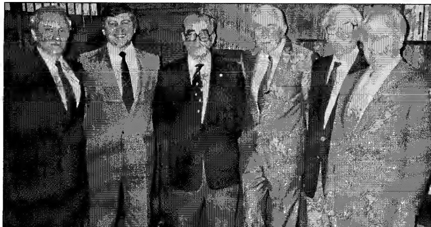

Проф. Дмитро Нитченко.

письменниця, д-р Галина Кошарська–директорка українських студій Сіднейського університету. Вони заснували в Україні Премію ім. Дмитра Нитченка, і 2004 року я став її лавреатом. Велике спасибі!

Українська громада в Мельборні розбудувалася, збагатіла. І не тільки в Мельборні, а в цілій Австралії: народні доми, церкви, кредитові спілки.

Мирослав Болюх, голова дирекції кредитівки, запросив нас відвідати кредитівку й згодом–на прийняття. Він був головою Об'єднання українських організацій Австралії. Ми згадували, як я відвідував його покійного батька Василя, який був послом до Польського сейму. Він дуже цікаво розповідав про свою громадську і політичну діяльність, про зв'язки з ОУН.

У Кредитовій спілці.
Зліва: Л. Ґалуґа, Моравський, Л. Білик, М. Болюх, Р. Колісник, Р. Куціль.

АДЕЛАЇДА

З Мельборну ми поїхали на кілька днів до Аделаїди, столиці стейту Південної Австралії.

Управа Станиці Аделаїди: Микола Висоцький–голова, Степан Трушкевич–заступник і організаційний референт, О. Т. Андрушко–секретар, Петро Курпіта–скарбник, Мирослав Кіналь–член; Михайло Добриденко–голова Контрольної комісії, Василь Чемний–член. Членів понад 40.

М. Добриденко теж голова Ліґи визволення України на Австралію, керівник радіопрограми.

Любко Білик і я „заквартирували" в панства Кіналів. Мирон активний в церковних і громадських організаціях, не згадуючи про Братство дивізійників (був головою Крайової управи). Був одним з засновників

кредитівки, членом комітету будови пам'ятника „Борцям за волю України"–збудували спільно всі ветеранські організації. За жертовність він і його дружина Міля отримали благословення Папи Павла 6-го.

В четвер (30.3)–засідання управи Станиці.

П'ятниця–дозвілля, тобто, поїздка по „Винарній долині". Долина славна з вин, які продукує німецька колонія, що тут поселилася вже давно.

Оглянули церкви, кредитову спілку, дві католицькі церкви, Народний дім й місто. Не поминули в центрі міста і касіно–я виграв у гру „кено" 4 дол.

Біля пам'ятника „Борцям за волю України" Л. Білик (зліва), Р. Колісник.

Субота (31.3) товариський вечір у готелі, на якому я промовляв „навесело". Тут зняли відео „для майбутніх поколінь". Наступного дня–публічна доповідь про ген. Шандрука й творення УНА (Р. Колісник) і виставка емблем (Р. Куціль).

На товариському вечорі Ярослав Ліщинський, знаменитий бас, член славного хору полонених „Бурлака" октету і квартету, прочитав

Суперпляшка шампанського, зліва: М. Добриденко, Л. Білик, М. Висоцький, Я. Ліщинський, Р. Колісник.

дуже цікаве оповідання, базоване на незвичайному справжньому епізоді з життя його товариша з хор Любомира Гладишевського. Щоб така подія не пропала безслідно.

Зліва: Р. Колісник, Л. Білик, Н. Кіналь, Р. Куціль, М. Кіналь, Я. Ліщинський.

Приїхавши з гімназії на вакації на село, Любко одного вечора ліг у ліжко й заснув. Пробудився не в ліжку, а в якомусь кориті чи човні. Ніби пливе... Чує сумний спів... І зрозумів: його несуть у труні на цвинтар. Він в переляку. Хоче крикнути–губи не ворушаться... Хоче підняти руку–рука, мов прикута... Не здається. З великим зусиллям зсуває руку з грудей, помаленьку досуває її до стінки труни й палець за пальцем дряпається вгору. Щоб тільки досягти вершка... Врешті мізинцем зачеплюється за верхній край дошки, і, сконцентрувавши всю духовну та фізичну силу летаргічного сну, висуває руку поза труну...

Частина головного стола.
Зліва: Л. Білик, Р. Колісник, М. Висоцький, Я. Ліщинський.

Рука безсило звисає й паде... на лису голову одного з тих, що несли труну. Він заверещав не своїм голосом, кидає труну й утікає... За ним розбіглася вся процесія. Залишилася при ньому тільки його мати.

На щастя, в цьому селі віко на труні з молодими мерцями забивали щойно над гробом.

Носить з собою посвідку смерти з печаткою сільради й підписом лікаря, яку показував у війську й полоні, немов би доказував, що він „ходячий мерлець".

КАЇРНС І БРІСБЕН

Бути в Римі і не бачити Папи?–вважалося остаточною метою туриста. Так само ми мали останню нагоду побачити природне чудо Австралії–Великий бар'єрний риф, довгий на 2300 км. Це місце, де живуть унікальні створіння, яких деінде не знайти. І полетіли. У понеділок (10.4) волочилися по містечку Каїрнс. Без мети й цікавости. 11.4 поплили кораблем до Бар'єр рифу, всіли на підводний човен і оглядали крізь вікна те, що нам показалося під водою–не багато. Відважніші могли з корабля поплавати в океані, і до них належав Любко Ґалуґа, а ми три „подивляли його плавальний стиль".

12.4 полетіли до Брісбен, стейт Квінсленд. Тут підтропічний клімат.

У Брісбен живе особлива сім'я–Люся й Роман Павлишини. Люся в теорії домохазяйка, а на практиці вона все знає, що треба й коли. Дуже гарна й інтересна жінка. Приїхали вони до її матері, яка виеміґрувала до Австралії ще перед війною. Мабуть, перша українка в Брісбен. Роман архітектор, який перший з українців здобув найвищу посаду в міністерстві публічних робіт стейтового уряду–„деп'юті міністер", тобто: невиборний, а назначуваний адміністратор міністерства. Він теж очолює Українську громаду й активний в інших організаціях. Їхній син Марко теж унікально здібний: студіював математику, перекинувся на німецьку мову й здобув докторат в Німеччині, а закінчив україністикою–тепер керівник слов'янської катедри в Мельборнському університеті.

Роман повіз нас в терен і на плянтацію ананасів.

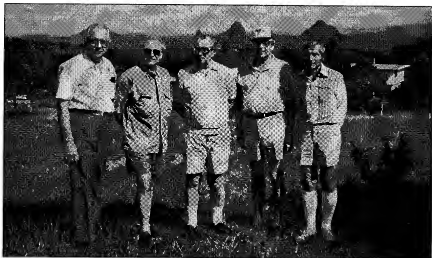
„Ґолд ковст"–„Золоте побережжя"–це далеко за містом найкраща туристична місцевість над океаном: пляжі, готелі й інші вигоди, головно для японських туристів, які „полюбили" Австралію. Запросили нас панство Павлишини сюди на вечерю до касіно. По вечері я програв 5 дол. на рулетці, 5 дол. в очко з комп'ютеризованою машиною.

У п'ятницю оглядали місто, пішли на Службу Божу за померлих, яка відправляється кожної п'ятниці.

У суботу я прочитав доповідь про генерала Шандрука, т. зв. „воєнних злочинців" і про враження з зустрічей з культурними дія-

Плянтація ананасів

Зліва: Р. Павлишин, Л.Ґалуґа, Л. Білик, Р. Колісник, М. Сендзік.

чами, яким тепер дозволено їхати з України в діяспору. Наприклад, поетам Іванові Драчеві, Дмитрові Павличкові, Ліні Костенко, кінематографові Юрію Іллєнку й ін. В еру горбачовської гласности й перебудови вони чулися свобіднішими, ніж перед тим, і ці зустрічі були емоційні, часом аж заемоційні.

Українська громада мала, а ще менше дивізійників–зустріли одного–Мирослава Сендзіка. Роман Куціль був дуже „геппі"; бо несподівано зустрінув свою приятельку, з їхньої поведінки виглядало–дуже дорогу, Марту Гупало.

У суботу летимо до Сіднею, ночуємо в готелі, у неділю, 16 квітня, від'їзд додому. Гупало Марта прилетіла до дочки в Сіднеї і сердечно попрощалася з Куцілем, а при ньому й з нами.

Везу з собою понад 500 дол. передплат на журнал *Вісті комбатанта* й довгий список поздоровлень і привітів з „далекої Австралії" для побратимів в Канаді. Теж розпродав усі примірники, які привіз з собою, моєї повісти *Останній постріл*.

Які враження з другої батьківщини після 32 років. Змінилося багато чого: замериканізувалася Австралія–наліпше чи нагірше?

Всюди добре, а вдома найліпше. Легко колись було так казати... а сьогодні? Як у тебе три батьківщини? Де найліпше? Не сподівався, що через пару років відвідаю „четверту батьківщину"–„нову неньку" Україну...

КРАЙОВА УПРАВА АВСТРАЛІЇ
13 березня 2003

Зліва: Михайло Добриденко, Мирослав Кіналь (голова контрольної комісії), Петро Курпіта, Степан Трушкевич (голова КУ), Теодосій Андрушко, Василь Станко, Ярослав Будас.

Любомир РОКИЦЬКИЙ

ВІДВІДИНИ ЛОКЕРБІ

Любомир Рокицький в 2004 році відвідав Локербі в Шотляндії коротко перед смертю свого побратима Миколи Пуфкого.

Микола Пуфкий народився 8 грудня 1923 року на Лемківщині. Колишній вояк Української Дивізії УНА, учасник фронтових боїв, перебував у полоні в Італії, у 1947 році приїхав до Шотляндії, до табору в Локербі, де активно включився в організування клітин: СУБ, ОбВУ і ОУН.

Після звільнення з табору розпочав родинне життя. Приймав активну участь у громадських справах, а головно займався вдержанням в доброму стані таборової каплиці, яка й нині використовується для українських Богослужень.

Про містечко Локербі та табір полонених була стаття в ч. 2, 2004 року. Тепер друкуємо репортаж з останніх відвідин.

Редакція

Смерть Миколи Пуфкого з Lockerbie, Scotland, опікуна кол. таборової церкви-каплиці, яку збудували дивізійники, спонукала мене написати про мою поїздку до Англії, Шотляндії та Німеччини.

20 липня 2004 року я з жінкою та мій односельчанин дивізійник Орест Дідора з жінкою, приїхали з Англії до Шотляндії, Lockerbie, де Пуфкого син Зенон (мій похресник) з жінкою Айна зорганізували в готелі зустріч з дивізійниками з їхніми жінками й сином Т. Солтиса, Романом, та українкою Марічкою, замужньою за шотляндця. Дивізійники приїхали з околиць та Carlisle, північна Англія, де є Український Дім і централя українських організацій і на південну Шотляндію. Айна купила два букети квітів, які наступного дня Іван Липка і ми відвезли на цвинтар в Lockerbie, де поховані дивізійники. Другий букет ми поклали жертвам літунської катастрофи на Меморіяльному цвинтарі „All victims of Lockerbie Air Disaster", які загинули 21.12.1988 у літаку Pan Am 103.

Потім ми ще відвідали дивізійника в старечому домі.

В ресторані у готелі Микола Пуфкий співав з нами до пізньої ночі, 24.08.04 відійшов у вічність, як будемо пам'ятати: „з піснею на устах".

По приїзді з Англії, Шотляндії і Німеччини додому залишилися у мене різні враження.

Перше, церква-каплиця ззовні це звичайний барак з хрестом, біля неї є місце на паркування та пікніки. Всередині ви зачаровані

її красою. Вона вже є зареєстрованою історичним товариством „Heritage", як історична пам'ятка.

Вівтар каплиці.

Меморіяльний цвинтар є гарний. При в'їзді на цвинтар з будинку зроблений музей, на стінах є вивіски цілої історії м. Lockerbie. На першій стіні на горі „A" є знімок нашої каплиці, а з правої–шотлянська церква. На інших стінах є різні пам'ятки з подій міста і з „Halmuir Camp"–з життя дивізійників.

На одній світлині хлопці по якійсь спортовій премозі сидять з пляшками пива. Виглядає, що добре життя було в таборі! Насправді в таборі не вільно було пити. Був клич: виробляти добру опінію про українців, бо про нас наші недруги були пустили страшну опінію, яку ми скоро змінили. Ця добра опінія нам пізніше „пошкодила", бо по закінченні полону, а потім підписанні трирічного контракту праці на фермах, ми не мали права покидати табір без дозволу уряду праці. Нема чого дивуватися, що при кінці контракту праці фермери та уряд просили нас дальше лишитися і працювати в них, бо вони цінували добрих робітників.

В полоні наша таборова церква давала нам психологічну піддержку. Приїжджали священики, як українські католицькі, так і православні. Найбільш пригноблюючий час в полоні був 1948 рік. Весна, Великодні Свята, німців вже майже всіх звільнили з полону, а ми ще ждемо. Потішають нас, що ми останні пішли в полон і будемо останні звільнені. Приїхав дивізійний капе-

Зліва: Зеннан, Айна і Микола Пуфкі перед каплицею.

лян о. Бабій. Він старався привезти щось нового, але цього разу не мав нічого конкретного про наше звільнення. Однак сказав слова надії: „Були козаки в турецькій неволі... найстарший з них встав і каже: сьогодні Великдень! – Йому відповідають: нащо ти нам це згадуєш, та ми є в неволі. –Христос Воскрес! –Роксоляна намовила султана і він звільнив козаків. –Отець Бабій закінчив проповідь: Христос Воскрес! Воскресне Україна!"

Слід згадати людей, які з посвятою працювали для добра табору. Комендантами були: Баб'як, Кукурудза, Бий, найдовше– Плешкевич Іван. Таборову канцелярію взірцево провадив Орищук, при помочі секретарів і перекладачів, як: Ракубовича Юрія і Теофіля Солтиса. Фотографом і редактором стінної газети був студент Перекліта Михайло. Таборовий лікар Бучкаров зі Східної України старався всім помогти, завжди ходив з „коробкою" (фотоапаратом).

Не стало б паперу описати про табори в Шотляндії, як: Hallmuir Camp, Creca Camp і табір в Longtown та в інших частинах Шотляндії біля Единбурґу.

* * *

При вході до церкви-каплиці є столик з книгою для відвідувачів (хтось був навіть з Австралії), а коло книги є інформативний матеріял про полонених.

UKRAINIANS IN SCOTLAND

At 7 am on the morning of May 27 th 1947 Ukrainian POWs arrived at Glasgow docks from a POW camp near Rimini in Italy. From Glasgow docks some of the POWs were transported to a camp at Haddington, between Edinborough and Newcastle. The remainder went to a camp at Happendon lodge near Motherwell. The gates to that camp still remain standing to this day.

After a stay of 10 days at Happendon lodge, they were then taken by trucks and transported to Carstairs train station. From Carstairs they finally arrived at Lockerbie train station on the morning of June 6 th 1947. Between 420 and 450 Ukrainians marched through Lockerbie to Hallmuir camp.

Once settled in the camp, they then were employed by the ministry of agriculture to work on farms and forestry in the area. With the prospect of work and a better life style the POWs started their own gardens to brighten up the surrounding area.

One of the Ukrainian POWs called Mr Fallat brought with him three match boxes of fruit seeds from Italy, and after a lot of care and

devotion, he planted the small orchard which is still standing and is still bearing fruit to this day.

Of all the 40 huts that were home to the Ukrainian POWs only 7 remain. Unlike the German and the Italian POWs who were in the camp and could return home, the Ukrainian POWs could not, as it was made clear that on their return to the Soviet Union they would either be executed or sent to Siberia.

During their stay at Hallmuir they made friends with the local community and started to lay on entertainment such as plays and dances, which the local people attended and had a great time.

The land owner at the time was Sir John Buchanan Jardine, and he kindly donated one of the huts to the Ukrainians so they could use it as a chapel. At first the chapel was very plain and was situated at the top of the camp, but when the POWs moved to the bottom end, with a lot of hard work and devotion, they put what skills they had and started making hand carved items for the chapel. The chapel has become what is today.

It is the first Ukrainian chapel ot its kind in Scotland, and is still in use to this day. Services are still held on the first Sunday of every second month and anyone wishing any more information or photos of the chapel can now find it on the website visit: scotland.com.

About three miles from the camps is the garden of remembrance for the Lockerbie Air Disaster. The chapel is now a cat B listed building.

Ukrainians Entertain Visitors on 9th Oct 1947

The plight of displaced persons is generally regarded with sympathy in this country, and the feeling of friendliness extends no less towards those who are nominally prisoners of war in our midst. Most of those unfortunate men were dragooned into the military and labour battalions of the enemy against their wishes, and gladly gave themselves up to the allies at the first opportunity.

It was readiness and pleasure therefore, that many people in Lockerbie and district accepted the invitation to visit Hallmuir camp on Sunday afternoon to join with the officers and men of the camp in their sports day.

All who attended were given a cordial welcome on arrival, and directed to a building in which was housed a very attractive exhibtion of work done by the men. Wood and metal carvings and decorations are apparently popular pastimes, and articlels such as jewel boxes were made and finished in a very creditable manner.

Using mostly improvised materials and impements the men have adapdated these with considerable talent to their purposes and are to be congratulated on their skills. Very clever, too, were the various portraits and sketches of the camp and its personnel, and there were quite clearly a number of artists among the men.

Copies of the camp newspaper were viewed with much intrest by the visitors, as were also such articles as snapshot albums.

Proceeding towards the sports field the visitors were enthusiastic in their praise of the neat and tidy appearance of the camp itself and utilisation that had been made of every available piece of ground for flowers and vegetables, examples of their husbandary also being on view.

On the sports ground various fox races and competitions were taking part in by the men with obvious delight and pleasure, while the comedy element was provided in various amusing interludes.

Especially attractive were the national dancers, these being Ukrainian, the majority of the men came from that country. Their improvised costumes lent colour to the proccedings and they were heartily applauded by all present.

The camp choir also delighted with national songs, and mention must be made of the inportant part played by the camp orchestra who contributed tuneful selections throughout the afternoon. Sports group exercised to music were also well done, and a number of men also took part in such items as "prymid building". A boxing match gave excitment and not a little amusement, and the big event to most of the men of the camp was the football match between Hallmuir and a Mouswald team. Both had their quota of followers, and the game was throughly enjoyed by players and spectators alike.

Some clever and fast play was wittnessed with the usual excitement when the goalkeepers continental-like made thrilling saves at the feet of the opposing forwards.

Tea was provided for the visitors during the afternoon and much appereciated. All connected with this Ukrainian camp can take credit for a pleasurable and constructive programme well presented and effectively carried out.

ВУЛИЦЯ В ЧЕСТЬ інж. АНДРІЯ ПАЛІЯ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

В Івано-Франківську Міська рада перейменувала вул. ім. Дунаєвського на вул. ім. Андрія Палія, який заснував філію „Маслосоюзу"–тоді у Станиславові–на початку 1920-х років. Під час війни А. Палій був членом Військової Управи дивізії „Галичина" у Львові, відповідальний за опіку родин дивізійників.

Ярослав СТЕХ

ЄВГЕН СПІВАК ЗДОБУВ ЗАСЛУЖЕНЕ ПРИЗНАННЯ В ПЕРЕМИШЛІ

Тобі зозуля на весні
Кувала щастя, а мені
Воронння крякало сумне,
Забуть мене, забуть мене...

Слова цієї пісні і їх виконання в дуеті на два голоси Євгена Співака і Романа Павлищого я почув поверх сорока років тому. Співали вони з винятковою зворушливістю в бюрі Суспільного Підприємства „Херротех" в Перемишлі. Минають десятиріччя і ця пісня немов чар в'ється у моїй пам'яті і немов тінь за мною мандрує.

Були це роки, коли покоління Євгена і Романа про себе майже нічого не розказувало, а їхнє пройдене життя можна було пізнавати із змісту виконуваних ними пісень і відчитувати смуток і горе пережитого з їхніх облич.

Євген Співак народився 21 липня 1924 року у Львові в українській міщанській родині, в якій було двоє синів. Євген був молодший. Рідний дім і галицька земля плекали у нього національну свідомість. Польська окупація в Західній Україні, національна дискримінація і польонізація ще більш загострювали почуття національної і людської гідности нашої молоді. Він гордився тим, що був корінний львів'янин, що з молодих років міг користати з всіх тих привілеїв культурно-освітнього життя, яке дає велике місто. Але Перемишль також називав другим Львовом і його безмежно любив. Ще до початкової школи у Львові завітав митрополит Андрей Шептицький. Владика зайшов до кляси, в якій вчився Євген, і, переходячи поруч нього, погладив його по голові. Цей дотик руки, за словами Євгена, він відчував і цінував через ціле своє життя.

Євген мав надзвичайну пам'ять і вмів переповідати різні події, багато читав, непогано писав, прекрасно співав, мав талант до рецитації і активно працював як з шкільною молоддю, так і згодом з дорослими в театральних гуртках. Доля так складалася, що після закінчення середньої школи розгорілися воєнні події. Він мріяв стати вчителем, а через деякий час співаком. Західна Україна попала під терор московських наїзників, а згодом під окупацію гітлерівської Німеччини.

Дуже цікаво Євген розказував, як 30 червня 1941 року у Львові було проголошено акт відновлення самостійности України, як в цій події допомагала українська молодь. Коли проголошено формування дивізії „Галичина", серед багатьох до першого набору зголосився Євген

Співак. Після вишколу був приділений до 30 полку, де Євген виконував функцію підстаршини-писаря.

У боях під Бродами вояки вийшли з великими втратами. Євген опинився у Словаччині і тут попав в полон червоноармійців. З Словаччини в задротованих товарових вагонах був разом з іншими транспортований в Росію. Ще на терені України йому та іншим побратимам вдалося підчас транспортування вирізати діру у вагоні і нею втекти. Вже без зброї, але у військовому однострою Євген по зв'язку дістався до командування УПА. Прийнявши псевдонім „Золотар", він був відряджений на Лемківщину і там виконував функцію старшини в сітці СБ. Нелегкі це були завдання. Треба було вести пропаґандивно-вияснюючу діяльність серед місцевого і часто польського населення. Зазнавши всяких негод партизанського життя, „Золотар" виконував свої підпільні обов'язки сумлінно. Але коли напередодні акції „Вісла" страшенно посилено було гонитву за українським підпіллям УПА, було послано чесленні загони польського війська, якось „Золотар" в одній із сутичок відбився від своїх. В кроснянському лісі віднайшов давню криївку УПА неподалік села Красняни і в ній почав в безнадії жити. Євген терен знав добре, нав'язав контакт з однією польською родиною (на жаль, прізвище забув), яка погодилася йому в умовлене місце один раз в тиждень постарчати необхідні харчі. Крім того, виходив з криївки й збирав рослини, ягоди і заварював з них додатковий харч. Взимку йому вдалося уполювати серну, з якої м'ясом поділився із своїм хлібодавцем. В таких умовах „Золотар" наслухував кожний шелест, кожен відгомін, чи до нього не наближається якесь лихо. Снились йому дивовижні і часто лячні сни. В заркало дивився на себе з острахом. Був неголений, немитий, обдертий, зхудлий. В таких умовах жив несповна двох років. Врешті рішив попросити цього поляка, щоб він написав листа до його батьків до Львова і щоб цією дорогою довідатися про життя і місце перебування свого рідного брата. Євген знав, що більшовики забрали брата до війська і він брав участь в боях на російсько-німецькому фронті. Євген написав листа, поляк його переписав і вислав до Львова, як добре знайомий брата Євгена, з яким нібито служив у війську і хотів дізнатися, яка склалася доля друга з фронту. З Львова скоро надійшла відповідь. В листі було подана адрса, що брат Євгена після війни одружився з полькою і живе в Єленій Ґорі. На цей адрес Євген написав розпучливого листа і попросив брата приїхати в умовлене місце з одягом, щоб вирватися з цієї лісної нори і повернути до нормального життя.

Зустріч братів відбулася і без жодних документів, вдаючи хворого, Євген разом з братом переїхав поїздом до Єленьої Ґори. Але не довго йому довелося разом з братом жити під одним дахом. Дружина брата нерадо у своїй хаті бачила такого загадкового льокатора, який може

принести своїм перебуванням клопоти. Вона поставила ультиматум, щоб Євген випровадився з її дому. Не було іншого виходу. Існувала одинока можливість піти на працю в меліорації. Виснажений Євген копав з усіх сил рови, але не мав жодних документів. Тому був звільнений, а за працю одержав посвідку з урядовою печаткою. З цією посвідкою Євген при помочі добрих людей дістав навіть працю книговода, де познайомився з Басею і з нею одружився.

При допомозі дружини Євгенові вдається придбати карту, яка в ті часи була основним документом, з яким можна було вільніше почуватися в Польщі. Євген разом з дружиною у 1959 році переїжджають з Єленьої Гори до Перемишля. Спочатку Євген працював в закладах „Помона", які продукували вино і консервували овочеві продукти. Від перших днів в Перемишлі Євген вступає до місцевого гуртка УСКТ, бере участь у культурно-освітній роботі та був обраний до Правління УСКТ. Після зорганізування в Перемишлі СП „Ферротех", він стає керівником, а потім займав інші посади.

Євген був вроджений суспільно-культурний діяч, людина з почуттям глибокого патріотизму, а його спів часто був душевним потрясінням, хоч би пісня на слова В. Симоненка: „Можна все на світі вибирати сину, вибрати не можна тільки Батьківщину". Цю материнську заповідь варто пригадувати дітям і внукам в наш час. Як сильна мусіла бути його любов до України, що навіть найжорстокіші негоди і терпіння її не здолали зламати, що можна тільки назвати священим духом патріотизму.

Євген Співак був членом перемиського хору, естрадного колективу „Бескиди", якими диригувала проф. Я. Поповська, славного хору „Журавлів", який зорганізував і провадив мґр. Я. Полянський. Співав у церковному хорі, а кажуть: хто співає, той подвійно молиться. Виконував часто сольові партії та дуетні на концертах в Перемишлі, Польщі і поза її межами. Виступав на фестивалях пісні і танцю. З якою майстерністю відогравав в опереті І. Котляревського „Наталка Полтавка" в ролі Петра, який пішов на заробітки, але повернувся до своєї Наталки. Такий високий мистецький талант мав особливе значення в житті українців Перемишля, після більше як десятилітньої заборони організовувати українські концерти і провадити культурно-освітню працю. З його піснями ми воскресали, наче з попелу, як той леґендарний фенікс. Нам було заборонено не лише мову, але також молитву, і така діяльність нас повертала в народ. На жаль, лиха смерть вирвала з наших рядів Євгена Співака 18 листопада 1984 року і українці Перемишля на чолі з о. митр. Теодором Майковичем похоронили його на перемиському цвинтарі. І тих могил і пам'яті про тих, які в них спочивають, забути нам і нашим дітям ніколи не можна, бо вони зберігають в собі силу українства.

ІВАН СИГЕРИЧ

Музей 1-ої УД УНА, що діє у Львові, залишається найбільшим джерелом вивчення історії Дивізії. Чимало українців дізнаються про роботу і діяльність музею з часописів та інших мас-медій, що працюють в Україні. І люди цікавляться історією 1-ої УД УНА, звертаються за інформацією про своїх батьків і братів, що воювали в Дивізії.

Нещодавно прийшов лист із м. Севастополя. Це лист сестри вояка Дивізії, яка оповідала про героїчний шлях свого брата–Сигерича Івана Васильовича. Сестру вояка Єременко Віру негайно було повідомлено про діяльність музею.

Лист сестри Віри Єременко, сповнений жалю за долю свого брата і одночасно гордости за його самопожертву в ім'я незалежної України, цитуємо повністю.

Шановний пане Ігоре!

Листа Вашого я отримала. Велика Вам подяка! Мені Бог послав Вас, аби сповнилася моя мрія–аби десь серед людей, серед своїх побратимів ожила пам'ять про мого брата.

Про брата живого дуже слаба пам'ять, була тоді ще дуже маленька. Любов до брата, повагу до нього мені привила моя страждальна мати. Вона до кінця свого життя проливала за ним сльози. Це був у неї єдиний син.

Запам'яталося мені тільки добре на все життя, як енкаведисти почали робити напади на нашу хату в пошуках брата. Як знущалися над мамою. Тепер про брата:

Сигерич Іван Васильович народився в 1923 р., в свідомій українській родині, де поважали Бога, працю і Україну. Разом з батьком займався столярним ремеслом. Батько був підприємцем з виготовлення меблів.

Сигерич Іван

В родині росли ще 4 дівчинки. Іван був другою дитиною в родині. Коли діти стали дорослими, всі отримали гарну освіту, всі приймали активну участь в роботі „Просвіти", працювали в пісенних хорах, драматичних гуртках, виховувались всі на українській культурі. Мати свою українську державу–було одвічною мрією моеї родини. І коли появилась така можливість для здійснення цієї мрії, мій брат з великим задоволенням пішов служити в Дивізію „Галичина".Трагічна доля Дивізії всім відома. Після поразки під Бродами, ми нічого не знали про нашого

брата. Родина вважала, що Іван загинув.

Весною 1947 р. ми отримали цікавого листа з Тернопільщини. Писала нам одна дівчина. Лист був загадковий, але його потрібно було зрозуміти. Найстарша наша сестра Петрунія поїхала на Тернопільщину (нагадаймо, що Іван Сигерич народився в м. Турка, що на Львівщині) за адресою цього листа. Там люди допомогли їй зустрітися з братом. Брат був воїном Повстанської армії. Жив в лісі в криївці і був важко поранений в ногу. На просьби сестри зголоситися владі, він категорично відмовився. Він був впевнений в своїй силі і надії. Сестрі він відповів: „Ми ще повоюємо, а в разі невдачі, я завжди залишу для себе останню кулю".

Другий раз сестра з ліками вибралась в дорогу, але брата живого вже не застала. В лісі відбувся жорстокий бій з енкаведистами. Всі хлопці загинули. Все було зрівняно з землею.

Уже 20 років, як померла сестра. Жаль, що я не знаю адреси цієї місцевості, де поклав свою голову мій брат. Знаю тільки, що це була Тернопільщина.

Дав Бог, що в світі все змінилося, що сьогодні про брата я можу сміливо писати, говорити.

До речі, шваґер Івана Сигерича–Олег Кінах теж воював у Дивізії і доля до нього була більш прихильною. Він залишився жити і нині проживає у США. Всім дивізійникам відома фотографія, на якій веселі добровольці стоять у дверях вагону поїзда, що відходив до Дивізії. На передньому плані з букетом квітів–Олег Кінах.

Лист пані Віри Єременко допоміг знайти ще одне підтвердження жертовности наших дивізійників. Ще більше ніж три роки після битви під Бродами, вояк Дивізії Іван Сигерич боровся з більшовиками у лавах УПА. Нашим завданням–допомогти сестрі Вірі знайти більше інформації про свого брата-героя. Звертаємося до побратимів-дивізійників, яким може щось відомо про Івана Сигерича в часі його перебування в Дивізії. Всю інформацію негайно перешлемо сестрі у Севастополь.

Ігор ФЕДИК

ДОЛЯ ППОЛК. І. РЕМБАЛОВИЧА

Про пполк. І. Рембаловича ми випустили листівку спеціяльно присвячену його життєпису. (Див. „Ґерой Базару–підполковник Іван Рембалович", *Вісті комбатанта*, ч. 1, 2002, ст. 45). Але після прочитання книжки М. Андрусяка „Брати грому" і розмови з ним та колишнім сотенним УПА М. Симчичем прийшлося розповіді п. Вардзарука і п-і Свистульницької вважати недостовірними. Розмова в Києві з істориком В. Сергійчуком, ознайомлення з докумен-

тами київського архіву, розмова в київському Головному Управлінні СБУ, звернення до Івано-Франківського і Київського СБУ, звернення до Івано-Франківського обласного прокурора нс дали нічого. Тоді я звернувся до головного прокурора України п. Васільєва (за рекомендацією Івано-Франківського облпрокурора), але той знову повернув заяву в Івано-Франківськ. Із останнього листа виникає, що наше покоління ніколи не познайомиться з особистою „справою" І. Рембаловича. Бо хто з нас проживе ще майже 25 років, або 75 років від рішення суду. Із власної практики і досвіду знаю, як „органи" МГБ і НКВД проводили слідства і допити І. Рембаловича, тоді 53-х річної двічі пораненоної хворої людини. Мені вдалося неофіційно довідатися про це, що в в архіві СБУ в Івано-Франківську написано, що робив І. Рембалович в УПА. Отже в УПА він не був. В битві під Бродами він був поранений в ногу. Його підібрали якісь милосердні люди і відправили у Львів, де якийсь лікар був змушений ампутувати йому цю ногу. Можна собі тільки уявити, як ця старша віком людина з сивою довгою бородою, без ноги, а може і без протеза, бо в той час їх там не виготовляли, може він мав прив'язану до ноги, як тоді називали–дерев'яну кулю, як ця людина в підпільних умовах мандрувала від села до села, переважно в Прикарпатті, і жила на правах жебрака. Неофіційно мені сказали, що підчас німецької окупації керівники УПА, яку тоді почали організувати, намовляли І. Рембаловича вступити в УПА, але він відмовлявся, що, як колишній старшина армії УНР, підпорядковується тільки президентові УНР в екзилі. Коли почалась організація дивізії „Галичина", він вступив до неї добровільно. Мандруючи від села до села після битви під Бродами, він мав зв'язок з Проводом ОУН (керівниками ОУН, як це написано в архівному витягу) і отримував звідтіля матеріяльну допомогу, поки не був схоплений „органами" 6 листопада 1949 р. Як я довідався, І. Рембалович був одружений і мав троє дітей, на час арешту дружина і дочка померли, а старшого сина, який служив у поліції, німці розстріляли. Молодший син пішов в УПА і пропав безвісти. Це мені розказала людина, якій вдалося прочитати всю „особисту" справу І. Рембаловича. Думаю, що цьому можна вірити, бо і минулого року одна з працівниць музею Визвольних змагань в Івано-Франківську, якій дозволено було знайомитися зі „справами" реабілітованих, переглядала випадково і справу Рембаловича та говорила майже це саме. Де мешкав і чим займався І. Рембалович за польських часів покищо не вдалося мені довідатися.

Володимир МАЛКОШ

Василь БІЛАН

„ШІСТЬ НЕПОМИЛУВАНИХ"
В 60-ту річницю загибелі моїх друзів

Напевно на незнаній нікому Вашій могилі цвітуть напровесні білі гірські підсніжники, а після них вона вкривається лісовими цвітами і буйною зеленою травою. Шумить близький потік, а на ньому оподалік–колесо старого млина вистукує Вам леґенду про останні дні поневолення нашої Батьківщини, за яку Ви зложили свої голови на чужій землі.

Це приблизно задержаний в моїй пам'яті образ долини між горами, де нитку Вашого юного життя перервали кулі червоних партизанів. Вас там п'ять, а я тут шостий, що зв'язаний був тим самим шнурком з парашута. Виглядає, що щоб не бути пропащим без вісті, хтось із нас мусів жити. Все-таки і по сьогодні не віриться, що це мало судитися мені.

Юґославські гори. На схилі гори невеличке господарство, обведене лісом. Навпроти хати в просторій стодолі–наш тимчасовий постій.

День–субота, 24 березня, рік 1945. Нас–дев'ять. Ми уже п'ять днів в полоні. Схопили нас тітовські партизани 24-ої бриґади. Сторожить нас сорок кілька партизанів, їхній командир з трьома підстаршинами і рудий політрук. Це–мала сотня, яка квартирувала на цьому господарстві.

Погідний сонячний день. В повітрі відчувається, що весна в поході.

Ласкавим теплом будить природу із зимового відпочинку. Через широкі відчинені двері стодоли вливається свіже гірське повітря... Близький ліс дихає живицею і манить своїми повними, напіввідкритими вже бруньками, з яких скоро побачать сонце зелені листочки. Попри хату, дерев'яним коритцем, десь згори тече через подвір'я джерельна вода.

На вид цього образу пригадалось рідне село, близький ліс, котрого стежками так радісно було мандрувати на стрічу весни, радуватися появою ніжних підсніжок, що цвіли білими латками під кущами грабини, покритими подекуди сухими листками, що ніяк не хотіли розстатися з галузками.

Привернули мене до дійсності кухарі, що вийшли із шопи, щоби набрати в казани води з дерев'яного коритця. Сидячи на жолобі недалеко дверей, я чистив та оливив магазини до англійського виробу скорострілів. Мої друзі також були зайняті чищенням зброї. Коло мене присів один партизан, який, як виглядало, почав уперте „полювання" у своїй сорочці, розпростерши її на колінах. Це не тільки він один, а всі відчували потребу позбутися докучливих паразитів.

В стодолі гамірно. Партизани переповідають собі новини про посування фронтів, про окупацію міст західної Німеччини альянтами і про неминучий розвал 3-го Райху. Схоплюючи жадібно голодним на вістки вухом такі новини, оживали давні надії: може після скрахування гітлерівської Німеччини прийде черга на комуністичну Москву?

Передумуючи це все на тлі суворої дійсности, голову обсідали рої думок. Перед очима з'являлися картини ще не так давно пережиті.

Зворотним пунктом мого життя став день, в якому я покинув Лемківщину і виїхав до Кракова, щоб зголоситися до Української Дивізії. А звідси виїзд до Нойгаммеру, де відбувалося перегрупування дивізії і рекрутський вишкіл. Мені призначено кільканадцять рекрутів для муштрування. Наші приміщення–це бараки, де колись перебували полонені червоноармійці. На стіні над моїм ліжком виднів ще чіткий нашкрябаний напис: „Тут кінчав останні дні свого життя виснажений голодом і болізню Вася Глуп, місцевість Черкаси" і назва військової частини. Страшний своїм змістом напис карбується глибоко в душі. Нестерто... Свідок жорстокости і божевілля гітлеризму. Його жертвою став Василь. Я також Василь, але не з Черкас, а з Поділля.

А дальше–виїзд з Нойгаммеру на вишкіл в Східних Прусах. Частина, яку я вибрав–це важка протипанцерна сотня. Місцевість Растенбурґ, вишкільний табір „Аріс Зюд". Наш сотенний німець Ґерґеляйн часто при зустрічі кидав, мені здається, приготований запит: „Ві гойте, альте партізан?" (Як сьогодні, старий партизане?)

По вишколі виїзд в грудні 1944 р. на Словаччину. А там Турчанський Св. Мартін, Банська Бистриця, Банська Баня, Жіліна, загороджувальна протитанкова лінія в околиці Цєшина на Шлеську і знову поворот до Жіліни.

Ночуючи в Банській Бистриці в хаті одного судового урядника, я почув від нього питання: „Чому ви воюєте проти рускіх братів?"

Бачучи його наївність, я сказав йому, що вкоротці ті „рускі брати" будуть в Банській Бистриці, а тоді ви самі знайдете відповідь–чому!

В січні 1945 дальше переміщення до Юґославії. Наша важка протипанцерна сотня і сотня протилетунської артилерії носили назву: 14-й відділ Кашнера, що творив відрубну частину від дивізійних полків. Ми мали щастя, що не марширували зі Словаччини, як інші. Одначе, їдучи поїздом, перебули ми кілька летунських налетів, а в самім Марбурґу на Словенії, тільки що вспіли виладуватися, як частина станції, яку щойно ми залишили, була сильно збомбардована.

Наша перша чота розташувалася в малім селі Ройтбах недалеко Марбурґу, а 2-га, 3-тя і 4-та в сусідньому селі Файштріц. Там закватирувала команда сотні з господарською валкою. Звідси зачалися наші виправи на тітовських партизанів.

З пригодами і малими сутичками, наша сотня ціло поверталася на місце постою. Так було до 19-го березня.

Того ж дня в останній виправі ми потрапили під селом Райфінік у приготовану партизанами засідку. Після короткого бою наші втрати були: один убитий підстаршина Ґеберлінґ, ранені стрільці–Юрій Макаренко, Іван Адамів і Михайло Парубочий. Дев'ять попало в полон, між ними і я. Це майже цілий перший рій. Три інші рої, які були у певній віддалі за нами, мали можливість звернути і під прикриттям вогню наших скорострілів щасливо виплигнути із засідки яром перед господарством, до якого ми підходили.

Нас поставлено під муром стіни, а кругом сильна варта. Поблизу перед нами лежали тяжко ранені Ю. Макаренко і І. Адамів. Стрілець Парубочий ледве волікся. Мені дозволено перев'язати рану. На плечах заніс я його до хати і там зробив йому перев'язку. Цілуючи при відході його посиніле чоло, я потішив себе, що якось це все щасливо переживемо. Та він радше відчував близький кінець. Це сталося скорше, ніж можна було припускати. Ледве ми вирушили в дорогу з цього фатального місця, як за нами пролунало кілька пострілів. А за короткий час нас наздігнало щось чотирьох тітовців, які несли закривавлені уніформи і черевики наших ранених друзів, яких вони постріляли.

Нас привели до села Райфенік, а звідси після короткого відпочинку ми вирушили дальше в гори. Там, на одному хуторі, що складався з кількох хат, приміщувалася „ВДВ"–станиця партизанської поліції. Тут почались допити, на які нас водили по одному. Допит вів старшина, а перекладач була ввічлива молода українка із східних областей України, яка часто нас рятувала, коли ми іноді з чимось необачно проговорилися із шкодою для себе.

Допит скінчився пізно поза північ. Після цього прийшли до нас три вищі старшини, одного з них звали командиром бриґади. Вони ставили нам запитання, і видно були задоволені нашими відповідями, бо запропонували нам залишитися в їхній частині. Ми, звичайно, погодилися, бо іншого виходу не було.

При відході командир остеріг нас, що яканебудь змова чи спроба втечі грозить нам розстрілом усіх разом.

Стрічку картин-переживань з минулого перервав свисток дижурного. Обід готовий!–пролунало. В стодолі заметушилось. За хвилю кожний їв густу зупу з кусками воловини і тіста.

Після обіду старший віком партизан, який завжди любив говорити зі мною, і ділився чаєм, що заварював собі з корінців якоїсь рослини, присівся біля мене. Оглядаючись, тихо сказав мені, що чув, що наших чотирьох втекло. Справа погана.

Я від самого ранку відчував якийсь душевний неспокій. Почувши тепер про втечу, я знав, що погроза полковника бриґади буде

виконана.

„Що мені робити?"–гарячково думаю, як уникнути смерти. Та нічого не виходить. Не бачу жодної дошки рятунку, бо двері стодоли замкнено і поставлено вартових з автоматами.

В стодолі, крім партизанів, було ще нас п'ятьох: Орест Карауш, Зенон Козак, Сохоцький, Костів і я. Чотирьох з нашої дев'ятки новоприбулих до сотні шоферів , втекло, саме ті, що нас просили не втікати.

Вже вечоріло, як нас повели зі стодоли до хати господаря, де в незамешканій кімнаті ми застали зв'язаного стрільця з 31-го полку, якого раніше з нами не було. Це був русявець середнього росту та широкого обличчя. Родом з Коломийщини. Прізвища не пригадую собі. Його привели з іншої частини.

При дверях стояло двох партизан з автоматами, а двох інших відрізавши шнури з парашута, зв'язали нам руки. Мене, мабуть, уважали за сильного, бо зв'язали ще разом з Козаком. Потішали нас, що нам нічого не станеться. Але нас мусять переслухати в штабі. Так пов'язаних і під ескортою переведено нас до іншої садиби, де містився штаб. На подвір'ї було повно партизанів. Вони співали або весело розмовляли. З хати доносилася музика гармошки і жіночий та чоловічий сміх. Біля хати під дахом малої прибудівки стояв, знаний нам з вигляду, капітан англійської армії. На вухах у нього були слухавки. Був зайнятий при малій радіовисильні.

Нас уставили в один ряд, зчепивши усіх разом шнуром. По якімсь часі вийшов з хати, знаний командир бриґади, а за ним ще кількох старшин. Він підійшов до нас та з лайкою почав:

–Ну що? Втікаєте до швабів (німців)? Нам, така ваша мать, зрадливих українських собак давно треба було постріляти! Ви ще може хочете жити? Чому ви не в червоній армії? Та ми з вами покінчимо вже...–і, звертаючись до політрука, що був комендантом нашої ескорти, докинув: –Попуцати!–Цебто постріляти, та в супроводі своїх прибічників пішов до хати.

Мені зашуміло в ґолові. Значить–кінець. Стрілець Костів пробував просити помилування, покликаючись на жінку і двох дітей. Та надаремно..

До нас підходили партизани, насміхалися, та дорікали нам за участь в боях там на фронті, на Словаччині, і тепер тут. До мене підійшло двох обірванців та почали примірювати шапку і черевики. Моє серце в цей час несамовито товклось. Голова роїлася тисячами думок та плянів. Тільки спогади з дитинства поверталися. В мені все бурилось, кипіло. Мене мучила думка: чому маю загинути із зв'язаними руками? Чому тут? Невимовний жаль, злість і досада давили серце, рвали душу.

На подвір'ї постояли ми кільканадцять хвилин, поки не прийшла екзекуційна команда. Було їх п'ять: чотири рядовики і їхній командир–

рижий присадкуватий словінець чи серб. З попередньої ескорти залишився політрук і один партизан. Разом–сімох. Трьох з крісами, трьох з автоматами та один з пістолею. Неголений, з чорним заростом та перекривленою пикою, витягнув із кобури „дев'ятку", провірив чи заряджена і, вказуючи дулом напрям, посміхаючись, саркастично сказав: „Я, вір верден єтц нах форне ґеген." (Так, тепер підемо вперед.) Рижий командир і політрук ішли попереду. За ними–ми, а за нами з націленими крісами п'ять партизанів. Думаючи, що нас розстрілюватимуть зараз за подвір'ям, я почав молитись. Але нас повели далі в яр. Я йшов останній справа зв'язаної шістки і мені враз пригадався дивний сон з минулої ночі. І немов хтось шепнув: „Ти мусиш жити! Не смієш згинути! Пробуй шнур! Втікай!"

Я опустив руки вниз і сильно декілька разів покрутив. Шнур боляче в'ївся в тіло і... попустився. Далі я вже доволі легко витягнув праву долоню з петлі шнура. Тримаючи шнур на руці, я витягнув і ліву. Мої руки були вільні. А тепер?...

Місяць саме виплив з-за хмари. Стало зовсім ясно. Згори з подвір'я за нами летіли співи і звуки гармошки. В мені загоріла лють дикого звіра. Я рішив, що перед смертю мушу хоч одного з них задушити, покусати, чи хоч видерти очі.

Ми волікли́сь поволі, наче продовжити хотіли свої останні хвилини цього химерного життя. Нічого не помагали вигуки наших конвоїрів і їхнє: „Льос! Льос!", ні удари прикладів. Зійшли в долину, де зупинились.

Навпроти нас, на віддалі яких десяти кроків, між рідкими кущами, шумів потічок. Політрук, що йшов попереду, відійшов трохи ліворуч. Рижий командир обернувся до нас лицем і з готовим до стрілу автоматом. В такій самій поставі позаду нас уставилась решта.

Ситуація до втечі видалась мені догідною, бо виключала негайну можливість стрілів без риску поцілити своїх.

Я ще глянув на політрука, що говорив саме з партизанами, які якраз вилазили з рискалями з викопаної для нас ями. Рижий відвернувся на мить. Я скинув мотуззя з рук і скочив на нього. Лівою рукою ловлю за цівку автомата і сильно сіпаю, а одночасно правою рукою гачу його в шию, від чого він паде на руки. Автомат, мабуть, замотавсь йому ременем за руку, бо вихопити мені його не вдалось. Тож скачу в кущі. Посипались постріли. Я вже в потоці. Біжу, скільки сил. Паду, зриваюсь і женусь вниз потоком. А кулі свистять... Та я вже в глибокому проваллі.

На бігу обмацую себе, чи мене бува десь не поранено. На щастя, ні. Тільки шапку загубив. За закрутом перед малим млином на потоці я виліз не беріг. На всякий випадок озброююся гострим каменем. Коли я вихопився на рівнину й проскочив якусь доріжку, далися чути чиїсь кроки. Скриваюся між молоді сосни. Під їх заслоною видряпуюсь на

гору під навислу скелю. Далі йти не ставало вже й сил. Прилягаю та прислухаюсь. Внизу, просто таки підо мною, лунали поодинокі постріли. Після одного я почув крик, якісь невиразні слова, а потім знову постріл і глибокий стогін. Мною потрясло.

Відпочиваючи, не хотілося вірити, що кілька хвилин тому я стояв поблизу ями, в якій ждала на мене смерть. Це чудо, що я вирвався їй з рук! І мені мимоволі пригадалися дорогі мені особи, які молилися за мене, коли я покидав рідні місця.

Я болів цілою душею над долею моїх товаришів, що їх тут стрінула. Жаль стискав серце, що я нічим не міг їм допомогти. Попрощав їх в думці і зачеркнув широкий знак хреста рукою в напрямі долини, в якій вони згинули, далеко від рідної землі.

Я подався помалу далі під гору. Тиха весняна ніч покрила гори і ліси. Мерехтіли зорі, а блідолиций місяць розсипав свої чари по лісових галявинах. В його сяйві купалися великі гірські підсніжники. Їхня радість життя передавалася і мені. Я йшов і спостерігав все, неначе вперше в моєму житті. Немов новими очима спивався красою, що її мені даром небес дано було знову оглядати.

Тоді я вперше відчув, яке гарне і дороге може бути життя.

Петро БУНЯК

ЧОМУ Я ЗГОЛОСИВСЯ ДО ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА" У 1944 РОЦІ

„Визволивши" у 1939 р. Західну Україну, більшовики вже з перших днів розпочали масові репресії проти українських патріотів, яких перед тим переслідувала Польща. Немало українських патріотів скривалися у глибокому підпіллі. До тих підпільників з Галичини приєднувалися патріоти з усієї України, яким вдалося втекти від арешту.

Вступивши до проводу Юнацтва ОУН, я докладав максимум зусиль до виконання поставлених завдань. Мені, чотирнадцятилітньому хлопцеві, довірили бути зв'язковим з підпіллям і допомагати тим, що скриваються від переслідування НКВД. Підпільники часто інформували нас, кількох хлопців, як офіційна влада поводиться з населенням. Таких хлопців і дівчат, як я, було більше, однак тільки двоє могли знати один одного особисто. Це було необхідно для більшої безпеки, якщо раптом влада дізнається про наші дії. НКВД застрашував людей, погрожував їм. Але в моєму рідному селі Саранчуки, що на Тернопільщині, не було випадку, щоб хтось погодився на співпрацю з владою. Цілі родини невинних людей, без будь-яких звинувачень, вивозили на Далекий Схід, на Сибір.

У 1941 році Червона Армія здає свої позиції і панічно відступає. В

Ро-Ко

МАЄМО ПРЕЗИДЕНТА! НАРОДНОГО–ВРЕШТІ!

Демократія–це неперфектна форма правління, але найкраща, на що спромоглося людство,–сказав хтось колись, а великий британець Вінстон Черчіль нам повторив. Незрівняну демократію, все таки, мав і має український народ–від давен-давна. Він таку демократію носить від трипільських матерів. Рівноправну. І прозору, хоч часом дещо забруднену, коли запорожці свого обраного отамана обкидували грязюкою, щоб пригадати, що він рівний з усіма. Щоб демократичні права продовжувалися від запорожців, новий президент України, Віктор Ющенко, на своїй інавґурації поцілував булаву Богдана Хмельницького, яку поляки привезли. Бо,–кажуть,–така демократія з неба не спадає, а прилітає з Варшави.

Мабуть, не так, бо з такими рафінованими ворогами–Ющенко їх називає опонентами–треба було й „зоряного щастя". Бо як без нього можна було оці всі, м'яко кажучи, тарапати побороти?

Ющенкові „опоненти" думали й придумували, як злющі вороги. Хотіли його післати „у вирій" невидимим на око й не замітним на смак зернятком отрути. Не вдалося. Не допускали його імені на телебачення, не помогло. І поцілунки Януковича найпотужнішим президентом Путіним не мали політичного відлуння. І пропаґанда дружини Януковича, яка проголосила, що помаранчі в Києві небезпечні у Донбасі і заборонила їх їсти, бо вони „помаранчеві" на кольор, не принесли успіху.

Як подають достовірні джерела, Янукович рішився на екстемний крок. На президентський путч: наказав президентові Кучмі розігнати помаранчеву революцію. Кучма йому відповів: сам розганяй, і не видав наказу. Чому? Бо ніхто був би такого наказу не виконав.

Правда, була ще спецчастина, імпортована з Росії, але її солдати не мали кого обороняти й на кого стріляти.

Янукович врешті попав у „рейдж", як кажуть американці, чи зганяв злість–на своїх підвладних. Одному вибив два зуби, а той, замість піти до дантиста, витягнув пістолет і стрілив собі в лоб такою кулею, що зробила аж вісім дір у його голові.

Як остання дошка порятунку януківці вдалися до хитрощів. Подали до Верховного суду 300 томів доказів про неправильності перевиборів, які виграв Ющенко. Якщо б верховні судді взялися до читання, то Україна була б без президента через цілу каденцію. Однак судді–це думаючі юридичні особи. Вони повернули всі томи виборчому менаджерові Януковича Тарасові Чорноволу, дитині славного батька Вячеслава.

Отримавши, мабуть, знаки від батька з небесної зоряної зони, він здобувся на віщу фразу: Ющенко загіпнотизував народ. Тарас не був далекий від правди–загіпнотизувала народ демократія Ющенка.

А народна демократія в дії–найпотужніша сила!

«...ТА НАЙБІЛЬШЕ ЛЮБИВ УКРАЇНУ»

КНИГА ПОТРІБНА В УКРАЇНІ

Василь Томків, член Спілки журналістів України, автор багатьох статтей, які друкувалися у часописах і журналах діяспори, а після здобуття незалежности України–став постійним дописувачем до багатьох всеукраїнських і реґіональних видань.

Наприклад, у Підволочиську, як пише Маріян Шпікуґ, заслужений журналіст України, Василь Томків побував у 1992 році й відтоді став активним позаштатним кореспондентом „Гомону волі". Його публікації–а було їх понад 200–сприяли піднесенню патріотизму жителів району, відкривали їм досі невідомі сторінки української історії, визвольних змагань.

Його приятель адвокат з Полтавщини д-р Олександ Панченко видав Збірку вибраних статтей, в якій написав „Переднє слово". У Збірці, як зазначує впорядник, лише невелика частина творчого доробку Василя Томківа, здебільшого тих статтей, які пов'язані з Україною. Слід підкреслити, що Олександру Панченкові, як автору власних книг або упоряднику інших, належить також „Українська Головна Визвольна Рада", „Оглянувшись назад" (Мирослав Болюх), „Життя. Війна. Поезії" (Володимир Осип Демчук), „Лохвицький край" та інші.

Книга „...та найбільше любив Україну" має 628 сторінок і 6 ст. чорно-білих і кольорових світлин з життя Василя Томківа–понад 100 статтей на різні теми, вірші, гумор і сатира, карикатури.

Про значення цієї збірки для дослідників українських поселень, української проблематики в Україні й діяспорі в різних часах, а то й гумору з авторовими малюнками може читач цієї нотатки уявити собі з розділів книги: 1. Переднє слово 2. Христос воскрес, воскресне Україна! 3. Українці у визвольних змаганнях 4. Про вибори в Україні та імперську політику Москви 5. Про події і дати з української історії 6. Постаті, ювілеї, згадки 7. Дещо з історії ОУН за кордоном 8. Про українські організації й Українську Дивізію „Ґаличина" 9. Фраґменти спогадів 10. Нотатки, репортажі, рецензії

11. Про українсько-польські стосунки 12. Рецензії та відгуки 13. Сатира та гумор.

У книзі є цікаві спогади з бойових дій у Дивізії та обширна розвідка про часопис „Наша мета”–до історії початків таборової преси в полоні в Італії.

Василь Томків народився 23 квітня 1923 року в с. Коцюбинчиках (тепер–Чортківського району). За більшовиків закінчив курс завклубу й працював у своєму селі. У 1941 році вступив до ОУН, а в 1943–до Української дивізії, в котрій як підстаршина командував групою і чотою гранатометів у 4-ій сотні 30-го полку. В таборі в Італії був відповідальним редактором часопису „Наша мета”. Широку громадсько-політичну діяльність провів в Англії.

Його вдало характеризує д-р О. Панченко у „Передньому слові”: „...ця щира, скромна, але вольова людина, яка самотужки виросла із свого середовища еміґраційних українців, повсякчас і завжди працює, незважаючи на поважний вік та перипетії життя... Власне сам він, міг би особисто написати про себе й про свою працю... За українського патріота, уродженця славної тернопільської землі Василя Юрійовича Томківа з далекого англійського Болтону це вирішив зробити я, народжений на Полтавщині, Олександр Панченко, людина молодшого віку, але така близька до пана Василя по духові та переживаннях за долю українського народу..”

Так вийшла збірка „...та найбільше любив Україну”, яку д-р О. Панченко розсилає в Україні, де вона буде найбільше корисна.

Роман КОЛІСНИК

БІЛЯ ВИТОКІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ВЕТЕРАНІВ

Подана нижче інформація має на меті встановлення істини стосовно ідеї утворення Українського об'єднання ветеранів Другої світової війни, яке згодом перетворилося у Всеукраїнське об'єднання ветеранів.

Спостерігаючи за розвитком подій у молодій Українській державі, я не міг погодитися зі станом справ у ветеранському русі, коли й надалі монополістом залишався **Комітет ветеранів війни і праці**, який утворився ще у радянський період і практично визнавав ветеранами війни виключно ветеранів колишньої Червоної армії. У той же час Україна успадкувала і ветеранів Української Повстанської Армії, і дивізії „Галичина", а в силу історичних реалій–і армій Польщі, Угорщини, Румунії, Чехо-Словаччини. Було ясно, що цих ветеранів не буде представляти і захищати Комітет ветеранів війни і праці, який по своїй суті був і залишався проросійським, прокомуністичним, а у загальному–антиукраїнським.

Окрім того, я вважав, що **Україна як незалежна держава повинна мати власне ставлення до подій Другої світової війни**, а не копіювати його із російського–по суті проімперського. Тут і відповідальність за розв'язування Другої світової війни, і відношення до воєнних акцій колишнього Радянського Союзу в 1939-1940 роках, і до назви „Велика Вітчизняна війна", і до впливу на розпад СРСР перебування під час війни мільйонів радянських солдатів і командирів у Західній Европі тощо.

Виходячи з такої позиції стосовно війни, у якій нинішні ветерани були безпосередніми учасниками, і вважаючи, що на ветеранах лежить обов'язок залишити дітям та онукам як духовну спадщину правдиве висвілення цих подій, **27 листопада 1994 року** я звернувся з листом до народного депутата України **п. Ігоря Юхновського** (лист вручив народний депутат України від Стрийщини п. Ігор Осташ), у якому писав: **„...бажаю мати громадську організацію ветеранів війни, яка стояла б на позиціях української державности... об'єднуючи безпосередніх учасників бойових дій на фронтах Другої світової війни незалежно від того, на якому боці вони воювали".** При цьому зупинився на назві: **Українська асоціація ветеранів Другої світової війни.**

Основною метою організації вважав консолідацію (об'єднання) ветеранів „усіх війн і армій періоду Другої світової війни" для роз-

будови Української державности та захисту соціяльних прав ветеранів.

Я звернувся саме до п. Юхновського, бо, як писав у згаданому листі, „...Ви як високозаангажований політик, людина з позитивним ідеологічним і духовним зарядом, ветеран-фронтовик могли би особистою працею і посвятою зробити багато, а організаторським талантом вміли б залучити інших до праці на цій не освоєній незалежною Україною важливій ділянці суспільного життя".

Паралельно я став пропаґувати ці погляди у пресі. У всеукраїнській газеті Народного Руху України „ЧАС-ТІМЕ" двічі, 4 березня та 4 квітня 1995 р., була опублікована моя стаття під заголовком „Друга світова війна: погляд учасника подій через півстоліття", а 21 березня 1995 р. „Високий замок" опублікував статтю аналогічного змісту під заголовком „Не діліть учасників війни на „ліпших" і „гірших", маючи на увазі різне ставлення у державі до ветеранів Червоної армії і ветеранів інших армій, зокрема Української Повстанської Армії.

У цих статтях я робив однозначний висновок: **„Настав час примирити й поєднати ветеранів-фронтовиків з обох сторін фронту, створивши для цього Українську асоціяцію ветеранів Другої світової війни, яка однозначно стояла б на позиціях Української державности, пропаґувала суто українське (а не російське) розуміння сутності Другої світової війни".**

Моя ідея знайшла підтримку в Стрию. За сприянням Стрийської районної Ради у лютому 1995 року після публікації в районній газеті „Рідне поле" від 11 лютого статті аналогічного змісту була організована зустріч з ветеранами війни Стрийського району, які одностайно підтримали таку пропозицію, створили ініціятивну групу, був організований збір заяв у селах району. У загальному було подано 560 заяв.

Інформація про мою ініціятиву була подана до Львівської обласної Ради. Написав і я особисте звернення на ім'я голови п. Миколи Гориня. У пропозиціях були викладені основні завдання організації, її структура, погляд на членство та подальшу розбудову до статусу всеукраїнської.

Обласна Рада, підтримавши ідею створення такої державницької ветеранської організації, провела відповідні заходи у Львові та усіх районах області (заслуга заступника з гуманітарних питань п. Зими). Були створені ініціятивні групи (комітети), які організували, зокрема, обрання делеґатів на засновницьку конференцію 28 квітня 1995 року.

Про участь обласної Ради у підготовці конференції свідчать, серед іншого, публікації у газеті „Високий замок" від 27 квітня 1995

року. У статті „Ветерани Червоної армії не можуть поступитися принципами" зазначено, що „керівництво обласної Ради запропонувало утворити асоціяцію учасників Другої світової війни і таким чином об'єднати і, мабуть, примирити ветеранів Червоної армії і вояків УПА". А у статті „Ще одна спроба примирення" зазначено, що ініціятивний комітет нової громадської організації „Єднання учасників другої світової війни" „...підтримує ініціятиву створення Української асоціяції ветеранів Другої світової війни, яка однозначно стояла б на позиціях Української суверенної держави..."

Як бачимо, є повна відповідальність з тим, що я пропонував у своїх зверненнях та в газетних статтях задовго до створення ініціятивних комітетів. Адже конференція прийняла навіть назву, замінивши при цьому лише слово „асоціяція" на „об'єднання", і запропоновані мною принципи, за винятком введення в статут фіксованого членства замість запропонованого нефіксованого.

Підтвердженням того, що ідею створення нової ветеранської організації приписують ініціятивному комітетові, знаходимо, зокрема, в газеті „Нескорені" від лютого 1996 року („Львів об'єднав ветеранів Другої світової війни"), у якій ініціятиву приписують СПВУ.

Думаю, що все це із-за незнання істини, яку чомусь не доводили до відома. **Висновок:**

1. Українське об'єднання ветеранів Другої світової війни було засноване по висунутій мною ідеї створення державницької ветеранської організації, яка була доведена до широкого відома через пресу, зокрема київську газету НРУ „ЧАС-ТІМЕ" (двічі) і Львівську обласну газету „Високий замок", та шляхом безпосередніх звернень до Львівської обласної Ради;

2. організаційні заходи по проведенню засновницької конференції 28 квітня 1995 року здійснила Львівська обласна Рада та ініціятивні комітети, утворені за її розпорядженням;

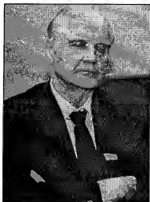
3. велику практичну роботу по втіленню в життя ідеї (ініціятиви) про створення української по духу і завданнях ветеранської організації здійснила обрана на конференції рада Українського об'єднання ветеранів Другої світової війни, яку очолили народний депутат України академік п. Ігор Юхновський, його перший заступник п. Павло Вівчар і чільні члени ради Львівського обласного відділення–п. Зеновій Слота, п. Іван Ґовда та багато інших.

Василь ШПАРИК, *ветеран війни-фронтовик,*
голова Стрийської районної організації ВОВ,
помічник-консультант народного депутата України

ГОЛОВА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ВЕТЕРАНІВ АКАДЕМІК ІГОР ЮХНОВСЬКИЙ

На основуючих зборах Об'єднання 23 жовтня 1996 року обрано народного депутата академіка Ігоря Юхновського головою. Він–єдиний учасник „великої вітчизняної війни" серед українських депутатів. Подаємо його сильветку з раніше публікованих інтерв'ю та статтей.

Редакція

Ігор Рафаїлович Юхновський народився 1 листопада 1925 року в с. Княгинине Рівенської області. Доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту фізики. Закінчив Львівський університет 1951 р. Член Українського народного руху. В 1992-1993– перший віце-прем'єр-міністер України.

–Часи й обставини міняють погляди людей,–сказав Юхновський, пояснюючи, як він пішов в лави Червоної армії.

Коли прийшли більшовики в 1939 році, їх вітали, бо вважали, що скінчився національний гніт з боку поляків. Його родина мешкала тоді в Кременці й він навчався у 7-ій клясі. А коли прийшли німці й повідчиняли тюрми, народ побачив гори трупів. Знову німці виявилися ще жорстокіші від більшовиків. Коли совєти повернулися, його старший брат пішов до Червоної армії, а він згодом.

Юхновський став мінером-сапером 207-го інженерного батальйону 34-ої бриґади І Українського фронту. Службу почав під Збаражем. Незабаром почалася офензива на Львів, і під Золочевом був у боях під час прориву з Брідського оточення. Вони нічого не знали про Українську дивізію,–твердить Юхновський. Був поранений у боях за Дукельський перевал, а згодом слідували: Сандомир, Краків, Каменц, Бресляв.

В день закінчення війни він був вишкільником у Каменці в Німеччині. По війні його частину переведено на окупацію Австрії.

Юхновського нагороджено звичайною медаллю „За бойові заслуги".Згодом він отримав інші ордени й медалі. Проте не носить їх і не вчащає на паради чи мітинґи. Навіть коли проголосила Верховна Рада Декларацію про суверенітет і на площі народ зустрічав радісно цю подію, він вийшов задніми дверми.

Коли Україна стала незалежною державою, Юхновський познайомився з бійцями ОУН-УПА і вояками дивізії „Галичина". Він вважає, що партизани УПА були справжні герої, які воювали за права свого народу до початків 1950-их років.

Всеукраїнське об'єднання ветеранів працює задля примирення старшого покоління,–зазначає голова Об'єднання академік Ігор Юхновський.

„Не треба забувати, що Україна була розтерзана різними окупуючими державами, і кожна з них брала молодих людей до своїх лав. І ці люди не винні в тому, в яких військах вони воювали. До нашого Об'єднання входять усі ветерани, які сповідують загальний принцип: будівництво незалежної України, патріотизм і любов до України".

Всеукраїнське об'єднання ветеранів має відділення практично в усіх областях та в багатьох районах. Вони налагоджують роботу захисту ветеранів, надають можливу допомогу, залучають до громадської роботи, допомагають налагодити зв'язок з місцевою владою.

„Раніше визнавалися тільки ветерани так званої „великої вітчизняної війни", але в цю когорту зараховували тих, що були на війні, і тих, що були в тилу–у військах МВД, КҐБ та ін. Але в Україні ще лишилася велика частина ветеранів–і в Західній, і в Східній Україні, які були в УПА, в інших військах. Ми хочемо зробити так, як Франко в Еспанії, коли він поховав тіла фланґістів і комуністів в одній могилі, поставив великий хрест і написав: „Тут лежить Еспанія". Так само ми хочемо зробити із похованнями, які залишилися після трагічних подій Другої світової війни, і сказати: „Тут лежить Україна",–наголосив Ігор Юхновський.

ПОВІДОМЛЕННЯ

У видавництві Головної Управи Братства появилася нова книжка д-ра Василя Вериги п. н. **„Слідами батьків: нарис історії 30-го полка дивізії „Галичина"**–2-го полку 1-ої Української Національної Армії". Тоді як загальні історії Дивізії обговорюють діяльність куренів і полків та їхніх командирів, „Слідами батьків" обговорює життя і сотень, і чот та рядових вояків, що вони робили, чим займалися і т. п. Книжка нараховує 243 сторінки і коштує 20 дол. з поштовою пересилкою. Книжка отримала вже прихильні рецензії в Україні і в діяспорі. Замовляти можна у адміністрації „Вістей комбатанта".

ВІДЗНАЧЕННЯ ДВАДЦЯТИЛІТНЬОЇ ПРАЦІ ГОЛОВИ СТАНИЦІ У МОНТРЕАЛІ БОГДАНА МАЦІВА

На закінчення сходин Станиці, 2 листопада 2004 року, виступив заступник голови, Роман Бойко, з слідуючою промовою:

Шановні пані Олено, отче Капеляне, шановні Побратими!

В 1984 р. почалися напади наших недругів на ветеранів Дивізії „Галичина" У той час прем'єр-міністер Канади Браєн Малруні, на вимогу жидівських організацій, створив Комісію, під головуванням судді Жуля Дешена, яка мала дослідити, чи в Канаді переховуються воєнні злочинці. Приблизно в той час ми мали велике щастя, що ми вибрали на голову Станиці Богдана Маціва. Мені бракує слів, щоб могти належно висказати і оцінити той тягар праці і обов'язків, які він сумлінно, з великою посвятою сповняв і сповняє по сьогоднішній день.

Зліва сидять: Степан Пастернак, о. митр. Ярослав Гайманович, Богдан Маців; стоять: Володимир Куліш, Степан Шалавило, Михайло Мандрик, Мирон Бачинський, Степан Білас, Мирон Козак, Дмитро Плав'юк, Ігор Давидович, Теодор Повідайко, Володимир Мота, Богдан Баб'як, Михайло Височанський, Роман Бойко, Василь Свобода, Василь Гладкий, Мартин Крушельницький, Євген Чубатий, Петро Кушнір, Михайло Називальський, Микола Томащук, Володимир Презлята, Евген Костюк, Ярослав Паньків, Василь Горбатюк, Мирон Коцур.

Богдан, із іншими членами товариства Оборони Доброго Українського Імені, проф. Романом Сербином, сотн. Богданом Панчуком, пані Зоряною Гриценко-Луговою, Петром Купшірем і проф. Любомиром Луцюком виготовили т. зв. „Бріф", який проф. Р. Сербин, як голова Товариства, передав Комісії Дешена підчас переслухань у Монтреалі. Богдан гідно репрезентував нас у нашій українській громаді у Монтреалі, в Канаді, і поза її межами–в Америці та Европі. Надзвичайно чемний і скромний, його лагідна вдача та інтелект завжди викликали признання.

Хорунжий Богдан Маців свобідно почуває себе у всяких ситуаціях, чи то в колі офіцерів високої ранґи, чи між дипломатами, чи представниками церков, чи громадських діячів. Він має вроджений дар бути провідником. У нього все скоординоване у перфектному порядку.

Він також виготовив прозірки ("slides") з діяльности Дивізії, від початку її заснування, через вишколи, аж до введення її у воєнні дії. Ці прозірки показано нашій громаді з нагоди 35-ліття заснування Станиці в Монтреалі. Збірка–це великий вклад праці і має історичну вартість. Її передано до Дивізійного музею, котрого завідувачем є Ігор Федик у Львові, щоб ілюструвати доповіді для шкільної молоді.

З проголошенням незалежности України обов'язки і праця Голови Станиці цілком змінилася. Завдяки експертному знанню електронної техніки, Голова швидко нав'язав контакти з різними осередками в Україні. Його доня Христя, що переїхала жити у Київ, помагала йому в тому ділі. Почалася кореспонденція з Україною. З ініціятиви Богдана і під його проводом, Станиця активно включилася у поміч Україні. Почалася фінансова поміч першим українським школам, допомога закупу книжок, шкільного приладдя, комп'ютерів, висилка одежі тощо.

Через контакти з Амбасадою України в Оттаві, Богдан полагодив зустріч з офіцерами Збройних Сил України, які періодично приїжджали до Канади, до St John sur Richelieu, недалеко Монтреалю, для вивчення французької та англійської мов, і яких наша Станиця приймала і гостила як рідних братів, щоб показати їм, хто ми і за що ми воювали, як живемо і як зберігаємо українські традиції і культуру. Слід відзначити, що тоді генерал Володимир Мулява, начальник психологічної служби Збройних Сил, відвідавши нас і довідавшись докладніше про нас, став нашим приятелем і оборонцем перед фальшивими наклепами.

Богдан репрезентував нас в 1993 році на відзначенні 50-ої річниці створення Дивізії у Львові та на поминальних панахидах на горі Жбир, у Підгірцях та Княжому, та на святкуваннях у Києві.

Богдан кілька разів із своєю дружиною, на влсний кошт, відвідували школи і осередки в Україні та Криму, яким ми допомагали. Вони відвідали місця боїв під Бродами, в Австрії і місця, де були табори

полону в Белярії і Ріміні, в Італії.

На заклик Богдана, Станиця Монтреалю придбала поважну суму грошей на покриття коштів будови Пам'ятника Поляглим Ґероям за волю України на Личаківському цвинтарі у Львові. Дня 19 липня 2003 року Богдан репрезентував Головну Управу Братства на відкриттю і посвяченню пам'ятника.

Повертаючись з тих поїздок, Богдан ділився з нами своїми враженнями не тільки словами, але на фільмах, які знімав із святкувань і фестивалів.

Після промови усі присутні віддали йому почесть вояцьким окликом: „Слава - Слава - Слава!".

Побратим Бабяк вручив побр. Богданові картку подяки з підписом членів Станиці, і чеком на пресфонд „Вістей комбатанта". Всі заспівали: „Многая літа".

У своїй подяці на несподіванку побр. Богдан Маців теж зазначив, що подяка належиться всім побратимам, що за ті роки піддержували і виконували обов'язки, та що без дружньої співпраці він сам нічого не міг би зробити. При цьому згадав про великий вклад праці бл. п. побратима Василя Самсона, організаційного референта, який був душею Станиці, по якому ми відчуваємо велику втрату.

Роман БОЙКО

До історії Станиці Братства, Торонто

Плян праці Станиці на біжучий рік (1950-1951)

1. Відбувати раз на місяць збори членства, на яких будуть відчитувані реферати з історії Українського війська, та на світоглядові теми.
2. Зорганізувати референтуру, яка збиратиме матеріяли до архіву Української Національної Армії.
3. Зорганізувати пресову референтуру.
4. Збирати фонди на допомогу вдовам та сиротам по поляглих вояках 1-ої Дивізії УНА.
5. Зорганізувати вишкільну референтуру, базовану на добровільному доборі курсантів.
6. Зорганізувати економічну прибудівку до організації.
7. Організувати імпрези військового характеру.

СПРАВЛЕННЯ

У звіті про Загальні збори Станиці в Торонті (ч. 4, 2004) не подано повного складу Правління „Залізного фонду", який вибрано, а саме: Роман Тицький, д-р Василь Верига, Роман Колісник, Лев Бабій, Іларій Кушніренко, Михайло Ромах, Петро Дем'янюк.

ОЛЕКСАНДЕР ПРИШЛЯК

До 80 річного ювілею

Коли у розпалі Другої світової війни по Україні залунав клич: „Хто живий, в ряд ставай!",–молодий студент Олександер один із перших зголосився до дивізії „Галичина", щоб так, як колись Січові Стрільці, боротися за волю України.

Після війни студії інженера-механіка почав в Українському Технічно-Господарському Інституті в Німеччині й завершив званням бакалавра із механічної інженерії в Гартфордському університеті. На своїй праці від конструктора вимірювальних машин авансував до головного інженера-конструктора.

Свій диплом учителя, здобутий поряд із технічним знанням, Олександер Пришляк використовував справді сумлінно, йдучи поступово від учителя школи українознавства в американському Гартфорді, де йому довелося провести все своє активне життя, аж до директора цієї школи, і далі до заступника голови шкільної ради при Українському Конґресовому Комітеті Америки, до голови комісії матуральних іспитів при шкільній раді, автора та упорядника численних шкільних програм, правильників та документів для вжитку всіх наших шкіл країни.

Наділений Богом музичними здібностями, прямував і в цій ділянці поступово вгору, як учитель співу в українській школі, організатор шкільних та окружних хорів штату Коннектикут, хору „Діброва"–з широким репертуаром та успішними виступами. Викладав також церковну музику в Духовній Семінарії УГКЦ у Стемфорді.

Вніс він немалу лепту своєї праці у створення катедр українознавства при Гарвардському університеті, був представником Фонду Катедри Українознавства на своє місто і штат. У свій час діяв як голова відділу УККА в Гартфорді, а також як голова Об'єднання організацій Гартфорду й околиці. Був членом товариського суду Крайової управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА. Втримував зв'язки і з американськими урядовими чинниками.

Попри все, слід підкреслити його особливу діяльність в змаганнях нашої Церкви до завершення своєї структури Патріярхатом. Як довголітній (понад 25 років) Голова Краєвої Управи Українського Патріярхального Товариства Америки та заступник голови Українського Світового Патріярхального Об'єднання, був він завжди особливо активним та помічним в усіх їхніх акціях, був беззаперечним авторитетом у вирішенні численних проблем та труднощів цього руху.

Тут варто згадати, що після проголошення незалежности України

Олександер Пришляк був співорганізатором Світового Конґресу Українського Патріярхального Світового Об'єднання (1992 р.), на якому був створений Світовий Християнський Конґрес УГКЦ.

В 1996 році, напередодні Патріяршого Собору, він організував конференцію на тему „Роля мирян в Церкві".

Подано за статтею Лесі Храпливої-Щур, 2004

ПАТРІЯРХ ФІЛАРЕТ НАГОРОДИВ СТЕПАНА ГОРЛАЧА ОРДЕНОМ ХРИСТА СПАСИТЕЛЯ

Напередодні Нового 2005 року Святійший Патріярх Київський і всієї України–Руси Філарет вручив церковні нагороди. Серед нагороджених–Степан Горлач з Торонта.

Він письменик, педагог, член управи Канадського Товариства Приятелів України (Торонто), яке він очолював. Товариство має чимало програм, спрямованих на підримку української культури, серед них–програма творення канадсько-українських бібліотечних центрів. Товариство зібрало десятки тисяч надзвичайно важливих для утвердження української ідеї і рідкісних книжок, щоосені Товариство відкриває в обласних наукових бібліотеках нову книгозбірню на 10-15 тис. томів. Щоразу нею активно опікується Степан Горлач. Такі центри є вже в Луганську, Донецьку, Харкові, Сімферополі, Чернігові, Одесі, Сумах, Маріюполі, Черкасах.

Після багаторічної розлуки Степан Горлач приїхав в Україну напередодні її незалежности. Коли Верховна Рада прийняла Декларацію про державний суверенітет, тоді зародилася ідея: новонародження слід охрестити, й він і Петро Скиба, з прапорами Канади й України та тризубом у руках, пройшлиУкраїну: їхній маршрут мав вигляд хреста. У дорозі понад 2,5 тисячі км поставлено 92 хрести, здебільшого обіч автострад. Відтворив цей похід у книзі *Хрестини незалежности.*

У 1993 вони пройшли ще Крим. Від того часу Стеан щорічно повертається в Україну на кілька місяців.

Народився Степан Горлач в запорізьких степах. Походить з розкуркулених. Закінчив школу. Пройшов війну, фронт, полон.

Писати почав в юності. Продовжує в Канаді. Має виданих кілька книг; лавреат кількох літературних премій.

Світлана КОРОНЕНКО

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 1 листопада 2004 р. до 1 лютого 2005 р. надійшли такі вплати на розбудову журналу:

по дол. 5.00: Б. Чамбул–Торонто, М. Щербатий–Торонто, В. Рокуляк–Ст. Катеринс, Б. Кандюк–Нью-Йорк, пані О. Бурдик–Гамільтон, С. Теліщук–Квебек, М. Кузьма–Торонто **разом 35.00**

по дол. 10.00: І. Семенюк–Німеччина, Т. Ґелей–Торонто **разом 20.00**

по дол. 15.00: Е. Остапюк–Торонто, М. Кралька–Вінніпеґ, М. Драґан–Оквіл, В. Мотика–Флорида, С. Секрета–Нью-Йорк, В. Вараниця–Нова Шкотія, М. Височанський–Монтреаль, О. Липецький–Нью Джерсі. М. Бохно–Торонто, пані А. Бойцун–Торонто, З. Бандура–Монтреаль, Р. Бойко–Монтреаль, А. Немерівський–Квебек, Я. Колодій–Пенсильванія, В. Левицький–Торонто, І. Савка–Нова Шкотія, Г. Савка–Україна, А. Савка–Україна, В. Король–Флорида, В. Сорочек–Ілліной, Н. Бурбела–Нью-Йорк, Д. Салючок–Торонто, Е. Бочан–Торонто, М. Мельник–Торонто **разом 360.00**

по дол. 20.00: О. Білан–Франція, Ю. Аронів–Онтаріо, М. Дендера–Торонто, М. Чіх–Онтаріо **разом 80.00**

по дол. 25.00: Д. Казанівський–Ніаґара, П. Мандич–Нью-Гевен, М. Рудзік–Торонто, Я. Городник–Гамільтон, Б. Корчак–Флорида, І. Шкільник–Гамільтон **разом 150.00**

по дол. 30.00: отець І. Шевців–Австралія, М. Когут–Торонто **разом 60.00**

по дол. 35.00: Р. Стефанюк–Нью-Йорк, Б. Маців–Монтреаль, А. Дранцейко–Саскачеван **разом 105.00**

по дол. 50.00: І. Мірецький–Торонто **разом 50.00**

по дол. 65.00: І. Ткачук–Арізона **разом 65.00**

Як нев'янучий вінок...

В пам'ять приятеля сл. п. Миколи Керницького, замість квітів на пресфонф „ВК" складає родина Мандебур **50.00**

Замість квітів на свіжу могилу бл. п. Миколи Пуфкого, який помер 24 серпня 2004 р. в Шотляндії, на розбудову „ВК" жертвує Л. Рокицький **100.00**

В одинадцяту річницю відходу в засвіти мужа Романа Данилюка на пресфонд „ВК" жертвує дружина Марта Данилюк **100.00**

В сьому річницю смерти мужа, сл. п. д-ра хорунжого Мирослава Мичковського на пресфонд „ВК" жертвує дружина Мичковська **30.00**

В пам'ять мужа бл. п. Тараса Качмарчука на пресфонд „ВК" жертвує дружина Ольга Качмарчук **50.00**

Замість квітів на свіжу могилу побратима В. Лотоцького на пресовий фонд „ВК" жертвує Станиця Ньюарк **35.00**

В пам'ять мужа Д. Чекалюка, який відійшов у засвіти, на пресфонд „ВК" жертвує опечалена дружина Шері **150.00**

В пам'ять мужа бл. п. П. Мироніва на пресфонд „ВК" жертвує дружина А. Миронів **50.00**

В незабутню пам'ять мужа бл. п. Михайла Тарновецького на пресфонд „ВК" жертвує опечалена дружина Ірина Тарновецька **100.00**

Щиро дякуємо всім жертводавцям,
котрі не забувають про піддержку журналу.

Адміністратор журналу „Вісті Комбатанта"

З відходом у вічність
побратима ЛЮБОМИРА ВАНКЕВИЧА
складають глибокі співчуття
Дружині Олі і її Родині.
У Його пам'ять жертвують 50 дол. на Фонд допомоги інвалідам.

Андрій і Ірена Коморовські

ХТО МАЄ чч. 2, 3 і 7
РІМІНСЬКОГО ЧАСОПИСУ „БАТЬКІВЩИНА"?

Цих чисел бракує до комплекту, який майже готовий до перевидання у відновленому і легко читабельному вигляді. Цю кропітку роботу виконує, заходами Головної Управи Братства, побр. Юрій Гнатюк– за його ініціятивою. Просимо післати ці числа або копії на адресу:

G. Hnatiuk
22 Richardson Ave., Winnipeg, MBR2V 2N2, Canada
Tel. (204) 339-6475

Відійшли у вічність...

ТАРАС КАЧМАРЧУК

3.XII. 1918 – 3.XI. 2004

Тарас Качмарчук народжений в Судовій Вишні, Мостиського району. Виростав на Помор'ю у Польщі, тому що батько Антін, четар УСС, не дістав праці на українській землі, а був висланий учителювати до Польщі. Тарас закінчив Технічну школу в Грудзьондзу, там працював до вибуху війни в 1939 р., відтак в Райху, а потім як технік-перекладач на Надніпрянщині. Після програної битви під Сталінградом евакуйований до Генерального Губернаторства, де в 1943 р. зголосився до Дивізії.

Рекрутський вишкіл пройшов у Гайделягрі, підстаршинський–в Чехословаччині в Піковіцах, а старшинський піонерський–в Ґрадішко. Повернувшись з вишколу, був приділений до 3-ої сотні піонерського батальйону.

В полоні був в Італії в Белярії і Ріміні, а відтак в Англії.

Звільнений з полону в 1948 р., одержав дозвіл на виїзд в Канаду. В 1951 р. приїхав до Торонто, тут одружився з Олею Ляпанецькою і 1955 р. народився син Петро.

У п'ятницю, 5 листопада, при участі великого числа родини, побратимів та знайомих прощали покійного Тараса панахидою, яку відправив о. д-р Роман Лобай. В церкві св. о. Миколая похоронну Службу відправив і прощальне слово сказав о. д-р Роман Лобай.

Похований на цвинтарі св. Володимира в Оквіл. Прощальне слово сказав Степан Климців.

Покійний залишив в жалобі дружину Олю, сина Петра, невістку Ірену, і внучки Олю, Орисю, Оксану і Омеляна–брата в Україні, сестри в Німеччині і США.

С. КЛИМЦІВ

д-р ВОЛОДИМИР КРИВУЛЯК

2.IX. 1918 – 15.IX. 2004

З волі Всевишнього від тяжкої недуги закінчив життя член Української Дивізії „Галичина" д-р медицини Володимир Кривуляк.

В чарівному місті Хирові, у патріотичній родині Франца Кривуляка і Марії з Бойків народився син Володимир 2 вересня 1918 року. Це були часи Першої світової війни. Пізніше мама оповідала, як

вона втікала через дорогу від куль з немовлятком на руках.

Середню освіту він отримав в Перемишльській гімназії, а потім закінчив медичний факультет Львівського університету, і був покликаний до Дивізії. Там він сповняв функцію лікаря, був учасником боїв під Бродами, звідки щасливо вирвався з окруження.

Війна скінчилася і після полону в Італії він студіював 1,5 року загальну хірургію в Англії в Northhampton General Hospital, еміґрував до Канади в 1953 році і поселився у Вінніпезі. В тому ж році отримав право практики в Канаді і одружився з колишньою медсестрою Дивізії Лярисою Фісак. Прожили разом 51 рік.

Бл. п. Володимир працював 15 років на приватній практиці, а потім як медичний консультант для уряду Манітоби in Occupational Health and Canada Post Corporation в Оттаві.

Покійний Володимир залишив в глибокому смутку дружину Лярису, доньок Наталку, Марійку і сина Володимира Євгена, зятів Артура Rizzo, Марка Бобру і улюблених внучат Лярису і Аляну та дальшу родину.

Похоронні відправи відбулися в церкві Св. Івана Хрестителя в Оттаві. Похорон відбувся в Oakville, Ontario, на дивізійній ділянці цвинтаря Св. Володимира.

Світла і вічна пам'ять Йому назавжди!

Замість квітів на могилу, родина висилає 100 долярів на журнал „Вісті комбатанта".

Ляриса КРИВУЛЯК

ОСТАП ІВАШКІВ

17. IX. 1924 – 21.IX. 2004

Остап Івашків народився в селі Слобода Рогатинського району в господарській родині. Батько був місцевим провідником, рівнож членом УПА.

По закінченні війни Осип поселився в Англії, одружився з Анітою, там народився син Михайло. В 1951 році вони еміґрували до Канади й поселилися в Калґарах. Осип працював при будові будинків.

Осип був цінним членом Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, як також інших місцевих організацій.

В Україні він залишив три сестри і одного брата, в Калґарах і околиці двох синів Михайла і Ріка, Ріка жінку Дебораг, двох онуків Жуді й Каті, рівнож товаришку Анну Колмаків.

Похоронні відправи відбулись в церкві Успення в Калґарах. Члени Станиці і громадськість своєю участю віддали йому пошану. По похоронній відправі члени хору відспівали „Видиш, брате мій..". Прощальне слово від Станиці сказав голова.

І. ЗАВАЛЬОНИЙ

ПЕТРО КУДЛА

11. XII. 1919 – 3.X. 2004

Петро Кудла народився в селі Рудківці, р-н Жидачів, Львівщина. В часі 2-ої світової війни вступив до Дивізії „Галичина", де пройшов всі етапи вояцького життя, був учасником фронтових боїв, а по закінченні війни відбув полон в Італії, відтак в Англії.

По звільнені з полону переїжджає до Канади, до Торонта, де одружується. Вступає до Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА і був одразу вибраний до Управи. На своєму пості пробув 50 років (від 1954 до 2004), бувши членом імпрезової референтури й прапороносцем. Був відзначений Золотим Хрестом за особливі заслуги.

Побратим Петро був глибоко віруючою людиною, ніколи не оминув в неділі чи свята Богослуження в церкві. Належав до Церковного Братства та допомагав працею та фінансово до самого кінця свого життя.

Панахиди відправив в похоронному закладі „Кардинал" о. д-р Р. Лобай. Похоронні відправи були в церкві св. о. Миколая, відправляли о. Р. Лобай, о. Д. Паньків і станичний капелян о. П. Стецюк. Проповідь в церкві говорив о. Д. Паньків, на цвинтарі і на панахиді о. Р. Лобай. Від Братства дивізійників на цвинтарі попрощав покійного Михайло Василик. Похований на цвинтарі „Park Lawn", а тризна відбулася в „Columbus Hall".

Управа Станиці Торонто

ВОЛОДИМИР ПИЛИПІВ

1927 – 8.XII. 2004

Володимир Пилипів народився у с. Вибудів Бережанського повіту. Школу закінчив у Цецорах Борівського повіту, де мешкав у свого вуйка.

У 1944 р. вступив до дивізії „Галичина", під Бродами служив у 5-ій сотні Польово-запасного куреня. У Нойгаммері зголосився до Бойової групи Вільднера й брав участь у боях у Словаччині. Потім був у сотні пор. Чучкевича.

Був в полоні в Ріміні у Гарматному полку, а в Англії–у таборі ч. 56.

Виїхав до США у 1953 р., до Елізабет (Нью-Джерзі), потім жив у м. Колонія до 1968 р. Переїхав до стейту Північної Каролайни, де був наставником у фірмі „Дженерал Моторс" до пенсії у 1987 р. Згодом жив на фермі у Бетел. Помер у шпиталі м. Ґренвил.

Його бажання: спалити тіло, а попіл розсипати на могилі батька.

Залишив у смутку дружину Аліс, двох дочок і трьох синів, брата Івана, сестру Паранку Безконровану і 7 внуків.

Н. БУРБЕЛА

ДМИТРО ЧЕКАЛЮК

10.X. 1925 – 2.XII. 2004

Ділимося сумною вісткою, що 2-го грудня 2004 р. відійшов у вічність член Братства Торонтської Станиці, побр. Дмитро Чекалюк.

Дмитро Чекалюк народився в селі Залуче, Снятинського р-ну, Івано-Франківської області.

В часі 2-ої світової війни, як багато свідомої молоді, вступає в ряди Дивізії „Галичина", що згодом стала 1-ою Українською Дивізією Української Національної Армії. Як стрілець, служить аж до звільнення з полону в 1948 року.

У 1951 р. переїжджає до Канади і стає членом Торонтської Станиці. В 1952 р. одружується зі своєю нареченою Ширлі, що прибула з Англії.

Панахиди були відслужені в похоронному закладі „Кардинал" на вул. Анет. Похоронні відправи 7-го грудня в церкві св. Димитрія служили о. парох І. Татарин і о. А. Фіґоль.

Покійний залишив в глибокому смутку дружину Ширлі, синів Богдана, Ярослава і доню Калину, шестеро внуків і родину в Україні.

Тлінні останки покійного Дмитра спочили на дивізійній секції на цвинтарі св. Володимира в Оквіл. Від Братства дивізійників попрощав Дмитра Лев Бабій.

Дружині і родині в Канаді та Україні складаємо глибокі співчуття. Нехай Канадійська земля буде Тобі, побратиме Дмитре, легкою, а пам'ять вічною.

Управа Станиці Торонто

ВОЛОДИМИР БУРБЕЛА

1922 – 23.XII. 2004

По довгій недузі помер Володимир Бурбела, залишаючи у смутку дружину і двох синів.

Володимир Бурбела народився у селі Вибудові, Бережанського повіту. Перед 2-ою світовою війною належав до хліборобської молоді. Підчас совєтської окупації і на початку німецької працював крамарем у сільській кооперативі. Належав до ОУН, був активний у боївці у 1943 р.

Зголосився до Дивізії „Галичина", служив у зенітній артилерії. У Ріміні був у гарматному полку і працював за дротами у Річіоне.

По звільнені з полону в Англії жив у місті Деґой, а відтак переїхав до Leicester, де проживав до кінця свого життя.

Хай з Богом спочиває. Сумна вістка для села Вибудів,–бо він є третій дивізійник, що відійшов від нас у році 2004. Першими були Петро Штабалюк і Володимир Пилипів. Вічна їм пам'ять!

Н. БУРБЕЛА

МИКОЛА РОГАЧ

23.X. 1920 –18. X. 2004

В одній лікарні Флориди помер несподівано бувший воїн 1-ої Української Дивізії УНА Микола Рогач.

Микола народився у лемківському селі Лісько. Був він наймолодшою дитиною Стефана і Ксені Рогачів. Уже в юнацькому віці був активним в різних товариствах і організаціях, а згодом співпрацював з українським націоналістичним рухом, якому залишився вірним ціле своє життя.

По закінченні війни він опинився в таборах полонених в Італії, а відтак в Англії, де одружується з українкою Евою в Tottmorden, повіт Йорк, в 1949 році.

По переїзді до США замешкав у Бостоні. Стає членом відділу Українського Конґресового Комітету, Українського Народного Союзу, Українського Горожанського Клюбу, головою якого він був кілька каденцій, Патріярхального Товариства і ін. На пенсію переїхав жити в м. Норт-Порт, де був активним членом суспільно-громадських організацій і української католицької парафії Собору Входу в Храм Пресвятої Богородиці.

Панахиду 22 жовтня, і заупокійну Св. Літургію 23 жовтня відслужили о. Северин Ковалишин, парох, і о. Мітрат Архипротопресвітер Володимир Волощук, парохемерит, кол. воїн 1-ої УД УНА. Покійного прощали голова відділу УККА Дарія Томашоскі і Атанас Кобрин в імені побратримів-дивізійників, а також прочитав прощального листа від Стефана Гавриша, свата покійного. Побратимидивізійники й інші ветерани прощали покійного останнім вояцьким салютом і співом „Видиш, брате мій" і проводжали його покриту українським національним прапором домовину з закладу до церкви та на цвинтар у Venice Memoial Gardens, в місті Веніс, Флорида.

Покійний залишив у глибокому смутку дружину Еву, сина Стефана з дружиною Христиною, дочку Дарку Гавриш з мужем Ганзом, внучку, чотирьох внуків і сержанта Корпусу Морської Піхоти США Стефана мол. з дружиною.

Підчас тризни в ресторані The Olde World Restaurant в Нью-Порті пані Ева дякувала за услуги в похороні. В пам'ять покійного присутні склали $540. Згідно з волею вдови, пожертви призначено на Український Конґресовий Комітет $270 і на Братство Охорони Воєнних Могил „Броди-Лев" $270. Жертвували: С. і П. Башуцькі, Е. Богдан, А. і С. Богданіви, М. І Л. Василишині, Н. Возний, Г. і Д. Гавриші, В. Ґапачило, Г. і С. Гарбарі, А. Гарвас, Е. Голуб, Я. і О. Горбачевські, М. Грам'як, Г. Ґрант, Й. Данчук, М. Загурскі, К. Качмарська, К. і А. Кобрини, М. Корда, І. Лучканич, О. Мельник, Т. Музика, І. Пантелюк, Е. Рогач, С. і Х. Томашоскі, І. і М. Цебрії, Е. Южин.

Атанас Т. КОБРИН

МИХАЙЛО МИРОНІВ

13. XI. 1921 – 17.XII. 2004

Народжений в місті Городенка, Івано-Франківської области. Свою молодість прожив з батьками, Петром і Василиною (з дому Григорів), і дідом Пантелеймоном в селі Стрільчі. Закінчив гімназію і був принятий на економічно-кооперативний відділ Українського Технічно-Господарського Інституту.

У 1943 р. вступив до Української Дивізії. Служив харчовим. Був ранений. Був в англійськім полоні в Італії і Англії.

У 1952 р. переїжджає до Канади, до Форт-Вільям (сьогодні Тандер-Бей), де працює на будові „Транс-Канада Гайвей". В 1959 р. в церкві св. о. Миколая у Торонто одружується з Анастасією Паховською. В їхньому подружжі народилися Богдан і Маруся, які вчащали на курси українознавства УНО, належали до СУМ. Був довголітнім парафіянином церкви св. о. Миколая, стає членом УНО, СУМ і Братства дивізійників.

Останні два роки життя прожив у домі опіки. Після довгої недуги упокоївся у шпиталі „Вільям Ослєр", Торонто, в присутності дружини, сина і дочки.

Панахиду відслужено в похоронному закладі „Кардинала" при участі дивізійників. Співав хор парафії св. Димитрія, служив о. А. Фіґоль. Св. Літургію відправлено 20 грудня в церкві св. Димитрія Великомученика в сослуженні о. І. Татарина і о. П. Шумелди. Поховано Михайла на дивізійній секції цвинтаря св. Володимира в Оквіл. Прощала покійного племінниця Марія Баран з Сент-Катеринс.

Залишив у глибокому смутку дружину Анастасію, дочку Марусю, сина Богдана з жінкою Христиною, внуків Алекса і Луку.

Маруся МИРОНІВ

ІВАН НАГОРНЯК

Уродженець с. Тутятинці Рогатинського району Івано-Франківської області. Помер 26 жовтня 2004 року в м. Ньюарку, США, проживши 80 років.

Виїхав до Дивізії 2 липня 1944 року. Проходив вишкіл у Нойгаммері й у вересні з Дивізією переїхав до Словаччини, а закінчив бої в околиці Фельдбаху.

Попав з Дивізією в полон англійської армії, перебув табори в Белярії, згодом в Ріміні в Італії.

1947 року перевезли дивізійників до Англії. По звільненні з полону виеміґрував до США, до батька й поселився в Ньюарку. Був зразковим членом Станиці Братства дивізійників.

Похоронні відправи відбулися в церкві св. Стефана. Похоронено на цвинтарі св. Андрея у Баунд-Бруку.

Залишив у смутку дружину Надю, сина Стефана з дружиною Танею, дочку Катерину з мужем Марком, онуків Йосифа, Христину, Стефана і Ліду та ближчу й дальшу родину в Америці й Україні.

Управа Станиці Ньюарку

ВАСИЛЬ ЛОТОЦЬКИЙ

26.IV. 1923 – 19.XI. 2004

Лотоцький Василь народився в с. Корчівка, повіт Радехів, Львівської області. Початкову науку закінчив в рідному селі, а середню–в Радехові. У воєнний час вчився на кравця, займався столярством та господарством. Мав замилування до науки, читав багато, цікавився історичним минулим, належав до читальні „Просвіта".

Коли проголошено набір до Дивізії „Галичина", він один з перших стає добровольцем, В липні 1943 року від'їжджає до Адлерсгорсту (Східна Прусія) на вишкіл. Призначений до тяжкої сотні скорострілів і ґранатометів 5-го полку. В лютому 1944 року полк виїжджає на Холмщину до поборювання більшовицьких партизанів.

В червні 1944 полк повертається до вишкільного табору Дивізії в Нойгаммер. Тут Дивізія реорганізується після траґічної битви під Бродами. Авансує на старшого стрільця (штурмана) та стає першим стрільцем важкого кулемета. З переїздом Дивізії на Словаччину у вересні 1944 р. бере участь в боях за Банську-Бистрицю. В січні 1945 р. Дивізія марширує до Югославії до дальших акцій, а на початку квітня займає фронтову лінію в околиці Фельдбаху (Австрія). Із закінченням війни вдається уникнути полону й з труднощами переходить до Німеччини, м. Байройт. У таборі біженців працює у кравецькій робітні.

В 1950 р. прибув до Америки та поселився в місті Ньюарк, стейту Нью-Джерзі. Знайшов працю у фірмі „Професіонал Експірмент". Весною 1959 р. одружився з Ґертрудою Варвіґ. Належав до Осередку СУМА, а також до Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, був членом Управи впродовж довгих років.

Залишив у глибокому смутку дружину Ґертруд, дочку Стефанію, зятя Ричарда, внуків та родину в Україні. В часі похоронних відправ в закладі „Литвин-Литвин" побратими-дивізійники і упісти з прапорами тримали почесну стійку. Від Станиці попрощав побр. А. Рогальський. Похоронено 22 листопада на цвинтарі в С. Баунд-Бруку, Н. Дж.

Василь ПЕЛЕХАТИЙ,

секретар Станиці в Ньюарку

Мейплвуд, 20 грудня 2004 р.

Вельмишановні побратими!

У 4-му числі „ВК" за рік 2004, на стр. 95, поміщений цікавий спомин про Зальцбурґ, розказаний панею Ольгою Головецькою-Олексишин, а записаний Зеноном Завадовичем п. н. „Спомини про проф. д-ра Івана Олексишина". На стр. 96 авторка розказує: „...Група українських воєнних інвалідів з Дивізії „Галичина" мешкала півлеґально в таборі Лєксенфельд та діставала харчі так, як усі інші таборовики..."

Воно було трохи не так, про що авторка не знає. Вони були приписані леґально, а поміг їм приписатися (з трудом) я. Я не знав, що їх викинули з табору, бо залишив був табір, і щойно тепер довідався.

Переїхавши з табору англійської зони з містечка Юденбурґ до Зальцбурґу, мене, як дивізійника, відмовилися тут приписати. Хоча я мав „плечі", чи як казали у Львові–„фори", це нічого не помагало. Комендантом табору був колишній сотник американської армії українець–буковинець, мабуть, із походження–називався Шандро, який чудово говорив по-українськи і прихильно ставився до таборян. Був ще один українець (належав до управи), також буковинець, адвокат по фаху, Чупка, надзвичайно щира і чутлива людина, який старався мені допомогти. (Рік пізніше помер нагло у Франції, вийшовши із кабінету дантиста). Цивільним комендантом табору був мій „односельчанин" також зі Львова, Наливайко. Низького росту, дещо старший і цілком лисий, занадто тримався параґрафів, і відразу заявив, що для таких, як я, в таборі місця нема.

Одного дня хтось приніс вістку, що на станції знаходиться група дивізійників-інвалідів, які не мають де подітися і не знають куди йти? Є небезпека, що австрійська поліція завезе їх до Лінцу і передасть „русскім". Один із „замаскованих" дивізійників (прибув до табору ще перед Наливайком) привів їх до табору Лєксенфельд. Якраз тоді „наднесло" мене. Я їх на коридорі „по-капральськи" поставив у ряд і пішов до канцелярії. Наливайко вже мене знав і на мене накинувся, почалася сварка. Почувши крик, прийшов Шандро.

–Ви хто такий?–питає мене Шандро. –Я назвав ім'я й прізвище, додав, що бувший підстаршина Дивізії і хотів би приписатися до табору, бо їсти хочу.

–Ну, знаєте, я маю наказ таких, як ви, віддавати в руки поліції.

–Я певний, пане сотнику, що цього не зробите. –А то чому?

–Бо вірю, що хоча у вас однострій американський, але під ним, як і в мене, б'ється щире українське серце.

–Ну, ну, як вояк мушу підчинитися військовим законам.

На те відозвався Чупка: –Пане сотнику, я, як правник із досвіду знаю, що закон має „двоє дверей", тим більше, як чоловік голодний.

–Мені особисто аж дуже на тому не залежить,–відповів я.–Я моло-

дий, здоровий і десь, в якогось бавора працю знайду, але що буде із тими десятьма нещасливцями-каліками?

Шандрове буковинське серце зм'якло і він майже з жалем звернувся до Наливайка: –На мою відповідальність припишіть тих нещасних!

–Але я не маю місця,–відповідає той. Тоді я відізвався:

–Я чув, пане сотнику, що комендант призначив 20 осіб перенести до табору Ґельбрун, ніби польського, а в дійсности вже майже українського.

–Так,–каже Наливайко,–але вони не хочуть їхати.

–Відберіть їм харчові картки і дайте інвалідам,–порадив я.

–Чуєте, що чоловік каже.

Була в таборі жінка, до якої з Німеччини прийшов брат і також не міг приписатися. Сестра попала в істерію: „Ви таких-то приписуєте, а мойого брата ні!" Пані Оля каже, що донос зробила мама, але могла бути і та сестра. Я, хоча вже приписаний, залишив табір.

Василь ПЕЛЕХАТИЙ

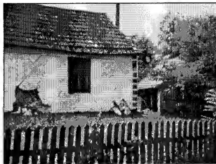
бувший дес.-підхор. Дивізії „Галичина"

У журналі ч. 2, 2004 поміщено спогад Володимира Клоса п. н. „Пригода у Безбрудах". Подаю доповнення до цього спомину.

Я був рекрутом, перейшовши з Вермахту, у 5-ій сотні Польово-запасного куреня. Я був один раз на стійці біля школи, де була команда 5-ї сотні, а один раз у двійку на стежі по селі. На цвинтарі за хатою була 1-ша чота, в якій я був, на дорозі була вкопана протитанкова гармата. Під лісом було збито два танки: один німецькими літаками, які появилися тільки один раз, а другий–нашою гарматою.

На цвинтарі в понеділок нас змінила частина, як ми їх називали, „французів", тобто дивізійників, що пройшли вишкіл у Франції.

Тепер село називається Безброди (зліва). На другій світлині хата, в якій я квартирував, тепер стоїть пусткою.

Н. Бурбела

Закінчення

ЗМІСТ

СПОМИНИ

САТИРА І ГУМОР

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

УКРАЇНСЬКІ ВЕТЕРАНИ

БРАТСТВО кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

НА ЖУРНАЛ ***ВІСТІ КОМБАТАНТА***
є великий попит в Україні.
Нам теж потрібні деякі числа до комплектування річників
ХТО МАЄ БУДЬ-ЯКІ ПРИМІРНИКИ
просимо слати на адресу:
M. Holowaty.
29 Grendon Dr.
Toronto, ON, Canada M9C 3G6